מסכת דמאי

פרק א א הקלין שבדמאי

פת ב הרמב"ם ומידר אחר פאה דמאי בשביל שיש בו לעניים זכות כמו שיש להם בפאה וכן אמרו מאכילין את העניים דמאי :

פרק א א דמאי. ל' הר"ב הס התבואה והפירות הנקחים מעמי הארץ . ודמאי דא מאי כמ"ש ["הר"ב] בריש פ"ז דברכות . וכתבו התוס' פ"ק דשבת דף יג . דהא דחשן הכא מפי למיטוטא מבמקום אחר משום דהוי מיעוטא טובא והיו הרבה נכשלים ע"כ . ומה שכתב הר"ב ומעשר ראשון ומעשר עני אין צריך להוציא מן הדמאי אע"פ שעמי הארץ חשודים עליהם . ובמשנה ג פרק ד מפרש דלא נחשדו על מעשר עני ושם אפרש בס"ד . ושם יתבאר דכ"ע סבירא להו דעבלי וגרלה דאפילו הכי לא גזרו להפריש משום שאין בה חיוב מיתה אלא בגלו . וכמ"ש

פרק א א הקלין שבדמאי א) השיתין ומעשר שני בלבד אם היא שנת מעשר שני : אבל תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה °לפי שהיא במיתה ואין לה איסור אחטה אחת פוטרת כל הכרי והכל נזהרים בה . ומעשר ראשון ומעשר עני א"צ להוציא מן הדמאי אע"פ שעמי הארץ חשודים עליהם לפי שיכול בעל הפירות לומר לוי או לעני הבאים ליטול המעשרות הבא ראיה שאין

מלאכת שלמה

כ' הרמב"ם ז"ל בהקדמתו דסדר אחר פאה מס' דמאי כו' ע"ש . ועור נ"ל לומר דמשום דבפ' בתרא דפאה חגיגה ובן לוי נאמן לעולם דלא נחשד על חס"ע כי היכי דישראל לא נחשדו על ה"ג . ואין בהם ספק דמאי . ראה עכשו. להמוך מס' דמאי אחריה תואיל שהוכרת בבר לזכור דין נאמנות הבן לוי והעניים . וכן מצאתי אח"כ שפי' כן הר"ש שירילי"ו ז"ל כמו שהעתקתי דבריו בסוף הסדר :

פרק א א הקלים שבדמאי כו'. פירוש דמאי יש אומרים דא מאי ספק מעשר ספק אינו מעשר . לשון אחר לשון דמע כמו מלומע לשון עירוב כמו משפחה שנטמעה נטמעה . ואל"ף בחילוף עי"ן . כמו נתעכלו נתאכלו . כך מצאתי . וע"ל ג"כ דדלי"ת בחלף תי"ת . ועול י"מ דמאי לשון דמיון ומחשבה והוא קרוב לפירוש דא מאי . ובירושלמי פליגי ר"ל ור"י דר"ל ס"ל דמאי דמאי לוקה . אבל ודאי חייב . ור"י ס"ל דדמאי אינו לוקה דאפי' ודאי נמי פטור . וכהיא דתנן בפירקין מן כזיב ולהלן פטור מן הדמאי. דהתם לכ"ע אינו לוקה דמאי . והאי דינקט דמאי לפי שבל המסכת מיירי בדמאי נקט הכא דמאי אגב אהדדי : בפי' ר"ע ז"ל . ומע"ר ומ"ש אע"פ לקולא מן הדמאי אע"פ שע"ה חשודים עליהם . נלע"ד לפי זה שרצה ר"ש

יכין תפארת ישראל בועז

פ"א דמאי הוא תבואה של ע"ה . טעריקן דא מאי . ר"ל מה זה . מעושר או לא . דנהי דרוב ע"ה מעשרין הן . ולא קיי"ל כר"מ דחיים למיעוטא . הכא דהפירות מתחלתן בחזקת איסור עבל היו [כתו' יבמות דקי"ע ע"א] ואיכא נמי מיעוטא דשכיח דאין מעשרין [כתוס' שבת די"ג א] . גם רבנן מודו דאמרינן סמוך מעוט דשכיח לחזקה מד"ס להחמיר [כנ"י רפ"ז דיבמות] . ואע"ג דגבי רוב מצוין אצל שחיטה מומחין ל"א סמוך מיעוט דאין מומחין לחזקת איסור אמה"ח [כחולין ד"ג] . ההם אין המיעוט מצוי . ואדרבה הרוב מצוי [כתוס' בכורות ד"כ ע"ב] . מ"מ כ"כ הכא דהמיעוט שכיח חישינן מדרבנן . מיהו לא חשידי אח"ע מדהיא במיתה . ואף דתרומת מעשר נמי במיתה . ואפ"ה חשידי עלה . עכ"פ אין מפורש בה מיתה כבת"ג [כרש"י נדרים דפ"ד א] . וגם קשבר ע"ה . אלו הוא דפקיד רחמנא ליתן תמ"ע [כרש"י בכורות די"א ב] ולא לדידי (א) . אם"ה הקונה מע"ה א"צ להפרים ת"ג . ומעשר ראשון ומעשר שני . אז מעשר עני בשנתו מפרישן . מדכל טבל במיתה [כיבמות דפ"ו] . מיהו מדאין בהם שום קדושה . מפרישן והן שלו דהממע"ה . והמ"ע מפרים ממעשר ראשון . וטוהנו לכהן (ב) [כסוטה דמ"ח] . ולא אמרו שיאכרנה לכהן . דמדאית באכילתן עון מיתה . חיישינן אדמשהי לה למכרה אתא לידי הקלה [כרש"י שם] . אז כתוס' [יומא ד"פ] דמדהיא רק חלק ק' מהתבואה לא חשבו כ"כ לפסידא של הקונה . מיהו בעי"ד סי' אל"א כ' שיאכרנה לכהן : א) שהקילו חכמים בהן שהקונה אותן מע"ה . א"ל לעשרן . דנהנדלין

משנה ראשונה

פרק א א הקלין שבדמאי. פי' הר"ב שחזקתן מן הספקר כו' ואית בהו תרי ספיקי וכו' שאם מעשרין הן ע"כ וכ"כ הרמב"ם . וא"ע דאי חזקתן מן הספקר אף ודאי אין מעשרין פטורין כדתנן רפ"ם דשביעית וסוף מס' מעשרות והכי א"ל יותן הכא בירושלמי בהדיא דאפילו ודאי פטורין ורש לקרש דפליג ואמר דוקא מדמאי פטורין אינו לית ליה הך מעמא שחזקתן הספקר אלא דסני לא חשיבי ולא נחשדו ע"ה עליהם כמ"ש הר"ש . ובתבורו פסק כן הרמב"ם כר' יותן דאפילו ודאי פטורים . ויש לדקדק לר' יותן כיון דאפי' ודאי פטורין אמאי תני שבדמאי . ומה דאמר בירושלמי אגב דמלאתן כולה בדמאי היא תני נמי הכא בדמאי ולא דוקא . אינו מובן דהיא גופה קשיא אמאי תני לה בפ' דמאי . וי"ל דה"ק בלא אם א"ל ע"ה משעדין נאמן במנו דאי בעי שתיק כדאמרי' בפ"ו מי"ל במוכר פירות בסורית ולא אמרינן דאינו דהתם פליגי בהך דיוקא גופה כדפליגי ר"י ור"ל הכא דל"ק מדייק הקלין שבדמאי לדוקא כסברת ר"ל . ולג"ב ס"ל דלאו דוקא נקט דמאי וכו' . ופסק בא"ד דאולא בשיטת ר"י בעמין דיוקא דמתני' . אבל בעמין פי' המובלות תמרה כלאה שהוא ז"ל לא סמיך אהא דמשמע מהתם דאפי' ליתא אחת לא לא איכפת לן וכדמקשינן מסוגיית הש"ס בכ"מ דקשיא אינם מובלות הלכה אלא מיוהבת והיינו מובלות ממרה.(מה"פ).ובעמ"ס בפ"ד דברכות מ"ג בשם הש"ל . ומאלתה כב' פאה"ם שמם ג"כ בהש"ל שדעת הר"מ כאן כמ"ד תמרי דיוקא ואף אלא הביאו אחר שהו שפוחים בבלא אבל בעמרו נגד בושלי כמרי אלא בעמרו כלל . וכושלי כמרי אינם הפקר שאין דרכן להפקירן בכפילתן שלוקחין אותן בכפילתן לכומרן מבא"כ תמרי דיוקא . ומ"מ כשהבילו שאור גם הם אין דרכן להפקירן ע"ש : בא"ד שמא מתעבר . ע' בפ' מ"ם בשם הירושלמי דלר"י אפילו מודחי פטורים . ובעמ"ס דתמון חזקתן מן הספקר . אבל בידוע שהן מן המעשר חייבין וכה"ג מיירי מ"ג דפ"ק דמעשרות דתנן בהדיא דשוכדין חייב במעשר . וה"ע דתנן דמאי דר"ל בפק מעשר וחייב במעשר וס' הפקר ופטור מן המעשר . מבא"כ במבואר ודאי פ"ל . אבל נ"ע מהו הספרם בין אלו פטריים כאן לבין אלו הפטריים רפ"ע דשביעית וסוף מעשרות (עמש"ם) . ובשביעית התנא שבהרים . וי"ע . ".(רב"ב): בא"ד לפי שהיא במיתה . עיקר הטעם הוא לפי שהוא במיתה . דהא בתמ"ע דיל"ל שיעור הארץ הר"ב ברפ"ד ליתן טעם להא דתתחדו לפי שסוכר אחינו במיתה ס' והדין עמו דהא תנן בפאה פ"ח מ"ב דכן לוי נאמן לתמ"ע . וע"כ דטעם שהוא במיתה לתוד פני ולתוספת טעם כ' כאן הא דא"ל שיעור . ובמ"ע סובר הר"ב לק' בפ"ד מ"ג שהוא ג"כ במיתה ומ"מ כ' כאן דתתחדו לפי שאינו משורש בהן מיתה . ודעת הרמב"ם דבעבל למ"ש ובמ"ע ליכא מיתה אלא איסור לאו בשנמת : בא"ד א"צ להוציא . אבל נקרום שם ודאי צריך להוציא אותן מעכנן כיון שתתחדו עליה וע"ל פ"ד מ"ג : תוי"ט ר"ה דמאי כו' ונראה דאפילו הכי לא גזרו כו' . דפריו אינם מוכנים דאף אם עבלי מבל מקום לין שקורא שם שוב אינו שבל במ"ש הר"ב בפ"ד מפסח ג' . וע"ל שאחו"ע מושר אחר לשון הר"ב שכתב אבל בתמ"ע ל"ל הכי שהאוכל

ענו

ציונים

א הקלים . נלכות פ: תוס' בר"ש דפ"ו. וכע"ז דף נח. ובכן הקנת דמאי מוקם לפ"ת: מוי' פ"ב מהל' מעשר פ"ח :

תוספות חדשים

משנה א[ת"ם ד"ח]דמאי כו' לא גזרו בלאו כו' עכ"ל . זהו דעה הרמב"ם אבל מפרש"י בכל דוכתי לא משמע כן אלא צריך להפריש מעשר ראשון ולהוציא מן דמאי

תוספות רע"ק

[אות א] בתרע"ב ד"ה הקלין כו' ואית בהו תרי ספיקי)וכ"כ הרמב"ם בפי'. ומיהו משמע דבודאי חייב לעשר והוא כדעת ר"ל בירושלמי . אבל ר"י דולק תתם דאף בודאי פטור והרבא בתרא"ש ועיין בהרמב"ם בהובורו(פי"ב ה"א מהל' מ"ע) חזר בו וסיים שם ואפילו אמר לו ע"ה שאינם מעושרים . ועיי"ש בכ"מ דהטעם דפסק כר"י . ומסתיא דברכות (דף מ) מבואר דסתמא דהש"ס בר"ל עיי"ש: [אות ב] שם בא"ד לפי שהיא במיתה) עי' לקמן דפ"ד בהרע"ב :

תוס' אנשי שם

פ"א א במשנה הקלים. כל זה הפרק לחילי בקולי דמאי ומשום דעיקר סדמאי דרבנן הקלו בו כולי האי ולכן הקדים למתני הקולות. (רמ"ן): בר"ב ד"ה הקלין כו' לפי שחזקתן גלון מן הספקר כו' . ולשון הר"מ שרובן הספקר כו' וכ' ע"ז כס"ע"ח וז"ל וקשה דאם כר' יותן לא היו ספק אלא חזקתן מן הספקר לחפילו בודאי פטור . ואם כר"ל לא רובן הספקר ועמיינו כ' הר"ם דמשום גרישותייהו לא נחשדו בדמאי וכ"כ רש"י בברכות דף מ' ע"ב . ועי' בר"ש שכ' דסוגיא דגמ' בברכות כר"ל דקאמר בשלמא למ"ד כולי המיר הייגו דקתני הקלין שבדמאי ספקן פטור אלא ודאן חייב כו' . וקשה על הרמב"ם שפסק בחבורו כר"י ונראה דהר"מ סמיך על איכא דאמרי דאתם דמדייק איכא בשלמא למ"ד תמרי דיוקא הייגו דהכא קרי לה בודאי בתמא ואתם קרי לה בודאי תמרי כו' ומשמע ליה דקאמר בפשיטות בהאי לישנא דלמ"ד תמרי דיוקא איתא ל"ש לאוקימתא דאיקא דל"ק דאמרי' בשעשאן גרן מייריי . ומשום דלקושטא דמלתא אף בודאן פטור דאפקרא ניתו . והאי תרי לישני דהתם פליגי בהך דיוקא גופא כדפליגי ר"י ור"ל הכא דל"ק מדייק הקלין שבדמאי לדוקא כסברת ר"ל . ולג"ב ס"ל דלאו דוקא נקט דמאי וכו' . ופסק בא"ד דאולא בשיטת ר"י בעמין דיוקא דמתני' . אבל בעמין פי' המובלות תמרה כלאה שהוא ז"ל לא סמיך אהא דמשמע מהתם דאפי' ליתא אחת לא לא איכפת לן וכדמקשינן מסוגיית הש"ס בכ"מ דקשיא אינם מובלות הלכה אלא מיוהבת והיינו מובלות ממרה.(מה"פ).ובעמ"ס בפ"ד דברכות מ"ג בשם הש"ל . ומאלתה כב' פאה"ם שמם ג"כ בהש"ל שדעת הר"מ כאן כמ"ד תמרי דיוקא ואף אלא הביאו אחר שהו שפוחים בבלא אבל בעמרו נגד בושלי כמרי אלא בעמרו כלל . וכושלי כמרי אינם הפקר שאין דרכן להפקירן בכפילתן שלוקחין אותן בכפילתן לכומרן מבא"כ תמרי דיוקא . ומ"מ כשהבילו שאור גם הם אין דרכן להפקירן ע"ש : בא"ד שמא מתעבר . ע' בפ' מ"ם בשם הירושלמי דלר"י אפילו מודחי פטורים . ובעמ"ס דתמון חזקתן מן הספקר . אבל בידוע שהן מן המעשר חייבין וכה"ג מיירי מ"ג דפ"ק דמעשרות דתנן בהדיא דשוכדין חייב במעשר . וה"ע דתנן דמאי דר"ל בפק מעשר וחייב במעשר וס' הפקר ופטור מן המעשר . מבא"כ במבואר ודאי פ"ל . אבל נ"ע מהו הספרם בין אלו פטריים רפ"ע דשביעית וסוף מעשרות (עמש"ם) . ובכשיטת התנא שבהרים . וי"ע . ".(רב"ב): בא"ד לפי שהיא במיתה . עיקר הטעם הוא לפי שהוא במיתה . דהא בתמ"ע דיל"ל שיעור הארץ הר"ב ברפ"ד ליתן טעם להא דתתחדו לפי שסוכר אחינו במיתה ס' והדין עמו דהא תנן בפאה פ"ח מ"ב דכן לוי נאמן לתמ"ע . וע"כ דטעם שהוא במיתה לתוד פני ולתוספת טעם כ' כאן הא דא"ל שיעור . ובמ"ע סובר הר"ב לק' בפ"ד מ"ג שהוא ג"כ במיתה ומ"מ כ' כאן דתתחדו לפי שאינו משורש בהן מיתה . ודעת הרמב"ם דבעבל למ"ש ובמ"ע ליכא מיתה אלא איסור לאו בשנמת : בא"ד א"צ להוציא . אבל נקרום שם ודאי צריך להוציא אותן מעכנן כיון שתתחדו עליה וע"ל פ"ד מ"ג : תוי"ט ר"ה דמאי כו' ונראה דאפילו הכי לא גזרו כו' . דפריו אינם מוכנים דאף אם עבלי מבל מקום לין שקורא שם שוב אינו שבל במ"ש הר"ב בפ"ד מפסח ג' . וע"ל שאחו"ע מושר אחר לשון הר"ב שכתב אבל בתמ"ע ל"ל הכי שהאוכל

ענו

שאין פירות הללו מעשרים ועול דקי"ל בכל דוכתא המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי שהאוכל מבל שלא הורמו ממנו מתעה כהונה חייב מיתה ומשום אסורא מפרשינן לה לתרומת מעשר. ומעשר שני נמי כדי שלא לאכלו בטומאה או שלא לאכלו חוץ לירושלים:

השיתין. תאנים מדבריות: ריטין. פי' הערוך פולגרת"קי (פ) בלע"ז: ועוזרדין. בערבי זערו"ר ובלע"ז (ב) סורבי"ם: ובנות שוח. תאנים לבנות המגדלות משלש שנים לשלש שנים ומתגדלים ביערים: ובנות שקמה. תאנה המורכבת בערמון:

(פ) פיסטאציענבוים. (ב) שפורלינגבעער.

מפרשינן לה לתרומת מעשר. ולא פי' מה יעשה בה אם יתגנה לכהן או ימכרנה לו. והרמב"ם פרק ט מהלכות מעשר כתב וטהנה לכהן. וכ"פ בסוף מסכת מעשר שני תרומת מעשר תגתן לכהן. וכך כתב בפרק ט ממסכת סוטה משנה י. ובמשנה ט פ"ג דחלה תנן מוליא תרומה ותרומת מעשר לכל והשאר לפי חשבון ומשמע נמי דתרומה נותן לכהן בחנם. אבל הר"ם כתב או מוכר לו היתר לפי חשבון. והתוספות פ"ק דיומא דף ט כתבו והא דלא אמרינן נמי בתרומת מעשר מפרישה והיא שלו וימכרנה לכהנים ויטול דמיה (כמו דאמרי' במעשרות). י"ל כיון דדבר מועט הוא שאיט אלא חלק אחד ממאה. ועוד דדמיה מועטין שהוא צריך למוכרה בזול שאין לה אוכלים מרובים *תקינו רבנן שיתגנה לכהנים עכ"ל. ועיין בפ"ג דחלה משנה ו: ועוזרדין. בפרק חבית בספר הרי"ף נדפס פירושו בלשון אשכנז שפייחרליג"ג ועיין בריש מסכת כלאים: ובנות שקמה. נראה דבנות שקמה לאוד ושקמה לאוד ועיין במ"ח פ"ק דכלאים ובפ"ו משנה ד:

מלאכת שלמה — וטבלות

ז"ל נפ' מתני' כדעת חכמים דלקמן פ"ד סי' ג' שאמרו קורא שם נמ"ע וא"ל להפרש. והתי"ט האריך בזה: עוד בפי' ר"ע ז"ל. ומשום איסורא מפרשינן לה לתמ"ע וכו'. משמע שר"ל שנותנה לכהן בחנם וכיון דעת הרמב"ם ז"ל ומצאתי כתוב ולא מקן שימכרו תמ"ע לכהן לחייבי' לי משמי לה שרגא אחי למטעי בה. ע"כ: והרימין. אית דגרסי והלימין בדלי"ת וכן הוא בתוספתא והוא דוס בערבי: והעוזרדין. בשני ריש"ן. הגיהו הר' יהוסף ז"ל:

וטבלות

יכין — תפארת ישראל — בועז

בהפקר. איכא ס"ם (ג). ס' לקטן ע"ה מהפקר וס' עישרן. ועוד דמדלא חשיבי. ודאי עישרן הע"ה. אבל אם הם ממשומר ודאי חייב לעשרן. וי"א דגם בודאי פטור מלעשרן [בכורות ד"מ ע"ב]: ב) ווילדע פיינען: ג) ברלמבעער: ד) שפיירלינג: ה) תאנים לבנים הגדלים ביער: ו) פרי

הפאנים

נקרותו קלת פסולת לכהן אבל משום דישראל לא ימלא קוים רק בזול לא מקרי כולו שלו. וכי ישראל שיהם אתרוג תרומה מאבי אמו כהן לא נקרא כולו שלו. (לולא דברי רבינו היה כ"ל דאין סוגת תוס' שיהא דינו כשאתו ממש. שיהא מחוייב ניתן לו התרומה בעצמה. דהרי תוס' כתבו נמי דלוי הוא שאתו. אף דודאי א"ל ניתנו ממש לוי. ותו אי דינן של שבא כשאתו א"כ בזרע אבל נחייבו ניתן לשבא חלקם כשאר שאתו. ותו דבל"ז דברי תוס' אינן מדוייקים לגמורה. דא"כ עכ"פ כהן שיש לו אבל יהא יוצא בו. דברי מפרשים לתרומה והיא שלו. וא"כ כיון דכהן נפק. ישראל נמי נפק (כתוס' שוכה ד' ל"ה ע"ב ד"ה דאי). ותו ישראל נמי אפשר דנפיק בשאתן לכהן משותיו (כגיטין ד"ל ע"א). אע"כ דכוונת תוס' דאי לאו קרא דלא תאכל עליו חמץ. סד"א דמלה עדיף מאתרוג מטעם שותפות. דהוה ס"ד דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה. וס"ד נמי דלא אמרי' מנו דנפיק כהן נפק ישראל. דהכי צריך קרא במלה. אבל באמת בלא שותפות לא נפק באתרוג מדאין בו היתר אכילה כמ"ש רש"י שם. מיהו גם בל"ז כבר כ' שם הר"ן בשם הרמב"ן. דרק בדמאי לתרומה טמאה לא נפק. מדלא חזי לכהן אי לאו מנו. כנלפע"ד לולא דעת רבינו): ומ"ש ידידי הרב נ"י מבכורות ד' י"א. ל"ל דבכל ספק דבלא תקנה מחוייב לעשר מספק. הדרא לדינא דסממע"ה. משא"כ בדמאי דהוא ענין תמידית וכך תקנו חז"ל בתחלת התקנה ליתן לכהן בחנם עכלה"ע. והנה קול עגות תלמה. ק"ל א"כ למה סתם ר"ש וקאמר דמאי. דרי אין דינו כדמאי לפי דברי רבינו: (ג) כ"כ הר"ב ולתב עלה רבינו הנ"ל [באות א] וז"ל וכ"כ הר"מ ס'. אבל בחבורו פי"ג ה"א ס' והייט כר"י שם עכלה"ע. אמר לעיר הרגלים. ולפמ"ש לק' סי' י'. ל"ל דרמב"ם ס"ל דבפאה ומי ביאורה פטור וכרתו"ם הכא:

משנה ראשונה

לאמון ומעשר פני דהלוי והעני בחיים להאליח ואמרי' המב"ם וכו'. פי' דת"מ ומעשר שני איכא איסור בתילתן ליתרמא ת"מ משום זרות ומעשר שני משום טומאה או משום חוץ לירושלים וכיון שאסור לאוכלן צריך להפרישן כדי ליתנן לכהן ומעשר שני לפדותו או לאוכלו בירושלים. אבל מעשר לאמון ומעשר עני מותרין לזרים מ"ל להפרישן אלא קורא להם שם ואומר הרי הוא בלפוט או בדרומו כדי להפקיע איסור בבל ואח"כ מותר לאחול הכל ולכך א"ל להפרישן ולא כתוי"ם שהכין דהסהפרשה מפקיע מידי מבל וכתב דאתפ"ם א"ל הפרשה בתעשר לאמון ומעשר פני כיון דבבל שלהן הוא אלא איסור לאו בעלמא לא משום בדמאי. וכל זה הוא דאיסור בבל ליכא הכא דהא קורא להן שם. ובאמת היכא דאיכא לתיתא אמון אף באיסור לאו בדמאי דהא מעשר שני מפרישין שלא לאוכלו בטומאה או חוץ לירושלים כמ"ש הר"כ. ואיסורים אלו לאו בעלמא הן. אלא כדפי' דבבולהו ליכא איסור בבל דשקא בקריאת השם. אלא לענין הפרשה יש חילוק דמ"מ ומעשר שני צריך להפרישן לקיים בהן מצותן זה ליתנו

דגם בו ליכא חיוב מיתה כאילו אין בזה הפסד שהרי בעליו אוכלין אותו. וכ"כ בתמת דעת הרמב"ם. והר"ב כתב דסבר בעל המאור לא גזרו (ש"י): בא"ר ולא פי' מה יעשה. דברי הר"כ מבואר לק' פ"ד מ"ד ד"ה מי שקרא שם כדעת הרמב"ם ז"ל וכן בתרומות פ"ח מ"ח וכן במעשרות פ"ב מ"ח ד"ה אין מתקיים כו' וכן בערלה פ"ב מ"ח ד"ה וצריך להריח ע"ש. (רי"ב): בא"ר בכמן דתמרי' במעשרות. מלות אלו ליתא בתוס' שם. אלא הם הוספה מהתוי"ט וכעין פי' על מלת נמי דקתמרי בתוס' בתחלת לשונם והא דלא אמרינן נמי בתמ"ע וכו' דמשמע התם בתחלת דבריהם שם"ל כדעת רש"י שהמע"ר המ"ע מפרישן והן שלו וע"ז הקשו והא דלא אמרינן נמי בתמ"ע כמו במעשרות שיפרישה והיא שלו ואף דאמרה בהכילה מהיה שלו לענין זה שמכרנה לכהן ויעול דמיה. והוא כדור ובמנם נדחק הכ"ר בזה וקיבוץ לזה כ' הש"ל: בתו"ח סד"ח תוי"ט ד"ה דמאי כו' חיים נמישוטא. ולא דחדם נאמן על מה שבידו ולכאי אף אי חיישינן למישוטא מ"מ כיון שמכר בחזקת משומרים נאמן רק חכמים החמירו שלא הרגם תשוחים ואיט אלא מדרבנן. (הגרמ"ח אבד"ק לובלין). אי"ה ע' בתור"ע מ"ם בשם התוס' דיבמות. ותם שבאן עוד דמיא סמוך מישוטא לחזקה ע' בתוס' בכורות כ' ע"א בתרלו דאין זה חזקה דדילמא כר"א עבד שבכיסה כמון שלה ע"ש: בר"ב ד"ח ובנות שקמה כו' בערמון. כן פי' הר"ש ומפ' דהייט דאמרינן בברכות דולבי שהם ערמונים. אבל בלאמת הוא דומה לאיכסל אתנא לאשמעינן הדין לשובכי שבילה. והרמב"ם פי' בנות שקמה נקרא

גפנ"ן

תוספות רע"ק

[אות ג] בא"ר שהאוכל מבל שלא הורמו) לשון זה אינו מובן. דגם בטבל למעשר ראשון ולעני חייב מיתה. אלא כיון דקרא שם יצא מידי טבל וא"צ להפריש אבל תרומת מעשר צריך להפריש אף דבקריאת שם נפיק מידי טבל. והי"ל להר"ב לכתוב דהאוכל תרומה חייב מיתה: [אות ה] בתו"ם ד"ה הדמאי. יהא חייב להפרישו ולמכרו ללוים) עי' בתוס' יומא (דף ט ע"ל) רכתב אהריא מתני' דלקמן (פ"ז מ"ה) זה שעשיתי עשרי תרומת מעשר עליו ומעשר ב' בצמנו וז"ל ושיתה הכל אפילו אותם דתעשה שהם מעשר לם"ד מעשר ראשון מותר לזרים. ולר"ם דאסר אסור לזרים אם הוא לוי שותנו. תיי דס"ל לתו' דבאמת לר"מ מעשר ראשון של דמאי אסור לזרים. ועיין בתוי"ט (פ"ד מ"ו) דמכשירין: [אות ו] בא"ר תקינו רבנן שיתגנה לכהנים) ובטוסמה (דף מח ע"ל) פי' רש"י התנים דל"א שימכור תרומת מעשר לכהן דחיישי' דלמא משתי בגרח ואביל ליה אבל מעשר ראשון ומעשר שני מותר לזרים ע"ש. ובבפר יו"ד (סי' שלא) כתב דמוכרה לכהן. ונראה לענ"ד ראיה דתקנת חז"ל היה שיתן לכהן ולא למכור מסוגיא דבב"ק (דף קנו ע"ב) דמוקי התם בריתא דעשר חביות של טבל ממא כר' נחמיה ובשל דמאי. ובסיפא קתני ובשמן לא יעשה כן מפני הפסד כהן. ואם איתא דבדמאי יכול למכור לכהן ולישטל

תוס' אנשי שם

מבל כו' והוא ל' הרמב"ם. שהיל"ל שהאוכל תרומה כמו שהעיר בתוי"ט דמזה משמע דס"ל אגם לפי סק"ם בעובדם בעבנם אין כאן איסור אלא גזל כהן ועי"ז מקשה שפיר סתוי"ט דהתם משמע דס"ל דעבלי ואיכא איסור טבל אלא איסור דגזל כהן. ועי"ז משני דאפ"ה מ"ם דכיון שאין איסור אלא בגלו לא גזרו. ומ"מ מע"ם מפרש אע"ג

דדמאי אבל הוא מחזיק בעצמו וא"ל ליתן לוי למאי דקי"ל מעשר ראשון מותר לזרים ולר"מ אפשר דמשום איסור אלו לא תשבו וכמ"ש אתי"ט וסייע כמעשר עצמו אבל אלא ספרשה ה"ל עבל הבבול למעשר דחייב עליה מיתה

תוספות רע"ק

[אות ג] בא"ר שהאוכל מבל שלא הורמו) לשון זה אינו מובן. דגם בטבל למעשר ראשון ולעני חייב מיתה. אלא כיון דקרא שם יצא מידי טבל וא"צ להפריש אבל תרומת מעשר צריך להפריש אף דבקריאת שם נפיק מידי טבל. והי"ל להר"ב לכתוב דהאוכל תרומה חייב מיתה: [אות ה] בתו"ם ד"ה הדמאי. יהא חייב להפרישו ולמכרו ללוים) עי' בתוס' יומא (דף ט ע"ל) רכתב אהריא מתני' דלקמן (פ"ז מ"ה) זה שעשיתי עשרי תרומת מעשר עליו ומעשר ב' בצמנו וז"ל ושיתה הכל אפילו אותם דתעשה שהם מעשר לם"ד מעשר ראשון מותר לזרים. ולר"ם דאסר אסור לזרים אם הוא לוי שותנו. תיי דס"ל לתו' דבאמת לר"מ מעשר ראשון של דמאי אסור לזרים. ועיין בתוי"ט (פ"ד מ"ו) דמכשירין: [אות ו] בא"ר תקינו רבנן שיתגנה לכהנים) ובטוסמה (דף מח ע"ל) פי' רש"י התנים דל"א שימכור תרומת מעשר לכהן דחיישי' דלמא משתי בגרח ואביל ליה אבל מעשר ראשון ומעשר שני מותר לזרים ע"ש. ובבפר יו"ד (סי' שלא) כתב דמוכרה לכהן. ונראה לענ"ד ראיה דתקנת חז"ל היה שיתן לכהן ולא למכור מסוגיא דבב"ק (דף קנו ע"ב) דמוקי התם בריתא דעשר חביות של טבל ממא כר' נחמיה ובשל דמאי. ובסיפא קתני ובשמן לא יעשה כן מפני הפסד כהן. ואם איתא דבדמאי יכול למכור לכהן ולישטל

ונובלות. התמרה. מ"ש הר"ב ותולשים לאוכן ר"ל הזוכים בהן מהספקר: וביהודה האוג. כתב הר"ב ולא היה זה הפרי תשוב ביהודה. ובפ"ק דפאה משנה ה כתב דאוג חייב בפאה. והתם ברים הפרק אמרינן גשמר ®ולמעוטי הספקר. לריך לומר ®דלא נחית התם לחלק בין האילות: והרחומע שביהודה. לשון הר"ב בתחלה לא היה יין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאין ממנו נסכים. ברייתא ירושלמי דהכא ובבבלי פ' אלו טוברין[דף מב].ולתע"ג דתנן בסוף פרק ד דשקלים לענין מספק יין לנסכים ואם החמיץ יין החמיץ לו. משמע דבשעה שהיו מביאים נסכים היו מושמין שמא יחמיץ. לא קשיא ולא מידי חדא דהכי אמר רב נחמן בתחלה כשהיו מביאים נסכים מיהודה לא היה ייט של יהודה מחמיץ עד שנתן לתוכן שעורים וכו'. והכי נמי בירושלמי דאלו טוברין. ומשנו

ונובלות התמרה ז) והגופנין ח) והנצפה ט) ביהודה האוג י) והרחומע יא) שביהודה

והבסבר

חיג. א ונובלות התמרה בנרטיש שם ג' ונובלות תמרה אחר והנצפה. שביהודה גב"ע ג"ג וכ"ה בירושלמי.

ונובלות תמרה. תמרים שאינם מתבשלין בחיון ותולשין לוכן ומניחים לוחם זה על זה עד שיתבשלו. ויש אומרים טובלות תמרה תמרים שהפילחן הרוח ®קודם בשולן: גופנים. עצים שמניחים לוחן בגפן בסוף הבציר ובקושי מתבשלים: הנצפה. לגף שקורין קליפר"ו (ה) בלע"ז: האוג. פרי אדום שקורין לו בלע"ז (ג)קוריאול"ורמב"ם אומר שהוא אינן שעשה כמין אשכלות אדומות אדומו'וקורין לו בערבי סומק"ק ולא היה זה הפרי תשוב ביהודה: והרחומע. בתחלה לא היה יין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאים ממנו נסכים וכל החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן החמר לפיכך החומץ שביהודה פטור. אבל לאחר שבטלו נסכים והחומץ בא מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר

(ה) קאפערנבוים. (ג) קארנעל קירשש. מקומות

שמא נפלו בו שעורים. ועוד דאפילו כי היא שמעלם לא החמיץ מ"מ איצטריך למתני. משום דאין סומכין על הנס כדאשכחן ברים מסכת יומא שהיו מתקנים כהן אחר שמא יארע בו פסול בכ"ג אע"ג דתנן במסכת אהלות פ"ה שמעלם לא אירע קרי לכהן גדול ביוה"כ. והכי נמי פירש הר"ב במשנה ד פרק ו דשקלים בשלחן של שיש שהיה במערב הכנס. ולא של כסף לפי שמסריח הכשר ואין סומכין על

מלאכת שלמה

ונובלות התמרה. שנפלו קודם שהגיעו שאור. והתם בפ"ו דברכות אמתני' דעל הטובלות דתנן התם פליגי אמוראי איכא מ"ד טובלות תמרה הם תמרים שרופי חמה. ואיכא מ"ד הם תמרים שברות משיריתן. ופריך בשלמא למ"ד תמרי זיקא היינו דהכא בחם' דמתי קרי להו תלת טובלות תמרה והתם קרי להו טובלות חמה. דהתם הוי שיהשא אגיבא דר"ש שרופי חמה. אלא למ"ד דהכא נמי הוו תמרי שרופי חמה ניתני אידי ואידי טובלות תמרה לא אידי ואידי טובלות תמרה. תמרים שאינם מתבשלין בחיון ותולשין לוכן ומניחים לוחם זה על זה עד שיתבשלו. ויש אומרים טובלות תמרה תמרים שהפילחן הרוח ®קודם בשולן: גופנים. עצים שמניחים לוחן בגפן בסוף הבציר ובקושי מתבשלים: הנצפה. לגף שקורין קליפר"ו (ה) בלע"ז: האוג. פרי אדום שקורין לו בלע"ז (ג)קוריאול"ורמב"ם אומר שהוא אינן שעשה כמין אשכלות אדומות אדומו'וקורין לו בערבי סומק"ק ולא היה זה הפרי תשוב ביהודה: והרחומע. בתחלה לא היה יין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאים ממנו נסכים וכל החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן החמר לפיכך החומץ שביהודה פטור. אבל לאחר שבטלו נסכים והחומץ בא מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר

(ה) קאפערנבוים. (ג) קארנעל קירשש. מקומות

ואידי טובלות חמה וקאי בקשיא וע' במ"ש בפ"ו דברכות סי' ג': וביהודה האוג והרחומע והבוסבר. גרסי' ול"ג שביהודה. והבוסבר ביהודה היה חריף מאד ואינו דאוי לאכילה בעיניה. וכתב הר"ש ז"ל דבירושלמי משמע דהני תלת ביהודה פטורין ובגליל חייבין. וקמאי אפכא דביהודה חייבין ובגליל פטורין. משום דהני דבמדרון ביהודה מוסקרין בגליל ע"כ. ועי' תו"ס: בפי' ר"ע ז"ל. לא היה בא אלא מן החמר. כל"ל חמר בלו"ת וכן מוכח בירושלמי

יכין תפארת ישראל יכין

התאנה המורכבת בערמון: ז) י"א תמרה שנפלה מאילן קודם זמנה. וי"א מין תמרים שאינן מתבשלין בחיון לעולם. רק שמרכבין לוחן לאחר שהבשלו: ח) מין ענבים שמתבשלין בקשי: ט) גלף. קלפערן בל"מ: י) האהבוטען. ואע"ג דבפ"א דפאה מ"ה חגן דחייב בפאה. וכמה פ"ו מ"ו תגן כל שחייב בפאה חייב במעשר. הכא לא סטירי רק משום ס"ס. משל"כ בוודאי חייבים: יא) קודם שנפלו

תוספות אנשי שם

גמ' והוא ג"כ מאיס מדברים ע"כ ומלאה דגרס בברכות כגי' דידן דוגלי ולא דוגלי.(פ"ל) ר"ח גופנים כו' שמיחין כו' כן פי' הר"ש וכן מבואר בברכות שם. אבל ארמב"ם פי' מין מהאילנות דומה לענב ע"כ ולא ידענא לכוונו ע"ש הגמ'. (ש"ל): ר"ה והרחומע כו' אחמר. הר"ש סבור מגמ' דשמיים דאפילו במלא חתר מכדי מדמו דבודאי חייב ממעשרות פ"ס מ"ו בדמאי מדלא תניני לא נחמרו ולב"ל דגם בודאי פטור בכל הני מדחזקתן מן הספקר ל"ל דהכא מיירי בחמר מתרלים והתם מיירי בחמר משמרי יין דמדלבר נתחייב

תוספות רע"ק

ולימול דמים מאי דאסר כתן שיך בזה. אלא ע"כ דצריך ליתן בחנם. גם מסוגיא דסוכה (דף לה ע"כ) דאמרינן דשמעה דב"ה דיצא באתרוג דמאי משום דאי בעי מסקיר לנכסיה ולב"ש דאין מאכילין לעניים דמאי באמת אינו יוצא באתרוג דמאי ע"ש. ולשיטת הרוש' שם ד"ה אתיא לחם לחם דסבל לא מקרי לכם היינו משום שותפות דיש לכהן חלק בו ע"ש. וכיון דחיונן דבדמאי אינו יוצא לב"ש וגם לב"ה רק מדין אי בעי מסקיר לנכסיה מוכח דגם בדמאי יש לכהן חלק בו. הרי מוכח דא"י לסוכרו כתן. ותו' מ"ש בגליון במסכתין (פ"ג מ"א). ותיין רפ"ב דערלה מ"ש על הגליון שם: [אות ד] בריב"ב ד"ה ונובלות. קדם בירושלמי בסוגיא דברכות פרכינן עלה דמאי הוא דלא הוא ודאי בעי עשורי ואמאי הוא הפקר נינהו ומשני דמיירי שנשאן בטעמא דמתניתין דהכא דדוי פ"ם מפק מן הפקר ומפק שמא נתעשרו. דמשמע דבודאי חייב לעשר וכרשת ר"ל בירושלמי ומתמא דסוגיא דידן ברכות (דף מ) ג"כ משמע כן דהי דלא הוי ודאי הפקר מש"ה חייב בפאה. ואף לר"י בירוש' דאף בודאי פטור וכן פסק הרמב"ם (פ"ב ה"א מע"מ מ"ע) מ"מ הא הכתם דחזקתן מן הפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן הבעלים. וי"ל דמות מיירי מתני' דפאה: [אות ח] בא"ר דלא נחית לחלק בין הארצות) לפמ"ש הרע"ב דשמעה דמתני' משום דבודאי חייב בפאה ואף לדעת הרמב"ם הנ"ל מ"מ הכתם דחזקתן מן הפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן בעליהן. וי"ל דמות מיירי מתני' דפאה*): [אות ח*] בתוס' חדשים ד"ה דמאי. הא ר"ם חייש למיעוטא) עי' בתוס' יבמות (דף קיט ע"ב) ר"ח מתוורתא דלר"ם דחייש למיעוטא חביבי משכחת לה דמאי כו' ומיהו אי לא חייש ר"ם למעוטי רק מדרבנן כו'. ובחידושי ליבמות חקשיתי הא סמוך מישמא ע"ב) ר"ח מתוורתא דלר"ם דחייש למיעוטא חביבי משכחת לה דמאי כו' ומיהו אי לא חייש ר"ם למעוטי רק מדרבנן כו'. ובחידושי ליבמות חקשיתי הא סמוך מישמא ע"ב דוחי דאורייתא לר"ם כמבואר בסוגיא דקדושין (דף פ) נבי תינוק שנמצא בצד הגיסה דאפילו לחקל אמרינן סמוך מעוטא לחזקת ודוי פלגא ופלגא. א"כ עדיין לחזקת ע"ב דוחי דאורייתא לר"ם כמבואר בסוגיא דקדושין (דף פ) נבי תינוק שנמצא בצד הגיסה דאפילו לחקל אמרינן סמוך מעוטא לחזקת ודוי פלגא ופלגא. א"כ עדיין יקשה על כל דמאי הא מדינא אסור דסמוך מעוטא לחזקת מבל: [אות מ] תוס' חדשים ד"ה והרחומע שביהודה וכו' דחששו עשים שאר מומאות וכו') וכ"כ המאירי למכילתא

*) דנכיים הלון כנר מכנו בחות ז'.

ברפ

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א [תוי"ט ד"ה] וביהודה האוג כתב הרע"ב כו' ובפ"ק דפאה מ"ה כו' צ"ל דלא נחית התם לחלק בין הארצות עכ"ל. ול"ג דאין שם חילק דהלא אף ביהודה אינה פטור אלא מדמאי כמ"ש הר"ב דיש תרי מפיקות. אבל לענין פאה אף ביהודה אם היה נשמר חייב בפאה. ת"כ צ"ל דיש ביהודה ג"כ נשמר דאם תאמר דביהודה האוג חכל הפקר מאי אריא דתני פטורין מן הדמאי אפילו מן הוודאי הפקר פטור כמו שהוא במסכת מעשרות פ"א מ"א כלל אמרו וכו' ונשמר אלא ע"כ כדתניבא וק"ל: תוי"ט ד"ה והרחומע שביהודה לשון הר"ב כו' משום דאין מתבין על נס כראשכחן ברוש יומא כו' אע"ג דתנן שמעולם כו' עכ"ל. הנה מזה אין ראיה שאין מתבין ע"ג כי המשנה אמרה לא אירע קרי וב' שם הר"ב שהיא מגונה מאד מומאה מגופו אבל שאר מומאות אירע. והראיה שהגם אמרה מגיסה בר' ישמעאל בן קמחית שיצא וסיפר עם ערבית בשוק ונתנה ציצורא כו' ונכנס אדוני כו' ופי' שם רש"י

תוספות רע"ק

ולימול דמים מאי דאסר כתן שיך בזה. אלא ע"כ דצריך ליתן בחנם. גם מסוגיא דסוכה (דף לה ע"כ) דאמרינן דשמעה דב"ה דיצא באתרוג דמאי משום דאי בעי מסקיר לנכסיה ולב"ש דאין מאכילין לעניים דמאי באמת אינו יוצא באתרוג דמאי ע"ש. ולשיטת הרוש' שם ד"ה אתיא לחם לחם דסבל לא מקרי לכם היינו משום שותפות דיש לכהן חלק בו ע"ש. וכיון דחיונן דבדמאי אינו יוצא לב"ש וגם לב"ה רק מדין אי בעי מסקיר לנכסיה מוכח דגם בדמאי יש לכהן חלק בו. הרי מוכח דא"י לסוכרו כתן. ותו' מ"ש בגליון במסכתין (פ"ג מ"א). ותיין רפ"ב דערלה מ"ש על הגליון שם: [אות ד] בריב"ב ד"ה ונובלות. קדם בירושלמי בסוגיא דברכות פרכינן עלה דמאי הוא דלא הוא ודאי בעי עשורי ואמאי הוא הפקר נינהו ומשני דמיירי שנשאן בטעמא דמתניתין דהכא דדוי פ"ם מפק מן הפקר ומפק שמא נתעשרו. דמשמע דבודאי חייב לעשר וכרשת ר"ל בירושלמי ומתמא דסוגיא דידן ברכות (דף מ) ג"כ משמע כן הרי דלא הוי ודאי הפקר מש"ה חייב בפאה. ואף לר"י בירוש' דאף בודאי פטור וכן פסק הרמב"ם (פ"ב ה"א מע"מ מ"ע) מ"מ הא הכתם דחזקתן מן הפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן הבעלים. וי"ל דמות מיירי מתני' דפאה: [אות ח] בא"ר דלא נחית לחלק בין הארצות) לפמ"ש הרע"ב דשמעה דמתני' משום דבודאי חייב בפאה ואף לדעת הרמב"ם הנ"ל מ"מ הכתם דחזקתן מן הפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן בעליהן. וי"ל דמות מיירי מתני' דפאה*): [אות ח*] בתוס' חדשים ד"ה דמאי. הא ר"ם חייש למיעוטא) עי' בתוס' יבמות (דף קיט ע"ב) ר"ח מתוורתא דלר"ם דחייש למיעוטא חביבי משכחת לה דמאי כו' ומיהו אי לא חייש ר"ם למעוטי רק מדרבנן כו'. ובחידושי ליבמות חקשיתי הא סמוך מישמא ע"ב דוחי דאורייתא לר"ם כמבואר בסוגיא דקדושין (דף פ) נבי תינוק שנמצא בצד הגיסה דאפילו לחקל אמרינן סמוך מעוטא לחזקת ודוי פלגא ופלגא. א"כ עדיין יקשה על כל דמאי הא מדינא אסור דסמוך מעוטא לחזקת מבל: [אות מ] תוס' חדשים ד"ה והרחומע שביהודה וכו' דחששו עשים שאר מומאות וכו') וכ"כ המאירי למכילתא

*) דנכיים הלון כנר מכנו בחות ז'.

ברפ

מקומות: והכוסבר. כזרע גד (שמות מז) תרגום ירושלמי כוסבר כוליאנדר"ו (ה) בלע"ז: דיופרא. שטומן פירותיו שני פעמים בשנה דיו בלשון יון שיים: שקמונה. שם מקום: המוסטפום. שנתבשלו באילן עד שנתבקעו מחליהן. שכל אלו תשובים הן וחזקתן שאין באין מן ההפקר. ואין הלכה כר"י: ב הדמאי אין לו חומש. הפודה מעשר שני של דמאי אינו נותן את החומש משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם הלכך קרן דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן תומש דלא מעכב בדאורייתא יאכל: ואין לו ביעור. בסוף שלש שנים שחייב לבער כל מעשרותיו כדכתיב (דברים טו) בערתי הקדש מן הבית ולא תקנוהו רבנן בדמאי: ונאכל לאונן. דמעשר שני של ולאי אסור לאונן כדכתיב (שם) לא אכלתי

(ה) קאריאנדר.

והבסבר יב). רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה יג). כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה יד). כל בנות שקמה פטורות חוץ מן המוסטפום טו): ב הדמאי אין לו חומש טז) ואין לו ביעור יז)

ונאכל

יא). המוסטפום כ"ה נדפ"ש ודע"ש אבל נכנס"ו המוסטפות נמ"ש וגדל"ש המוסטפות וכ"ה נמי' מר"ב ד"ש.

כדמפורש בספר יהושע ואומרים שם דרך משל כוסברא וכו' מי המשילך עם התבלין. הדא אמרה וכו'. ולא ידעתי לייחב הירושלמי לדעת הרמב"ם: ב הדמאי אין לו חומש. פי' הר"ב הפודה מעשר שני של דמאי וכו'. ולא כן באוכל תרומת מעשר של דמאי כדתנן בפרק הזהב משנה ח ועיין מה שאכתוב שם בס"ד. והפודה הייט הבעל וכדתנן התם בהזהב ומפורש בפירוש הרמב"ם דהכא והר"ב זכרו לעיל בפאה בפרק ז משנה

מלאכת שלמה

בירושלמי וכתבתי לעון הבריתא בפ' בתרא דמעשרות סי' ו'. ומשמע קצת מלשונם שהחומש שביהודה היה פטור אפי' מן הדלאי: ר' יהודה אומר כו'. בירושלמי פריך ויהיו לר"י כל הדימין שבגליל שהן בחזקת הפקר רבין על דימי שקמונה ויהיו כולן פטורין. ולא משני מידי: המסוטפות. פי' הר"ש שירלי"ו ז"ל דקרי להו הכי משום שנתלקטו בסיף ע"כ: ב הדמאי אין לו חומש. לא מיירי מתני' באוכל תמ"ע של דמאי דהא תנן בפרק הזהב באוכל תמ"ע של דמאי דחייב להוסיף חומש כמו בשל ולאי שאם לא היה מוסיף חומש לא היה נוטל בה קדושה. ור' אמי מוקי מתני' בירושלמי נם באוכל תמ"ע של דמאי ומתני' דפ' הזהב אתיא כר"מ דאית ליה חכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ומתני' דהכא כרבנן. והא דקתני בסיפא דמתני' דברי ר"מ לא קאי אכולה מתני': אין לו חומש. לכיון דלא מעכב בדאורייתא דקיי"ל נתן את הקרן ולא נתן את החומש יאכל. ניחיה בדרבנן כדמפרש רבינא בפ' הזהב שאם היו מפריחין עליו להוסיף חומש לא היה מפרים כל עיקר. הר"ש והרא"ש ז"ל: ואין לו ביעור. אבל הולאי י"ל ביעור דלא נעל

מה ביניהו דיהודה וגליל דביהודה פטור וכגליל חייב והייב ממולאי מעלים אתה למד שבדרוס שהוא ארץ יהודה שהוא בנגב ארץ ישראל

יכין — תפארת ישראל — יכין

שבעה נסכים אין יינם מחמיץ. ומסחמא נעשה מתמד. והוא מיס משופכין על תרלים וגיגים. ולהכי פטור: יב) קאריאנדר: יג) טיריקון דן פרי. אילן שנעשה פירות ב"פ בשנה: יד) שם מקום: טו) שמתבקעות באילן דמדשמיני חזקתן ממומר כאן: טז) ר"ל מעשר שני של דמאי וה"ה רבעי של דמאי [מעשי פ"ה. מ"ג] ומשכח"ל בקנה מע"ה פירות

משנה ראשונה

סרמב"ם: ר"י אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה. ומשמע דת"ק פליג ופטר בטולנו וא"ש בתלי קמפלגי ומחי אמן אי דלכן לזכנעם בנעות ולאי מיידין ואי אין נזרעין וכולן תלכיות מן ההפקר ולאי פטירי ומ"ע דל"י. וכן לרש לקים דאלי עצמה בתלינות נמחי אי חמיני. ואפשר דבאתרי' דל"י חמיני ונזרעין ונאמרי' דת"ק לא חמיני. ומיהו הר"ב והרמב"ם שכתבו אין הלכה כר"י משמע דפליגי. וי"ל דבהא פליגי דלת"ק אפילו לא קיים לן דכולן הם מהפקר פטירי בדמאי דמ"מ איכא תרי קפיקי שמא הן מן ההפקר ואת"ל מן השמור שמא פטר. וכן לעניין חמיצות אפילו לא כתוב לן דלגבי הוכא דסלמא לא חמיני איכא לספוקי שמא לאלי גברא לא חמיני וכל תרי קפיקי פטור בדמאי כמ"ש הר"ב בר"פ. וי"י לית ליה הך סברא ומחייב בדמאי אפילו בתרי קפיקי דכיון דהתחילו לעניין דמאי ותשמו לחיצונה ולא הקילו אפילו בכולו דבוא ע"ה מעשרין ס"ל דהתחילו לגבי ס"ם. וכבר הוכרה סברא זו בכ"מ פי"ח מהל' מעשר דין י"ב וכן מוכח לקמן פ"ה מ"ג ובפ"ב דתרומות מ"ח. והלכך הני דתמיב ר"י משום דקיים לן דבוכא ליכא מן ההפקר וכן לענין חמיצות הני חמיני אפי' אין קיים לן דלבוכא דסלמא לא חמיני וכיון דאחל ליה בוכא מספקא ממיב לה בדמאי ות"ק פטר ספק בדמאי משום ס"ם. אלא אל"ע דלקמן פ"ה מ"ג מוכח דלב"ע ס"ם מיב בדמאי: ב אין לו חומש. מהכא דיק בפ' הזהב דף ל"ד דתומש לא מעכב דאוריתא כמ"ש הר"ב ופי' דבריהם וה"ה דה"מ לדיוקא מגולל ונשנע דפ"ע דב"ק מ"ו דמשום הקרן צריך ליכך לחמרו ולא של החומש. ומלאה דיומא לית לאמוי מהכא דמייבי בפדיון ומשמע דנקרן למוד מיפריק ההקדש. מ"ל מגולל איכא למימר דבחומש מ"ל ליכך לחמרו דכמיב לאחר הוא לו יחמנו ובחומש אלא היה של עגל משולש לא קניון ביה לאחר הוא לו. ומיהו מתמי' דפ"ח דבריכין מ"ג נעלים מומרים בעצים ומחר מחר בכ"א בעלים טוחנין כ"ש דלאחר לא יכניון מעוש דבעלים מוסיפין חומש ובולה כ"ה ובעלים לא יכניון מעוש מוסיף בקרן. משמע דחומש אפ"ג דמרוית הקדש אפי' מוכה ממה שטחן האחר אפ"ס לא יכניון בעלים. ופ"ב מעוש דחומש לא נחשב מן הפדיון אלא פנין אחר הוא כמו מתנה להקדש. וכן משמשות המקבלת בכל חייבי חומש נני קרן כתב ובלא לו וסייב ובחומש כהב ובהן שהוא ממנה בר נני אוכל תרומה בשנגה כתב בשמיטה מתיה כדפי' רפ"ו דתרומות ופדיון דקרן מדיף. והא דתנן פ"ד דמעשר שני מ"ג נעלים חומרים בסלע ואחר אומר נפלע ומיסר אחר קודם ופי' הר"ב דחומשת דקרן מדיף שבל החומש יכול להעניים לו מעוש דחומש נמי דידי' הוא שהוא אוכל. ולא ניחא לה בפשיטות דחומש אינו מן הפדיון. הייט פעמא דפ"ל לחימר הכא שהבעלים נוטלין סלע ומיסר כמו בעבכרן ולכך הולכה לומר דבמעשר שני אין כופין הבעלים ליתן כמו האחר ונם החומש אינו בזה ניחא למעשר שני ביטול להעניים ונם שהוא אוכל. ונספ"מ דנ"ק

בשנת ד' ואמר דהן של ג'. דפשוט דכמו דחשוד הע"ה על מעשרות חשוד ארבעי. מיהו מלקמן סי' כ"ב משמע דאינו חשוד לחמשע"ל ולאי רק לאכלו בטומאה. אבל לא שלא להעלותו. מ"כ ה"ה ברבעי: יז) כספודהו. דמדאין חומש מעכב בדאו'. בדמאי אפילו לכתחלה מ"ל [כנ"מ כ"ד] : יח) מ"ל לבערו מהבית עם אחר מעשרות בערב פסח של שנת

תוספות אנשי שם

נמעשר משיכל לבור ויקפה הו"ל כמפקיר לאחר מרות דמייב נמעשרות: תוי"ט ד"ה והכסבר מדאפסיק וכו'. אין זה הכרח כלל ממ"ש הרמ"ז דמלת שביהודה ר"ל שיהיה מן מן החומש הנעשה שם שהיה מן הפתח מן החמר לאחוקי אם יהיה שם אחה מין חומש שנעשה ממשקה אחר שאינו בחזקת הפקר. ע"כ. ועוד נ"ל שהוכרח לחזור ולומר בחומש שביהודה משום דאוג וחומש הם לחיסר ממש זמ"ז. דהאוג הייט כל אוג שבעולם אפילו גדל במדה"י אם הביאוהו ליהודה פעור ולא מצד עצמו אלא מצד המקום שהוא שם שביהודה לא היה נחשב זה אפרי לבעלים. והחומש בלומ' פתח חומש שהיו מוהגין ביהודה דהייטו של חמד הוא לחסר שהוא פטור מצד עצמו בכל מקום. ושי"ל דחזר להזכיר בחומש שביהודה לומר דלא דמי לאוג שאף בזה"ז כן אכל בחומש דוקא בזמן הנסיס. ומיהו לשולם דהוסבר ממי ביהודה הוא וכדאי' ביהודה'. ועוד יש הכרח ממ"ה פ"ד דמעשרות דעראה משם דהסבר חייב ולא ע"כ הכא חזקא ביהודה. והן אמת שאתם מיירי במעבר ודאי. מ"מ הרי משמעינו אלינא דר"ש מיירי ממי בודאי ות"כ בע"כ ע"ל דמ"ש הרמב"ם בפי"ג דמייבי במקום שחזקתן מן ההפקר וכמו שהקדים בכ"מ כדברי הטו"ס אלא כמ"ש הרמ"ז דמייבי במקום שחזקתן מן ההפקר ואמר פירות שחזקתן מן ההפקר כגון הרימין וכו' ולא תם להזכיר הסבר שביהודה דהא לא דוקא

חדושי מהרי"ח

רש"י שזה היה בי"ה רק הרב הוי"ט פרכיה פלשון רש"י והרש"ב שפי' שם ביומא ומחקינן לו כהן אחר שמא יארע לו קרי ודחה להרב הוי"ט לכתוב כן ובאמת בבסכת אבות כתב שם הרב הרבחה שלו מן מה שפי' הרש"ב שמא יראה קרי וק"ל: [הוי"ט ד"ה] והכסבר מדאפסיק בין הומש לכסבר ש"ם כו' וק"ק כו' ולא ידעתי לייחב הירושלמי כו' עכ"ל. נ"ל דהלא הר"ש כתב דאלו תלת ביהודה פטור ובגליל חייבים וקמאי בגליל פטורים וביהודה חייבין ע"ש א"כ מזה הנירסא שהיה לו להרמב"ם אחר תיבת שביהודה הכסבר א"כ ע"כ ס"ל המשנה דלא כהירושלמי דאי כירושלמי הו"ל למתני וביהודה האות והחומש והכסבר ואי הני קודם האוג הא"א בסברת הירושלמי אפכא דקמאי דווקא בגליל פטורין אבל בירודה חייבים לכן הוי בסוף לומר בכ"ם פטור אבל באמת איך שיהיה אין תפיסה על הרמב"ם אפילו יהיה נ' הר"מ כמי הירושל' שהרי התחיל שם הרמב"ם כל שחזקתו מן ההפקר גנם שם וכל כיוצא

ציונים

ר"י אומר. פירוניון יח: : ב הדמאי. נגע מלינע נל. : חומש. מיי' פ"ב מהל' מע"ש ונ"ל ה"ד פמג עיין קו : ביעור. מיי' שם פ"ח ה"ד פמג עיין קלא :

תוספות חדשים

קמחית אע"ג דכש"ר והר"ב פי' שם ג"כ מקום קרי מ"מ י"ל דמקום זה לאוד לא היו מפרישים ויותר היה להתי"ע להבית מ"ד ומ"ז דהשמו לקרי אכל גם משם אין ראיה די"ל דאיירי בבית שני כדאיירי משנה ג' שהיו רשעים שבולאי אינם ראויים לגם מה שאין כן בבית ראשון י"ל שסמכו על הגם. (ממהרש"ם זלמ"ל):

מ"ב [בר"ב סד"ה] הדמאי אין לו כו' בדאוריתא יאכל עכ"ל. אלשון אינו מחוקק וזה לשון הר"ש חומש דלא מעכב בדאוריתא דנתן הקרן ולא נתן החומש יאכל ליתא בדרבנן פ"ש:

תוספות רע"ק

בדף ט' ע"ב אתחיא דאמרי' שם אתחיא שובדא דיוסף בן אולם הצפורי שם. ובהוס' ישנים יומא (דף כא) כתבו דאיכא בירושלמי מעשה ואירע קרי לכה"ג ונכנס יוסף בן אולם. ועיי"ש:

תוספות רע"ק

בדף ט' ע"ב אתחיא דאמרי' שם אתחיא שובדא דיוסף בן אולם הצפורי שם. ובהוס' ישנים יומא (דף כא) כתבו דאיכא בירושלמי מעשה ואירע קרי לכה"ג ונכנס יוסף בן אולם. ועיי"ש:

רוח א"ב בגליל שתם חשובים חייבים חיראיה שלא חשב שם הרמב"ם ואוג רק נתן כלל כנ"ל ושד אפשר ביומו חיו מצוים ג"כ בגליל שארי בשמים ואו גם בגליל לא היה חשיב שוב בסבר וק"ל

לאונן. מיי' שם פ"ג ה"ח קמג לאון לסל: ונכנס לירושלים. מיי' שם פ"ע ס"מ וי"ח סמג עשין קלו: ומאבדין. מיי' שם פ"ב ה"ח סמג לאון לסל: ונותנו לעם הארץ. מיי' שם הלכה ח: ומחללים אותו. נ"מ כה: טוס. נזמים דף מט: ומוכה דף מח: מיי' שם פ"ל הלכה ח סמג עשין קלו:

ראשון לציון

משנה ב [תוי"ט ד"ה] ויוצא לשון הר"ב כו' ועי' מ"ו פ"ג דמ"ש וכירושלמי (וע"ל ובפרישה) כו'. וכותבו על פי' הרמב"ם דהכא ובמעשר שני וכן בפי' הר"ב דהתם ע"פ הירושלמי מבואר שם בתוי"ט:

תוספות רע"ק

משנה ב [אות י] ומאבדין את מעוטו) להרמב"ם אחות מבגרוגרות ולהראב"ד בגרתרת. ותליא בחילוף נוסחאות בירושלמי: [אות יא] בהרע"ב ד"ה ונכנס. שהמחיצות קולטות כו' ובדמאי לא גזר) דמחיצת קולטת רק דרבנן כדאיתא בב"מ (דף נ) ובדמאי ל"נ. הר"ש. והיינו דוקא במבל של דמאי אבל אם קרא שם למע"ש ונכנס לירושלים אינו נפדה. עי' לקמן פ"ג מ"ו דמעשר שני ובתרע"ב שם ובמ"ש שם על הגליון: [אות יב] בתוי"ט ד"ה כסף. דאפי' ודאי מדוחק שרי והרא"ש כתב דבאמת כסף על כסף שרי בדמאי דוקא מדוחק. וכסף על נחשת אפי' שלא מדוחק ונרתני חד דרגא:

תוס' אנשי שם

דוקא יהודה אלא הי"ל בכ"מ שהן הפקר. (מ"ל): ב בר"ב ד"ה ומאבדין כו' גדודי חיה כו'. עי' כר"מ כשם הירוש' ומבואר דפי' זה דמקום גדודי חיה הוא למלון דמוקי מתני' בהמ"ע דבודאי אינו רשאי להניחה במקום גדודי חיה משום השבת אבידה לכהן ובמל דמאי ל"ל. ול"ע שהכיב הר"ב פי' זה על מע"ש: בא"ד ורמב"ם פי' כו'. הר"ב ז"ל לא העתיק לשונו מלה במלה אלא הוסיף בו ביאור מבלו וכזה יצא לנו קושיא גדולה דהיכי קאמר משא"כ בודאי שריך שיעלהו כולו לו דמיו ולא יפסד ממנו כלום בדרכים דמשמע דאם אירע לו דומיא דדמאי שאחד ממנו מעטו בדרך שחייב באחריותו ולא בפ"ב דבכורים מ"ד תמן יש בבכורים משא"כ בתרומה ומעשר כו' וחייב באחריותן מכלל דמעשר אינו חייב באחריותו ואלו מעשר הוא מע"ש כדתנן התם במ"ב שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וכו'. אלא ודאי פי' משנה זו שבדמאי כשהוא דבר מועט יכול להניחו שיבא

יכין

בטמ ד' ח' בשמיטה [במע"ש פ"ה מ"ז]: יש) עי' בטורים פ"ב י: ב) ובפרה שם. דקליטת מחילות מד"ש [בכ"מ דכ"ג]. מיהו דוקא בבל של דמאי אף שבגמ"ל למעשר מותר להוליאו מירושלים. אבל מעשר של דמאי בבר קלטוהו מחילות ואסור להוליא [בירושלמי פ"ג דמע"ש מ"ז וכן פסק הרמב"ם פ"ב ממע"ש ה"ט וי"ח]: בא) דמע"ש וודאי. אסור לאבד כרפ"ב דמע"ש. משא"כ מע"ש דמאי מותר לאבדו. ונקט מעוטו. דאם מרובה

משנה

דב"ק יוצף מקרא דאין חומש מפרכ הביאו תוי"ט שם ומיהו התם בסני דלכפרה גלו קרא דחומש לא מפרכ כפרה: ונותנו לע"ה. משמע שמתנו לו במתנה וזה לא יתכן דהא קי"ל מעשר שני איט ניתן במתנה כמ"ש הר"ב ריש מס' מעשר שני ולא שמעינן שום חילוק בין ודאי לדמאי בזה. ונראה דמע"ה מוקי לה הר"ש שמחלל מטמיו על פירות ע"ה בהיא דפ"ג דמעשר שני מ"ג. אבל הרמב"ם בתבו מפרשה כמשמעה במתנה ממש ואלמיל קאי מאבדין את מעוטו וה"ה שמתנו אותו מעוט לע"ה ומפרש שם שהמעוט הוא פחות מכגרוגרת ולכך אין חוששין לו פ"ש בפ"ג מהל' מעשר שני דין ע'. ונראה לפ"ז הא דסני הכא ויאכל כנגדו דוקא במתנה. אבל נטעתו דרך מגוז אפשר

תפארת ישראל

גמת ד' ח' בשמיטה [במע"ש פ"ה מ"ז]: יש) עי' בטורים פ"ב י: ב) ובפרה שם. דקליטת מחילות מד"ש [בכ"מ דכ"ג]. מיהו דוקא בבל של דמאי אף שבגמ"ל למעשר מותר להוליאו מירושלים. אבל מעשר של דמאי בבר קלטוהו מחילות ואסור להוליא [בירושלמי פ"ג דמע"ש מ"ז וכן פסק הרמב"ם פ"ב ממע"ש ה"ט וי"ח]: בא) דמע"ש וודאי. אסור לאבד כרפ"ב דמע"ש. משא"כ מע"ש דמאי מותר לאבדו. ונקט מעוטו. דאם מרובה

משנה

גלו קרא דחומש לא מפרכ כפרה: ונותנו לע"ה. משמע שמתנו לו במתנה וזה לא יתכן דהא קי"ל מעשר שני איט ניתן במתנה כמ"ש הר"ב ריש מס' מעשר שני ולא שמעינן שום חילוק בין ודאי לדמאי בזה. ונראה דמע"ה מוקי לה הר"ש שמחלל מטמיו על פירות ע"ה בהיא דפ"ג דמעשר שני מ"ג. אבל הרמב"ם בתבו מפרשה כמשמעה במתנה ממש ואלמיל קאי מאבדין את מעוטו וה"ה שמתנו אותו מעוט לע"ה ומפרש שם שהמעוט הוא פחות מכגרוגרת ולכך אין חוששין לו פ"ש בפ"ג מהל' מעשר שני דין ע'. ונראה לפ"ז הא דסני הכא ויאכל כנגדו דוקא במתנה. אבל נטעתו דרך מגוז אפשר

ראשונה

שגא"ל לאכול כנגדו ול"ע. ודע דהא דטעתו לע"ה ולא מיישינן שגורם עומאה אין לומר דס"ל כמשנה אחרונה שמותר לגרום עומאה לתולין שבא"י ודלא כתתני' דפ"ב מ"ג אלא דהכא אף למשנה ראשונה מותר שכבר מולד בהן קפק עומאה אבל פ"ה הראשון ובכה"ג שני כמ"ש הוי"מ קפ"ה דשביעית. ואע"ג דלמשנה אחרונה אמרה התם. מסתברא דמשנה ראשונה נמי מודה בה דלאו מידי פבד כיון דבבר היא בספק עומאה וסייע דלא כתבו המפרשים הכא דס"ל דמתני' דהכא מותר לגרום כו' ובפ"ו מ"ו כתבנו עוד מזה: כסף על כסף. פי' הר"ב דודאי אסור אא"כ הנני אריף וט' הטעם בזה דבשהנני אריף הוי אלא זה טרף המעשר שיוכל לקנות בו מה שילקה בירושלים כדכתיב ונתת הכסף בכל אשר

יכין

לא ירלה לאבדו. אבל מעוטו טורח לו להעלותו. ובדרכים ר"ל בשביל טרחת הדרכים. לו בדרך מוח לאבדו. כשימחו ויצ"ל. כך ר"ל: כב) לאכלו בירושלים. אף דאסור לאכלו בטומאה: בג) כנגד מה שנתן לעם הארץ. יאכל מעכשיו בירושלים בטהרה: בד) ובודאי אסור. כי אם כשהן משני מלכים והשני חריף שפי: בה) מה שאין כן בודאי דוקא מדוחק שרי: בו) ומותר לחזור ולפדות הפירות

ראשונה

אחרונה

אמר לא יכול לאכלו בטומאה מה שאין כן בודאי שאין מוסרים אותו לעם הארץ לפי שאינו נזהר לאכלו בטהרה: ויאכל כנגדו. כנגד מה שנתן לעם הארץ לוקח מעכשיו ואוכל בטהרת מעשר בירושלים: ומחללים אותו כסף על כסף. אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא צריך לו יכול לחללו על כסף חולין מה שאין כן בודאי שאין מחללין כסף על כסף אלא בסלעים של שני מלכים שיכול לחלל זה על זה אם השני חריף אבל של מלך אחד לא דלאו דרך חלול הוא ובדמאי שרי: כסף על נחשת. אפילו שלא מדוחק אבל של ודאי מדוחק אין

שלמה

אם הפרישה בגרן אינו מחוייב להביאה לעיר אפי' במקום גדודי חיה. ולהכי נקט מיעוטו דאם הי' מרובה אפי' תולין אין מעבירין על האולין. ובירושל' פליגי כמה יהא באוכל שאין מעבירין עליו. דבי ר' יצחק אמרי דפחות מכביצה מותר לאבד בפרום ואם היה שלם כמו חררה קטנה עד כגרוגרת. ר"א בשם ר"ש בן יהודא בשלם כגרוגרות בפרום אפי' כמה מותר. הרא"ש ז"ל: ונותנו לע"ה ואוכל כנגדו. כתב החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל פי' זה שפי' ר"ע ז"ל אינו נראה כי ממ"כ אין אנו צריכין לזה כי מה מועיל מה שהוא אוכל כנגדו את שהוא מחללו ע"ז שהוא אוכל. הא אין מחללין אוכל על אוכל. ותו דא"כ מאי רבותיה כיון שכבר חלל שהוא מותר ליתנו לע"ה ולמה אסור להאכילו בטומאה הרי חולין גמורים הוא. ותו כי כ"ז לא מזכר ממנו מלומה גבי ודאי. ע"כ נראה שאתי חלוקות הן. מותנו לע"ה. ר"ל מותר ליתנו לע"ה. ואוכל כנגדו הוא דין אחר שמותר להאכיל לע"ה כנגדו. כגון הא דתנן מי שהיה לו משות בירושלים וצריך להם ולהבינו פירות אומר לחבירו הרי המעות האיל

יכין

בטמ ד' ח' בשמיטה [במע"ש פ"ה מ"ז]: יש) עי' בטורים פ"ב י: ב) ובפרה שם. דקליטת מחילות מד"ש [בכ"מ דכ"ג]. מיהו דוקא בבל של דמאי אף שבגמ"ל למעשר מותר להוליאו מירושלים. אבל מעשר של דמאי בבר קלטוהו מחילות ואסור להוליא [בירושלמי פ"ג דמע"ש מ"ז וכן פסק הרמב"ם פ"ב ממע"ש ה"ט וי"ח]: בא) דמע"ש וודאי. אסור לאבד כרפ"ב דמע"ש. משא"כ מע"ש דמאי מותר לאבדו. ונקט מעוטו. דאם מרובה

משנה

דב"ק יוצף מקרא דאין חומש מפרכ הביאו תוי"ט שם ומיהו התם בסני דלכפרה גלו קרא דחומש לא מפרכ כפרה: ונותנו לע"ה. משמע שמתנו לו במתנה וזה לא יתכן דהא קי"ל מעשר שני איט ניתן במתנה כמ"ש הר"ב ריש מס' מעשר שני ולא שמעינן שום חילוק בין ודאי לדמאי בזה. ונראה דמע"ה מוקי לה הר"ש שמחלל מטמיו על פירות ע"ה בהיא דפ"ג דמעשר שני מ"ג. אבל הרמב"ם בתבו מפרשה כמשמעה במתנה ממש ואלמיל קאי מאבדין את מעוטו וה"ה שמתנו אותו מעוט לע"ה ומפרש שם שהמעוט הוא פחות מכגרוגרת ולכך אין חוששין לו פ"ש בפ"ג מהל' מעשר שני דין ע'. ונראה לפ"ז הא דסני הכא ויאכל כנגדו דוקא במתנה. אבל נטעתו דרך מגוז אפשר

לאיחוד ולא יביאנו לירושלים שלא להוציא עליו הוצאות הדרך משא"כ בודאי דאינו נפטר בטעמה זו אף אם הוא דבר מועט אדרוך להביאו אם נאבד ונגנב ממנו מעט בדרך לא קודם לאתו מביאו אינו חייב באחריותו כלל. (הו"ש): תוי"ט ד"ה ונותנו לע"ה כו' כ' הר"ש בהיא דתנן כו'. דעת הרמב"ם דהאי ומותנו לע"ה אף הראב"ד מודה לו בזה וכדברי הכ"מ. ומכי דייק ליטעמא דמתני' דלא קתני ומותנו אותו אלא ומותנו דמשמע דאאותו מועט הוא דשרי ליתנו לע"ה אפילו במתנה אבל בשאר מרובה אינו יכול ליתן לו במתנה אלא ע"י חלול כמ"ב פ"ג דמע"ש. (הו"ש): בא"ד ביו"ב בספ"ק. אתם מעמא משום קנאה וע"פ דבריו אין מעם זה שייך לכאן דהכא לכתחלה שרי לעשות כן ליתנו לע"ה על

פדאי

אין שלא מדומע לא: ויחזור ויפדה את הפירות. גרסינן ולא גרסינן ובלבד שיחזור ויפדה. וה"ק ויכול לחזור ולפדות לא הפירות אם ירצה דברי ר"מ. וחכ"א אינו יכול לחזור ולפדותם אלא מעלה הפירות לירושלים. והלכה כחכמים: ג הלוקח לזרע. לקח הבואה לזרעה פטור בדמאי דאינו טבל ודאי אסור לזרוע. ולבהמה. לקח מתחלה להאכיל לבהמה פטור מן הדמאי אבל לקח מתחלה לאדם וגמלך עליה לבהמה חייב לעשר בדמאי: וקמח לעורות. לעבד בו עורות: מכזיב ולהלן. כזיב הוא סוף המקום שכבשו עולי בבל ומשם ולהלן כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל ולא נתחייבו בדמאי אלא הארצות שכבשו עולי בבל בלבד ©הלכך מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ולא חיישינן שמא מפירות הארץ שכבשו עולי בבל הוליכו לשם שחזקת חולה לארץ פטור עד שיודע לך שהוא חייב וחזקת ארץ ישראל חייב עד שיודע לך שהוא פטור: חלת עם הארץ. שתקן לו גבל חבר וזולה ליתנה לכהן חבר פטור מלעשר:

והמדומע

מתניתין לבל חבר שלקח עיסה מעם הארץ והפרים חלתה לא. על דעתיה דרבי יוחנן היא חלה חלה. והרמב"ם בפירושו ובחבורו בפ' י"ג תופס לטעמיה דרבי יוחנן. והייט משום דסוגיא דירושלמי ברים פ"ה כר"י אחיא וכמ"ש שם הר"ש וכ"כ התוספות פ"ק דיומא דף ט ולכאורה מוקמי להו הר"ש והר"ב הכא בשתקן לו גבל חבר כי היכי דלא תקשי אדרים פ"ה דלוקח מן הנתחום מפרים אף חלה [אף על חלה כל"ל

מלאכת שלמה

אע"פ שאסור לזרוע שבל: שמן לנר שמן לסוך בו את הכלים. תימה לע"ד אמאי לא ערביהו שמן לנר או לסוך בו את הכלים פטור מן הדמאי. דלעולם מלינן לפרושי דלמא"ו קתני. לא מיבעי לנר דהוי כמו שריפה דפטור מן הדמאי אלא אפי' לסוך בו את הכלים שע"כ הוא מיתקן הכלי ונהנה תמיד מן הכלי אעפ"כ פטור. ואפשר דחדא חדא שמעינהו ורגיסינהו. א"ל הדר תנא שמן לאשמעי' דאע"ג דשמן דאשון דלהדליק הוי אגל אעפ"כ פטור מן הדמאי. ואי לא הדר תני שמן בהדיא גבי סיכת כלים ס"א דתרוייהו בשמן עכור ומאי לנר ע"י פתילות עבות ביותר דהוי כמו שריפה ממש להכי הדר תנא שמן גבי סיכת כלים דהתם ודאי בעכור רגילי אינשי לסוך את הכלים. אבל הה"ל דשמיהם בגלל שמי פטור מן הדמאי דהוי כמו לאכול. ובסוף פרקין אשמעי' דאפי' אם נותן שמן הרבה בשביל פטור מן הדמאי דמשום הכי לא קתני מושם מו סך. כך נגע"ד: מן כזיב ולהלן פטור מן הדמאי. בהא אפי' ר"ל מודה דדמאי לאו דוקא וכדכתיבנא. ובירושל' משמע דכזיב עצמה בלאון ופטורה מן הדמאי: חלת עם הארץ

והמדומע

יכין

הפירות: כו) ר"ל וזה דוקא כשהיה דעתו מתחלה לחזור ולפדות הפירות. אבל בהיה דעתו כשחלקן להעלות הפירות נופייהו. לריך להעלותן: כח) אפילו היה דעתו מתחלה לפדותן: כט) תבואה מע"ה: ל) להאכיל לבהמה. מיהו בקנה לאדם ונמלך להאכילה לבהמה. גם בדמאי חייב לעשר [כחולין ד"ר ג]: לא) לעבדן: לב) דלא גזרו רק לאכילה וסיכת אדם. מיהו טבל וודאי אסור לזרעו [כפאה פ"א מ"ו]: לג) דמשם עד סוף מ"ש לא כבשו עולי בבל. ופטור אפילו בוודאי. רק דבוודאי גזרו במקומות הקרובות לא"י. ומיירי בשדה שובד טוכבים.

תפארת ישראל

יכין

דבשדה ישראל אפילו בסוריא חייב כספ"ו מי"א. והייט לר"מ דאין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע ממעשר ורק דינון עובד כוכבים פוטר. כספ"ד משנה ט' [ומגמות דפ"ו]. ור"ל דאינו למאן דאמר יש קנין. גם בארץ ישראל שכבשו עולי בבל פטור ממעשרות במה שקנה מעובד כוכבים עד כאן לכון רביע הגאון אאמ"ז זצוק"ל ואמן קיימא לן דבארץ ישראל אין קנין לעובד כוכבים וכו' ובסוריא יש קנין. ויש אומרים דאפילו שדה שבא"י ביד ישראל בזמן הזה פטור ממעשרות מדאו' [י"ל שנ"א. מ'. נ'. ג']: לד) שגיבל לו חבר בעבדה ונתנה לכהן:

שנתערב

משנה ראשונה

אחר מחוה וגו' אבל פשטון אין זה המנהג אלא לוקח עלמו ודמי לתכירה שאסור בתעשר: וחב"א יפלו הפירות. ואינו יכול לפדותם עוד כדתנן פ"ג דמעשר שני מ"י הלקוח בכסף מעשר אינו נפדה. וא"ל המעם דאי שרית ליה לאכל זה ע"ז וזה פ"ז כמה פעמים ישכח עליותיו עד שיתליף כמה פעמים ויתבטל מלעות לגבל כדאשכחן פ"ב דמעשר שני מ"ז דגזרו בה"ע. והייטו נמי שבחבו המוס' גב"מ דלר"מ נמי אם היה דעתו להפעלתם ונמלך לפדותם לריך להעלותם פ"ב דמה"ע נמי הוא אלא יבאה עליותיו: ג הלוקח לזרע. הא דקתני סלוקח ולא תני הזורע והמתכיל לבהמה כו' דקמ"ל דוקא דבשעה שלקחו לשם זריעה או לבהמה לקחו פטור אבל לקח לאכילה ונמלך חייב כמ"ש הר"ב. ובפ"ק דחולין משמע דאפילו אם בידו המוכר היה עומד לאכילה חייב אפילו לקחו לבהמה וא"ל דוקא מחסני מיירי שהבאתא שומדת למכור ולא לאכילה. ומשמע

יעלה הפירות. שם ג הלוקח לזרע. חולין ז: מיי' ב' מהל' מעשר הי"ל סמג עשין קלה: מכזיב ולהלן. הוס' בחולין דף ז: ובפ"ז דף נח. וגנ"ל ש"ם ס"ל פי' ס ובכ"ן פ"ק דנדה דף לפ. מיי' ס"ג מהל' מרומות ה"ח וס"ב מהל' מעשר ס"ב: חלת עם הארץ. הוס' ביומא דף פ. מיי' פ"ב מהל' מעשר ס"ד:

הדושי מהרי"ח

משנה ג [תי"ם ד"ה] חלת ע"ח לשון חר"ב כו' על דעתיה דר' אליעזר כו'. צ"ל דר' אושעיא: [בא"ד] אדריש פ"ה דלוקח מן הנתחום ספריש אף חלה כו' נ"ל דצ"ל אף מהחלה ע"ש:

תוספות רע"ק

[אות יג] בתוי"ם ד"ה ובלבד. כתב הר"ב דלא גרס ליה) ובלח"ם כתב לפרש דה"ק מחליף כסף על נחושת ואותו נחושת גם על הפירות. אך לא שיקיים כן אלא יחזור ויפדה הפירות על הכסף. דאילו בודאי תני מחללים כסף על נחושת מדוחק ולא שיקיים כן אלא חזור ומחללן על כסף ותבא שרי אפילו שלא מדוחק ואפילו על הפירות אך שלא יקיים כן אלא יחזור ויפדה על כסף. וחכמים פליגי וס"ל דלא התירו לו לפדות הפירות. או דחכמים ס"ל דא"צ לפדות הפירות ויוכל להעלותן כך לירושלים ע"ש: מ"ג [אות טו] בר"ב ד"ה מכזיב. הלכך מכזיב ולהלן וכזיב עצמו בלחש ר' ר' שלמי:

תוס' אנשי שם

תנאי זה שהוא יאכל כנגדו. (קו"ע) : ג בר"ב ד"ה ולבהמה כו' ומגלך עליה כו' וה"ה נזרע וכל הסעיים כאן צריך שיהא דעתו מתחלה לכך וה"ה אם אח"כ נמלך להאכיל לאדם חייב ג"כ בדמאי. (ירושלמי): ד"ה מכזיב כו' ולא נתחייבו בדמאי אלא כו'. מכמע דס"ל דמכזיב ולהלן קיל מסוריא דבסוריא חייב בדמאי הפירות שיהיו שגדלו שם בלוקמן פ"ז מי"א. ולכאורה היה אפשר לפ' מכמתיב דמיירי ג"כ בלוקח מן השוק. ופטור משום דרוב פירות הנמכרים שם מגל חו"ל הם ודמי ממש לסוריא ובידוע שגדלו שם חייב כמו בסוריא. ובלוקח מן השוק דפטור לפ"ז אפשר שאף בידוע שלא עשר הע"ה פטור אבל דעת הר"ש בהר"ב דמיירי בפירות שידוע שגדלו שם. רק שסובר דדמאי לאו דוקא ואפילו מודאי פטורין מכזיב ולהלן וקיל מסוריא פ"ם: תוי"ם ד"ה הלת ע"ם כו' הוסם לעמיה דר"י. אבל קשה למה לא הזכיר בתחבורו גם תבר הפרים אלה מעיסת ע"ה דלר"י היא הדמ"(רמ"ן)

כל"ו] וכדרמי התם בירושלמי וחד שיטה היה דהכא שטרא להביא גבל שיגבל בטהרה דמסתמא ולאי תיקן. אלא שמה שפירשו בסמוך אוכיח דמפרשי למתניתין אליבא דרבי אושעיא ואליביה לא הקשה. דהכא בהפרישו עם הארץ והתם בהפרישו חבר דלא שייך מעמא דאומות קדשים. וכ"כ שם הר"ש. אלכך נראה שמה שמפרשים בכאן שתקן לו גבל חבר. דאי לאו הכי היא החלה טמאה שאין עם הארץ נאמן על פירות שהוכשרו לומר שלא נטמאו כדלקמן במשנה ג' פ"ב [ולשון הר"ש שתקן לו גבל חבר בטהרה. ונראה לי דהמגיה כן בדברי הר"ב לא הפסיד] והא דלא פירשו אליבא דרבי יוחנן משום דסברי דר' אושעיא קשיש טפי והוי נמי תנא טפי מרבי יוחנן: **והמדומע.** פי' הר"ב עם הארץ שנפלה לו סאה וכו' וכ"כ הר"ש. והייט נמי אליבא דר' אושעיא כדמפרש בירושלמי אליביה דדוקא בפירות עם הארץ היא מתניתין אבל חבר שלקח פירות מעם הארץ ונדמעו לא. ופירוש מדומע כתב הרמב"ם כי התרומה שמה דמעה והוא מה שאמר הכתוב (שמות כב) מלאתך ודמעך: **והלקוח בכסף מעשר שני.** לשון הר"ב שלקח דמאי וכו'. וכן לשון הר"ש ולא פירש בירושלמי אליבא דר' אושעיא שלפי הסברא מסתברא דלרבי אושעיא דוקא כשעם הארץ יודע שזה נקח ממנו בכסף מעשר שני ולאכלו בטהרת מעשר שני דלא אימת קדשים עליו: **ושירי מנחות.** כתב הר"ב והר"ש ולא חיישינן שמא הביא עם הארץ דבר שאיו מחוקן. והייט נמי אליבא דרבי אושעיא אבל לרבי יוחנן לא גזרו ואין צריך לטעם ולא חיישינן וכו'. וירלאה לי לתת טעם למה לא גזרו. דחלה ומדומע ושירי מנחות כולם לכהן ממנו על הא דכתיב עמי הארץ מעשרין. דומה למה ששניו בסוף פ"ה מן הדמאי על הדמאי תרומה ואין צריך להוציא עליה תרומה ומעשרות הואיל ולכהן היא. ולפיכך לרבי יוחנן הא דשירי מנחות אפילו חבר המביאה דמאי. ולא פירשו בירושלמי לא בזה ולא בלקוח בכסף מעשר שני כמו שכתבתי. ובטעמא דלקוח בכסף מעשר שני שלא גזרו לר"י הייט כדי שיהא מצוי לבעלי כסף מעשר שני פירות הרבה לקנות ולאכלן בירושלים: **שמן ערב.** *לשון הר"ש דעיקרו למשיחה ולא לאכילה דחמיר ע"כ. כלומר אע"ג דסיכה נמי כשהיה כדלקמן מ"מ לא חמיר כמו אכילה ושתיה עלמה כדמפרש הר"ב במ"ד פ"ט דשבת: **ד' הדמאי מערבין בו** וכו'. פירש הר"ב ואע"ג דלא חזי ליה מנו וכו' דהא תנן מאכילין וכו' עיין מ"ש בסוף מתניתין דריש פ"ג. ומלאתי בליקוטי מהרי"ל שאמר מימי תמהתי על מתניתין מערבין בדמאי אמאי היא נשנית כמה פעמים בש"ס [יותר] משום משנה ע"כ. ותנא ושייר דשייר מלה כדתנן בפרק כל שעה (משנה ה) ושייר נמי אחרוג כדתנן בפרק לולב הגזול

מלאכת שלמה

והמדומע וכו'. בירושלמי לקמן ריש פרק ה' תני ר"ש בן יהודה אומר משום רבי שמעון חלה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין וכמו שרמזתי שם. ובירושלמי דפרקין ודפרק האיש מקדש תני וכולן שקרא שם לתרומת מעשר שלהן. פי' כל מי דתנן במתני' הלוקח לוקח וכו' עד סוף. שם קרא שם לתמ"ע שלהן. מה שעשה עשוי. ואותה תרומה שהפרים מאותו דמאי חייב ליתנה לכהן. ואם קרא שם למע"ש שלהן חייב להעלותו לירושלים לא לפדותו. ואיכא אמורא דאמר חוץ מעשירי מנחות שאם קרא שם לתרומה ומעשר שבהן לא עשה כלום דממון גבוה הן ואין בהם לכהנים זכות רק אכילה ולא דבר אחר: שמן ערב וכו'. בירושלמי תני א"ר יודה לא סברו ב"ה אלא שמן של פוליטון בלבד. אחרים אומרים בשם ר' מתן מחייבין הוא ב"ה שמן ולדומין: ומנרכין

יכין תפארת ישראל בועז

לה) שנתערב נע"ה תרומה בפחות מק' חולין. ומכרה לכהן: לו) חבר שלקח פירות מע"ה. אפי' במעשה מע"ש של דמאי: לז) ט"ה שהביא מנחה ונקמלת ושיריה נאכל לכהנים(ד): לח) חוקה כשיאמר הע"ה עשרתים: לט) באלאם: מ) דאף דסיכה כשהיה עכ"פ מדלא סיכה ל"ג דדמאי: מא) ערובי פמוסין

ממשכר הי"ד. כתב דתוספת סמור מדמאי. השיבני רביע הא"ל. ח"ל אני בתומי תמכתי ברביע הרמב"ם פי"ג ממעשר. וכמ"ש מעכ"ת נ"י בעצמו. גם מסתימת סר"מ וסר"ש משמע דס"ל דסתם דוקא נקח דמאי. הייט דבברייתא תנא כן ופליג אמתני'. וקיי"ל כסתם מתני' עכלה"מ. וקי"ל על רביע הרי מתני' דהכא דשייר לתוס' בטורים. משמע דס"ל בברייתא ולמה נשנה. ולא יימא שפי דלא נקט בפ"ג בבטורים דמאי. רק לאשמעי' דעיסור בטורים אפי' בכה"ג חייב וכלעיל. אמנם בני הב"מ החמון ר' ברוך יצחק שליט"א הקשה לאפי' מבטורים גופא ק' מ"מ שייריס ברישא כדתני נמי מכוב ולהלן. והרי גם זה סמור אפי' מדלאי. וא"ע:

משנה ראשונה

מעה לא גזר ואכילת תרומה ואלה מעה ניכא וכן אכילת מעשר בירושלים ומדומע נמי דפסיכא בי' תרומה חייב באכילת תרומה. ולא ידעתי למה כתבתי תוי"ט שהעמם הוא משום שהם לכהן ולא מציא קולא לכהן בהא שפי מיסרלא. ומה שהביא הך דמדמאי על הדמאי. הסם נמי לאו מע"ה הוא אלא משום דאיכא פסק קפיקא. שמא שייסם מעשרין או שייסם אינם מעשרין בין כך ובין כך מ"ל לתקן תרומתה ובע"ם מוחר בדמאי כמ"ש הרמב"ם והר"ב בר"פ: **והלקוח** בכסף מעשר. וכן הביטרים נמי פטורין מן הדמאי עפ"ג דבטרים מ"ל: **והמדומע.** והא דתנן לקמן רפ"ד תרומת מעשר של דמאי שחזה למקומה ר"ש שערי אומר אף בחול שאלו. ונראה לי שאלה הא אמרי' הכא שלא גזרו על המדומע. וכ"ש לחכמים דהתם אפילו שאלה לא מהני. כך דהתם לא דמי לדהכא דמדומע דהכא בתורת תרומה ואכילת תרומה לא גזרו והתם בא לעותו לאיליו מידי מדומע ולפשוטה תולין אלא שהרמב"ם

ציונים

דב"ה פוטרין. מי' שם הפ"ז: ד' הדמאי מערבין. בגמ' כנ. מי' פ"ל מהלכות מיטוין הפ"ו. ממנ מפין דבגמ' ל':

חדושי מהרי"ח

[תוי"ט ד"ה] שמן ערב. לשון הר"ש דעיקרו למשיחה כו' עכ"ל. והא דתנן לקמן שמן שתרדי כו' חייב והייתי רוצה לחלק דכאן עיקר לסיכה אבל ז"א דשם הוא ירושלמי ולא הביא חילוק אבל כשראיתי בר"ש אז הסתם משום תערובות שמערבין בו בשמים רק דקשה שם ע"ש ע"ז כתב דעיקרו כו'. והרב תוי"ט קיצר כאן וקצרה הירושה:

תוספות רע"ק

[אות יד] ושירי המנחות פטורים מן הדמאי) קשה לי אמאי שייר תוס' בבורים. דפטור מדמאי כראי' סוף מסכת בבורים: [אות טז] בתוי"ט ד"ה שמן ערב. לשון הר"ש דעיקרו) ותי"ט קיצר בהשתקרו. דמלשון זה משמע דשמנא דשמן ערב פטור כיון דאין עיקרו לאכילה אבל באמת מבואר בהר"ש דהשמנים כיון דמערב עם בשמים הרי תערובות דמאי דל"ג. אלא הא דלא הוכיחו בסוגיא דפ"ק דחולין ממשנתינו זו דל"ג בתערובות דמאי. הייטו י"ל דהכא קיל יותר. כיון דעיקרו למשיחה וי"ל דבעומר

תוס' אנשי שם

ד"ה והלקוח כו' אימת קדשים. פי' שהכסף שנתן לו בעד הדמאי אם הוא לא עושר נמצא שלא נתחלל כל הכסף של המע"ש כ"א מה שיותר על המע"ש שיש בהדמאי. ד"מ כשהדמאי ק' ליטרות נתחלל הכסף כ"א שערך ג' ליטרות שכל יו"ד מהם הם מע"ש דדוקא כשהמע"ש מערב בחולין הוא דלא חייב הע"ה אבל בשכבר הופרש לא תשיב דהקדש נעשן וכמ"ש בפ"ד דאימת דימוש על הע"ה. (רמ"ז): בר"ב ד"ה שמן ערב שמן אפרסמון. כפי' זה מוכח בברכות מ"ג. דעל שמן אפרסמון מברכין בורא שמן ערב. (רי"ג): תוי"ט ד"ה שמן ערב לשון הר"ש כו' ע' תור"ע. ול"ג דבכיון קיצר הטוי"ט הכעתקה דהא הר"ב בשמעתינו פי' כ' פירוסים על שמן ערב ולפי' קמא ע"כ הטעם משום דעיקרו למשיחה ולא לאכילה דבשמן אפרסמון אין בו תערובת כלל. וזה שייך גם לפי' הב'. לכן יפה עשה הטוי"ט שקיצר. (רל"מ): ד' תוי"ט ד"ה הדמאי כו' מימי תמהתי כו'. כל ימי תמהתי על המיב ז' שלא מצינו שמשנית אלא הכא לגיות מלקחין דדמאי. ובשיורין לדין הגיורה. ומהלכי

ומשתתפין בו. שתופי מבוחות ואע"ג דלא חזי ליה מגו דאי בעי מפקר לגכסיה הוי עני וחזי ליה דהא תגן מחכילין את העניים דמאי השתא גמי חזי ליה: ומברכין עליו. ברכת המזון: ומזמנין עליו. ואע"ג דאכל בעבירה דלאו עני הוא מגו דאי בעי מפקר לגכסיה והוי עני וחזי ליה: ומפרישין אותו ערום. כשבא להפרים ממנו תרומת מעשר ומעשר שני יכול להפרים והוא ערום דלא בעי ברוכי דאיכו בעי ברוכי הא בעינן והיה מחניך קדוש (דברים כג) וליכא: בין השמשות. של ערב שבת דספק תשיכה מעשרין את הדמאי ואין מעשרין את הודאי: ואם הקדים מעשר שני לראשון. שהפרים מעשר שני של דמאי קודם שהפרים מעשר ראשון כדי ליטול תרומת מעשר שבו אין בכך כלום. מה שאין כן בודאי דתגן כל מלוחך אשר טיהני (שם כו) הא אם הקדים מעשר שני אין

ומשתתפין בו מב) . ומברכים עליו מג) . ומזמנין עליו מד) . ומפרישין אותו ערום מה) . בין השמשות מו) . אם הקדים מז) מעשר שני לראשון

חיצ . ד בין ירושלמי ובין וכ"ה בל"ש . הא אם ניכולמי ואם וכן הוא בל"ש .

הגזל [משנה ה]: ומשתתפין בו. גרלה בעיני לעקט שתוף לגלוי לעמרכין דבין בחלרות בין בתחומין. ואי לא קתני שתוף הוה אמינא דעירוב דוקא בחלרות שאינו אלא תקנת שלמה ובית דיט. אבל תחומין דאסרי למאן דאמר דרבנן סמכוהו אקראי כדפי' הר"ב בסוף פרק ב דשבת אימא דהחמירו בו. הלכך קתני משתתפין דגמי מתקנת שלמה ובית דיט וא"כ למאי קתני עירובין אלא להחומין הוא דאתא: ומברכין עליו. לשון הר"ב ברכת המזון. ומסיים הר"ש דמשנה כוס ע"כ. ומשמע דאינו ברכת הנהנין פשיטא דמברך ולא הוי בו משום ובונע ברך וכדאיכא מרבותא דסברי הכי כמ"ש בריש פ"ו דברכות. אבל דברי הר"ב בפירוש מתני' דרפ"ז דברכות מדברי רש"י העתיקם. ובעל כ"מ כתב בפ"א מה' ברכות דמדברי רש"י בפי' משנה קמייתא דפ' שלשה שאכלו משמע דס"ל דאין מברכין על דבר איסור ע"כ. ואי הכי דברי הר"ב סתרן אהדדי. ורש"י מפ' אמתני' דהכא ומברכין ברכת המוציא. כ"כ בפ"ב דשבת דף כג. ויש לומר דהכי קאמר דאע"פ שאחר דבריס האסורים אינו מברך משום ובונע ברך. [ע"ל הכא בדמאי מברך. ב"ד]: ומפרישין אותו ערום. לשון הר"ב דלא בעי ברוכי דאיכו בעי ברוכי הא בעינן וכו'. אלי תניא בדלא תניא דהיכי שמעינן דלא בעי ברוכי. וז"ל הר"ש ומפרישין אותו ערום מהכא דייקינן בפ' במה מדליקין [כג]. דלא בעי ברוכי דכי קאי ערום וכו' ע"כ. וטעמא אבי אמר לפי שהוא ספק ורבא אמר דרוב עמי הארץ מעשרין הן. ומ"ש הר"ב דכתיב והיה מחניך קדוש כלומר וסיפיה ולא ירלה בך ערות דבר פירש"י אפילו דבור שיש בו הזכרת השם: בין השמשות. כתב הר"ב דספק תשיכה מעשרין וכו'. עי' מ"ש בס"ד ברפ"ד: הא אם הקדים וכו'. והר"ב והר"ש העתיקו ואם וכן הגירסא בסדר המשנה דבירושלמי. וגרלה לי דאין לשבש הספרים דגרסי הא אם משום דמסדר סדיר מלשניה דמתני' י"א פרק בתרא דמעשר שני. והכך רולה מה שכתבו התוס' פרק מקוש שנהגו דף נא בדבור עבדינן כוותייהו דולא עבדינן כוותייהו ה"ל למימר ומשום פ"ק דחולין נקט

מלאכת שלמה

ד ומברכין עליו. פי' רש"י ז"ל בפ' במה מדליקין ד' כ"ג. ברכת המוציא. והייט שלשה שאכלו כאחת ואחד מהן עני ואוכל דמאי מברך ברכת המוציא ומוציא אחרים. ומזמנין עליו. ומברך ברכת זמון להאיליון י"ח. ומפ' מעמא בפ' שלשה שאכלו דאי בשו מפקרי לגכסייהו ומלו לאכול דמאי גבי האי. אבל אי הוי ודאי אין מזמנין עמו דאין קנגן ואבור לדברים האסורין מפני שאין רשאין להתחבר עמו בחבורה. אבל האוכל מהן ואפי' ודאי אבל אע"פ שאינו רשאי חייב לברך המוציא הכא ברכות. וכן דעת הראב"ד והר"ם והרא"ש ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל סובר דלהכי תני ומברכין עליו דהייטו ברכת המזון ולאמעי' דוקא דמאי אבל ודאי אין בו ברכת המזון דאין זה מברך אלא מגאן ואין חבץ לו באותה ברכה שאין האכילה מזון אלא טם התרעלה. והרשב"א ז"ל הסכים לדברי הרמב"ם ז"ל וסייעו מן המשנה הזו בפ' ג' שאכלו. ודבריו נכונים דאיכו לפי' רש"י ז"ל אמאי תני מברכין לענין המוציא דאם שמעו הברכה וכוונו לצאת בפיטת דיזאלין. ושוב דאי מברכין הייטו בשלשה ליתי מזמנין ומברכין דלשתמע דבשלשה מיירי. ומסתלקה הסגת הראב"ד ז"ל בה' ברכות. עכ"ל הרש"ש ז"ל.

ועי' עוד בפי' ס"ר שמשון ז"ל: ואם הקדים מע"ש לראשון. שהפרים וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט כן פי' ה"ר שמשון ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל גרלה דברים הא אם הקדים. וז"ל ובעבור שעיקר תוכת דמאי מה שזכרתי לך והוא שיוציאו ממנו מע"ש בלבד ואע"פ שאין אנו יודעין אם הוציאו ממנו מע"ר או לא. למדנו מהענין הזה שאם הקדים מע"ש לראשון אין בכך כלום. ר"ל בסבל האמתי אם הוציא מע"ש קודם מע"ר אסור. חה מותר. ובלבד שישמור הסישורין. והלמידן בזה כגון אם היו מאה שאין חשין יוציא עשר שאין תאלה ואמר זה מע"ש ואח"כ יוציא עשר שאין ואמר זה מע"ר ועכ"ש שיש לבך לשמור ענין זה ע"כ. וקודם לזה הייתי סבור לומר דאמגרת ליסגת דמתני' דבפ' בתרא דמע"ש נקט הכא כדמתרלי תוס' ז"ל בבמה דוכתי. וכמו שהעתיק בתוי"ט ההיא דכתב התוספות בפרק מקוש שנהגו דבמקוש לאו נכתב הן משום סרכא. אבל השתא חזינא שהיא גירסת הרמב"ם ז"ל ודוקא נקטה. וכתב הה' ה"ר יהוסף אסכמזי ז"ל ס"א האם קמץ חיריק וכירו' ריב"ל ס"ל ואם הקדים דוקא בדיעבד אם עשה עשוי אבל לכתחלה לא יעשה ור"י ס"ל דאפי' לכתחלה

ומברכין. מיי' פ"ח מהלכות ברכות ה"ל סמג עשין כז: ערוה. מיי' פ"ט מהל' מעשר ה"ל (וס"ל מסל' מע"ש ה"ב) סמג עשין קלח: ובין השמשות. סוס' ביומא דף נח. מיי' פכ"ג מהלכות שבת הט"ו. טור ושו"ע סי"ח מימן רסא פעיף ג: אם הקדים. מיי' פ"ט מהל' מעשר ה"ל סמג עשין קלח:

חדושי מהרי"ח

משנה ד [תוי"ט ד"ה] ומשתתפין בו כי' נראה בעיני דנקט שתוף לגלויי כו' עכ"ל. וא"ל דלמא קתני מברכין דומיא דמשתתפין דהייגו עירובי חצרות אבל עירובי תחומין לא משום דאסמכהו

תוספות רע"ק

דבעומד לאכילה חמור יותר ואפילו בתערובות דמאי גזרו אבל לפי האמת דמסקינן בחלין דתערובות דמאי לא גזרו אין חילוק בין שיקרו למשיחה או לא. אמנם הרמב"ם (פי"ג הט"ו מה' מעשר) כתב שמן ערב פטור מדמאי שאין חזקתו לאכילה עכ"ל:

תוס' אנשי שם

ואמרתי בלבי אולי כ"ל שאמה אמתי נשנה כ"ש כגון לענין ברכות ובכא פי"א ועירובין ומלה ואתרוג דדמאי ומע"ר חייבי כתלין דהוס מלי לאמשינן בענין מ' בלבד ואתא ידענא דס"ם באיזך. אבל כפי זה אין לשון המתני מדוייק. ושוד דזו מני איכה אמיה ואמיל קשיא ליתא דדרך התנא לשנות דין מ' כ"פ בכל ענין בסייף לו כמ"ש הוס' בפי"ב דמנחות אהא דתנן בכ"ד בכל אר"ש כל מלאכה כו' והביא דבריהם הרי"ש שם מ"ג. ולהכי לא פריך על מתני' בשום דוכתא תגינא חדא זימנא כיון דלא תנא לה בענין מ' אלא חדא זימנא. ועמ"ש הוס' בנדה דמ"ע ד"ס תגינא חדא זימנא וכו'. (כ"ד): ד"ה ומשתתפין כו' לגלויי וכו'. וא"ת מ"מ סול"ל משתתפין אחלה דהשתא כבי זו ואל"ל זו כיון דמעברכין אמריך משום ע"ת. וי"ל דאיכ ה"מ דמעברכין לא אייריי אלא בע"ח וכא דתגינא מלתא אינו אומריה קמ"ל דאם כשתתפו בחבוי בחיך ג"כ לערב בחבר מפני הרשיעות כדאי' בפירוקין. (ס"ל): ד"ה ומברכין כו' דאלו בה"ל כו'. דאם היה ס"ל דבשאר דברים האסורין אינו מברך ורק דמאי לא תשיב דבר איסור כמ"ש התוי"ט לק' אגינא דרש"י לא היה צריך לפ' ומברכין דמתני' בבה"מ כפי' הר"ש דהיה יכול לפ' גמי בברכת המוציא דהוא בס"ש ולאמשוינן דדמאי לא תשיב דבר איסור וכפירש"י ודברי הרמ"ז בזה תמוהין בעיני. (כ"ד): ד"ה ומפרישין כו' אני אגינא לי' עם פרי"ג

יכין תפארת ישראל יכין

תחומין וחצרות: מב) שתופי מבוחות. ואף דשמעו דדיט שוה לערובי חצרות. קמשמע לן הא לגלויי דמעברכין דרישא ר"ל אפילו תחומין. דאסמכוהו אקראי. אפילו הכי שרי. ואף דלא חזי ליה. על כל פנים מגו דמפקר נכסי והוה עני דפטור מלעשר דמאי. ומה שהקשה הגאון מהר"י חאגיז זצוק"ל. דאמנו בשופטי עסקינן שיפקיר כל נכסיו כדי לזכות בחמשה פרוטות דמאי. כ"ל דה"ע משום דמדאורייתא אפילו הפקר בינו לבין עצמו מהני. כנדרים [דל"ה] וה"מ סי' רע"ג. ורמב"ם [פי' רמ"ז סק"ט]. א"כ לא מפסיד מידי. אמנם לתוס' עירובין [ד"ל פ"ב]

לא אמריכן להך טעמא רק לשומטים. אבל לרבנן. בל"ז מערבין מדאחי עכ"פ לעניים. דהרי מערבין לגזר בין לישראל בתרומה: מג) בהמ"ז. ולא מתאב בולע ברך ועמ"ם ס"ז דברכות סי' ב'. ולרש"י ר"ל ברכת המוציא: מד) אף דזימון בעי קביעות. כ"כ רביט הגאון אאמ"ז זצוק"ל. עוד י"ל דקמ"ל דאף דבזימון מוציא אחרים יד"ח. ובכולהו טעמא משום מגו הג"ל: מה) כשמפרים המעשר ותמ"ע. מדא"ל ברכה מדהו"ל ספק דדבריהם. ואע"ג דיו"ט שני נמי הוא רק דדבריהם ומברכין הכא שאני דרוב ע"ה מעשרין הן [כשבת כ"ג א]: מו) בע"ש. דספק תשכה מעשרין הדמאי: מז) בתבואה

ראשונה

עליהו וכ"ש בכא דאיכא מטה מדרבנן ולהכי לא תני בהדיא אין מברכין דהוי משמע דאסור ולא ניתא ליה נמי למיתני אין מעטן ברכה דס"ד נמי הוא אין מעטן ומברך שהר בלא תשא לחכי תני לה שתפרישין ערוס וזה ודאי דשות אם ירלה וס"ה לענין בכבה אי לא ליכא איסורא. ובזה תיושב המנהג שנהגות בכמיס הכיסאות לבעל בקעטנן שלא הביא זמנן לראות מוכנות לבעליהן ומברכות ולכאורה הוא שלא כדין דאפילו ספק דדבריהם ליכא הכא שהרי לא הבגיעה ואין נדוס מדאורייתא בלא התעשה ומדרבנן נמי הא לא הגיע זמנה לראות ואמאי אית לן למיחש לנדות. אלא כדפי' דכל דאיכא קרן מעטה אי בעי לברוכי

[יח:] נקט הכי דקאמר התם וכו' ועבדינן כוותייהו ע"כ. ["וטי' ספ"ב דמכות. וי"א שיש למחוק אות האל"ף מתיבת הא ותשאר אות הה"א לבדה ותהיה סימן על שזו היא משנה חמישית]: אין בכך כלום. כתב הר"ב דאילו בודאי אם עשה כן אינו שלא להתודות. וא"ת תיפוק לי שעובר בלא תעשה כדתנן במשנה ו פ"ג דתרומות. ויש לומר דאי מש"ה לא איריא למתני אין בכך כלום גבי דמאי עפי מבודאי דהא בודאי נמי אין בכך כלום אע"פ שעובר בלאו כדתנן התם דמה שעשה עשוי. וכן אינו לוקה כמ"ש הרמב"ם בספ"ג מהלכות תרומות. משא"כ בעניין הוידוי. פשיר קתני בדמאי דאין בכך כלום משא"כ בודאי דמעכבו. ובפירוש הרמב"ם למשנתינו יש טעות סופר שמ"ש ר"ל בטבל האמתי וכו' וזה מוכר. הוא הפך משנת תרומות שכתבתי ופסקה בספ"ג מה"ת לכן כ"ל שכל"ל אין בכך כלום משא"כ בודאי ר"ל בטבל האמתי אם הוציא מ"ש קודם מע"ר הוא עובר בל"ת ואינו יכול להתודות וזה מוכר בדמאי ובלבד וכו': חייב בדמאי. ל' הר"ב שעל גופו הוא נוהגו *וסיכה כשתיה. כדתנן בפ"ט דשבת מ"ד ולשון הרמב"ם אינו מאבדנו בגופו. ר"ל אלא נבלע בגופו. ולשון בפי"ג מהל' מעשר חייב בדמאי מפני שהוא נבלע בגופו וסיכה כו':

אין בכך כלום מח) . שמן שהגרדי מט) סך באצבעותיו חייב בדמאי נ) . ושהסורק נותן בצמר פטור מן הדמאי נא) :

ר"ע מברטנורה

שני לראשון אינו יכול להתודות: הגרדי. המורג: חייב בדמאי. שעל גופו הוא נוהגו וסיכה כשתיה: ושהסורק. הלמד במסרק נותן על הצמר הוי כשמן לסוך בו את הכלים ופטור מן הדמאי:

מלאכת שלמה

לכתחלה מותר להקדיש שני לראשון בדמאי: שמן שהגרדי סך באצבעותיו. כדי שלא תזיק לו המריגה דהשתא דמי לסיכה של תענוג דהויא כשתייה: ושהסורק נותן בצמר פטור. לא קתני לשון סיכה או לשון משיחה לשמעי' דאע"ג שנותן שמן הרבה פטור וכמ"ש ברש מתני' לעיל:

יכין — תפארת ישראל — יכין

שקנה מעט הארץ: מח) אף שמפסיד הכהן עי"ז בתרומה מעשר. ונראה לי דמדלא קתני ומותר להקדיש וכו' שמע מינה דעכ"פ לכתחילה אסור. ויש אומרים דמלת הא הויה דכאן מתחיל משנה ה' [אב"י עי' הג"ה דומה לזה בשמ"ע מ"מ סי' מ"ג סק"ג]. ולין נראה דעפי היה ראוי להתחיל משנה ה' עם בכא דשמן: מט) וועבער: נ) דסיכה כשתייה: נא) קלת

משנה

מלי לבדוקי ולא גרע ממנוה פשה שהזמן גרמא. ומיהו במ"ש שה"ג נופה משמש בתוס' בשמ' עיולוכין דף נ"ו שמסקנתם דלא כר"ת ואין לחן לכרך. אלא דמעשים בכל יום שעהגות לכרך וכמ"ש רמ"א בהגה"ה בתורת מיים סימן י"ז וסי' תקפ"ט ס"ו. ולענין ברכה על הספק מיין בס"מ סוף הל' מילה. ונראה כיון שאין מברכין על הפרשת תרומה ומעשר בדמאי כל שכן שאין מברכין על אכילת תרומת מעשר של דמאי דאילו בתרומה ודאי לריך לברך אבר קדשנו בקדושתו של אהרן ונוע לאכול תרומה כמ"ש הרמב"ם סוף הל' תרומות

הלכתא גבירתא

פרק א משנה א כל פרי שמסתמא מהפקר הובא. הקונה אותו מע"ה. פטור מלעשר דמאי. דמדלא חשיבי מסתמא עשרן. ואלו הן שיתין ריפון. שזורדין. גבנות שוח. ובנות שקמה. גובלות החמרה. גופנין. ונצפה. ובירודה גם אוג. וחומץ. וכסבר:

משנה ב כשפורה מע"ש דמאי לחעלות הרמים לירושלים. א"צ לרשיף חומש. או לבערו בע"פ בשנת ד' וז'. ומותר לאונן. ומבל לסע"ש שלו נכנס לירושלים ויוצא ושם נפדה. ומותר לאכרו בירים. ונותנו לע"ה שמאמינו שיאכלנו בירושלים. ורק בשיאכל החבר כנגד שוויו בירושלים. ומחללין בו כסף אכסף. ונחושת אנחושת. וכסף אנחושת. ונחושת אפירות. מה שאין כן הכל במעשר שני של ראיי:

משנה ג דוקא בקנה דמאי למאכל אדם או לסיכת גופו חייב לעשר. ולא בקנה

תוספות דמאי הקלין פרק א יום טוב

ציונים

שמן. מיי' שם פי"ב הל' מע"ע פמג עמין קלה:

חידושי מהרי"ח

דאסמכוהו אקראי דא"כ למה תני מערבין כלל ליתני רק משתתפין ואנא ידענא דע"ה לא אלא וודאי לגלוי. אבל לי נראה לפי מברת התוס' הביאו הרב חוי"מ בערובין פ"ג דלהכי הקילו בערובי תחומין משום דאין מניחין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו להנות ניתנו נמצא תדוויהו צריכי דאי הוי תני מערבין ה"א דוקא ע"ה משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל ע"ה לא להכי תני משתתפין ואי תני משתתפין משום דהוי רק תקנת שלמה. אבל ע"ה יש לחן סמך מקראי אימא לא להכי תני תרוויהו וק"ל:

תוספות רע"ק

מ"ר [אות יז] בתוי"ט ד"ה חייב. (וסיכה כשתיה) וכת' הרא"ש וק"ל דהאי סיכה לאו לתענוג ובני יה"כ ל"א סיכה כשתיה רק בסיכה לתענוג אבל מי שיש לו חסמין בראשו סך כרכו ואינו חושש וסיכה דהכא לאו לתענוג אלא לצורך מלאכה ושמא להנאת עצמו צריך שלא תזיק לו האריגה עכ"ל:

תוס' אנשי שם

סר"ב דאיכו"מי ה"ק דמאי דתנן שמפרישין אותו עכוס קמ"ל דלא בעי ברוכי דאילו בעי ברוכי כו'. ואה"ב דעד שמתא לא שמיש בשוס דוכתי דלא בעי ברוכי. וא"ל הרמב"ם לא יהיה חייב עליו ברכה וע"כ יפרישהו עכוס ואילו נתחייב כו' וזה קרוב לשון הר"ב. (ס"ל): במשנתו אין בכך כלום. תני הכי מע"ע דבדמאי מותר לאילו לכתחלה להקדיש מע"ש לראשון לרמוז מאי דמסיים הרמב"ם בפי' וז"ל ובלבד שישמור המעורין והמעין בזה כגון אם היו ק' סאין יוציא עשר תחלה ויאמר זה מע"ש ואח"כ יוציא עשר ויאמר זה מע"ע ע"כ. ונעמא דאל"כ נמצא שיש במע"ש חלק מתחמ"ע שצריך להפרים מן הכל והיא נמיתה. ואילו הוי תני מותר להפרים מע"ש תחלה לכתחלה הוה משמע שלא יוציא אח"כ המ"ע אלא ממה שנשאר וכסתם כל מעשר כסדרן מש"ה קתני בלשון זה. (ס"ל): בתוי"ט ד"ה חייב בדמאי כו' וסיכה כשתייה. ע' בתוי"ע מ"ש בשם הרא"ש והיכולו נעלם ממני מה הת' ממי לסגאתו הוא כדי שלא יזיק לו כמטעין ואפ"ה מותר שאינה של תענוג. ובגמת לא הבמתי קושיתו דהת' אפי' שאינ' מותר אלא לאונ' לו משום הפסד ממון כמבואר' אתה בשם הרא"ש והיכולו נעלם ממני מה הת' ממי לסגאתו הוא כדי שלא יזיק לו כמטעין ואפ"ה מותר אלא לאונ' לו משום הפסד ממון כמבואר' אתה אבל בלאו"ם הא ממרי' בירו' סבילו הר"ן סיכה בין של תענוג בין שאינה של תענוג אתור אע"פ שהתם ודאי עיקר האיסור משום תענוג מב"ש ברא שעיקר האיסור משום מבל וגם אפשר להפרים ולתקן ודאי אסור. (ס"ל)

תוספות דמאי ואלו דברים פרק ב יום טוב

ציונים

א ואלו דברים. פוס' נפ"ז דף מח: מיי' פי"ג מהל' מעשר ה"ד:

חדושי מהרי"ח

משנה א [תי"ט ד"ה] בכל מקום. פי' הר"ב כו' וגם הרמב"ם פי' בין בא"י בין בח"ל וא"ב פירות א"י כו'

משנה ראשונה

פרק ב א מתעשרין דמאי בכל מקום. פשמא דמתני' נפי

תוס' אנשי שם

פ"ב א תוי"ט ד"ה בב"ם ע' ונפ"ל מה' תרומות אי

פרק ב א מתעשרין. עי' מ"ש בסייעתא דשמיא ברים פ"ד: בכל מקום. פי' הר"ב אפילו מכזיב ולהלן. וכ"כ הר"ש וגם הרמב"ם פי' בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ. וא"כ פירות ארץ ישראל חולה לארץ חייבים בתרומות ומעשרות. וכפ"א מהלכות תרומות פסק דפטורים ואפי' מדבריהם מהאיה דרשא דשמה שכתב הר"ב ברים פ"ב דחלה. ולשון פרק י"ג מהלכות מעשר מתעשרין דמאי בכל א"ל: הדבילה וכו'. פי' הר"ב דהייט הנהו דחמיצי וכו'. וז"ל הרמב"ם ואין רוטו

חיג. **א** ואלו דיוטלגי אלו וכ"ש בפ"ם ונכ"ב.

פרק ב א ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום א). הדבילה והתמרים

ר"ע מברטנורה

פרק ב א אלו דברים. בכל מקום. אפי' מכזיב ולהלן אם לקחן

מלאכת שלמה

פרק ב א ואלו דברים המתעשרין דמאי בכל מקום. ונראה לי דאי נרסי' ואלו בו"ו משום דבפרקין דלעיל מנה הקלים שבדמאי אפי' בארץ ישראל.

יכין — תפארת ישראל — יכין

פרק ב א) אפילו מכזיב ולהלן. דחזקתן מארץ ישראל בלו וחייבים במעשרות מד"ס:

לקחן נעשה הארץ דבידוע שמארץ ישראל באו דמיעכרן שאין דוגמתן אלא בארץ ישראל: והאורז שבחרצה לארץ כל המשתמש ממנו פטור. אפילו בארץ ישראל דמעכר טפי ולא אתי לאתלופי באורז של א"י. אבל שאר דברים הנזכרים במתניתין איכא מיגייסו בארץ ישראל דדמו לאותן שבחוצה לארץ. אלא דהכא דתקיבי שדרך לעשאם מתוך תקיבותן למקומות שאין כיוצא בהן בעו עשורי דבידוע שמארץ ישראל הן: **ב** להיות נאמן. על המעשרות ולא יהיו פירותיו דמאי מכאן ואילך: את שהוא לוקח. ע"מ למכור דאינו על מנת לאכול הא תנא רישא מעשר את שהוא אוכל: ואת שהוא מוכר.

והחמרים והחרובים האורז והבמון ג). האורז שבחוצה לארץ כל המשתמש ממנו ג) פטור ד): ב המקבל עליו להיות נאמן ה) מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ו) ואת שהוא לוקח ז)

ואינו

ח"ג. האורז נל"ש והאורז. האורז נל"ש והאורז. ב ואת שהוא מוכר נל"ג נ"ב נבא זו וירושלמי גרס נ' קודם שהוא אוכל ובנ"ש גרס נ' אחר שהוא לוקח ובל"ה ב' הל"ב.

מפירות

שאומרים כאן נמצאו כאן היו וגדלו. אבל האורז כמו שיש חלק ממנו בארץ ישראל שאין כמוהו בחוצה לארץ. יש ג"כ חלק ממנו בחוצה לארץ שאין כמוהו גם בא"י כמ"ש הר"ב. אע"פ שהרמב"ם פי' אחר בהאורז שבחוצה לארץ סב"כ בפ' י"ג מהלכות מעשר החמרים שהביאו פירות לעיר מייבים בדמאי שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל שהיא הקרובה לו. והאורז. אין חוששין לו אלא כל האורז הנמצא א"ל שהיא קרובה לא"י שהחזיקו עולי בבל פטור מן הדמאי אלא אם כן היה ניכר כמו שביארנו ע"כ. ובפירושו כתב כל המשתמש ר"ל כל מה שנעשה ממנו בין קודם שימרח בין לאחר שימרח ולא נחוש שמא יתערב באורז של ארץ ישראל: **ב** מעשר את שהוא אוכל וכו'. לשון הרמב"ם פ"י מהלכות מעשר וארץ שיקבל עליו דברים אלו [נרגיס] וכשיבואו עדיים נאמנים שקיבל דברים אלו ברבים ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן: את שהוא לוקח. ל' הר"ב על מנת למכור. דאילו ע"מ לאכול הא תנא ליה רישא וכו' עד קרקעותיו. ירושלמי: והא דמפרש את שהוא מוכר לבסוף משום דמדיוקא דשהוא לוקח שמעינן לפירושא דשהוא מוכר. ואין להקשות לוקים לאכול דרישא בפירות קרקעותיו

מלאכת שלמה ושהוא

קתני השתא ואלו אחיינן בדמאי אפי' בסוריא. אבל בתו"ל לא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בתחורו. ובירושלמי תמן תניין שוש בעל בכי ובגל של רספא וגרסין הקלקין והעדשים המגריות המינים אלו ע"י שיש כיו"ב בא"י ערבו חכמים ליתן להם סימן. אבל האלגרין והאספסקין והאיטרוגלין ע"י שאין כיו"ב בא"י לא ערבו חכמים ליתן להן סימן כדי לפוטרן מן המעשר. א"ר אבין משמתיו זאת של אלו דברים המתעשרין דמאי בכ"מ. בחלוף מלותה משנה של שוש בעל בכי. שבשם מנה המינים הפטורין מן המעשר אפי' כשלוקחם בא"י וכאן מנה אחיינים במעשר אפי' כשלוקחם בחו"ל לפי שאין כמותם נדיליס שם כלל. ופריך והרי דבלה בבוצרה ומשני גרועה היא. ותו פריך והא תמרים באלכסנדריא ומשני קטנים ודקים הם. ותו פריך והא מרוב בביאתי ומשני יבש יותר מדאי הוא

קתני המתא ואלו אחיינן בדמאי אפי' בסוריא. אבל בתו"ל לא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בתחורו. ובירושלמי תמן תניין שוש בעל בכי ובגל של רספא וגרסין הקלקין והעדשים המגריות המינים אלו ע"י שיש כיו"ב בא"י ערבו חכמים ליתן להם סימן. אבל האלגרין והאספסקין והאיטרוגלין ע"י שאין כיו"ב בא"י לא ערבו חכמים ליתן להן סימן כדי לפוטרן מן המעשר. א"ר אבין משמתיו זאת של אלו דברים המתעשרין דמאי בכ"מ. בחלוף מלותה משנה של שוש בעל בכי. שבשם מנה המינים הפטורין מן המעשר אפי' כשלוקחם בא"י וכאן מנה אחיינים במעשר אפי' כשלוקחם בחו"ל לפי שאין כמותם נדיליס שם כלל. ופריך והרי דבלה בבוצרה ומשני גרועה היא. ותו פריך והא תמרים באלכסנדריא ומשני קטנים ודקים הם. ותו פריך והא מרוב בביאתי ומשני יבש יותר מדאי הוא

ולעולם בקושי. ותו פריך והא אורז בחולתא ומשני סמוך הוא ותו פריך והא כמון בקפרום ומשני עקום הוא ע"כ. ותו גרסי' התם א"ר אלעזר לא שנו דאיתו מעשר אלא דמאי בלוקח מישראל עם הארץ אבל הלוקח מן העובד כוכבים ודאי. ור"י אמר לא שנינו אלא הלוקח מישראל היא הלוקח מן העובד כוכבים דמאי: כל המשתמש ממנו פטור. כתב החכם הר"ר יוסף אסכמי ז"ל פי' אע"ל שהוא פטור כשהוא בעין דודאי ניכר הוא. אלא אפילו משתמש ממנו לדבר אחר שאינו ניכר כ"כ כגון שעשו ממנו פת אפ"ה פטור כי כבר הוא ניכר ע"כ: **ב** המקבל עליו כו'. מפרש בירושלמי דקבלה לא הויא אלא ברבים כלומר שלשה כדאיתא בסוף עד כמה. הר"ש ז"ל: את שהוא אוכל כו'. לא זו אף זו קתני. אבל הרא"ש ז"ל גרסה שהיא

גורס

יכין — תפארת ישראל — יכין

ב) קיממעל: ג) אפילו בארץ ישראל ומהאי טעמא לא נקט התם פטור: ד) דאורז שמחו"ל ניכר הוא דשל א"י לכן ביותר. משא"כ אורז שבחו"ל

משנה

לפי פי' הר"ב משמע דפירות הניכרין שהם של א"י מייבין בכל מקום אפילו בחו"ל. והניכרים שהם חמ"ל פטורין אף בא"י. והא דאמרי' רפ"ב דחלה פירות הארץ שיצאו לח"ל לר"ש פטורין. התם מייבי שנגמרה מלאכתן למעשר בח"ל וי"ש אומ' בחר קניעות למעשר וי"א אומ' בחר גמר פרי אבל נגמר קניעותן למעשר בארץ חולה ר"ש חייבין מן התורה דלא פקע חיובייהו ביציאתן. וכן מסיק הכ"מ פ"א מהל' תרומות דין כ"ב הכא משנה למלך בש וכ"מ בהשגת הראב"ד. ונפ"מ מתיבה נמי מתני' דהכא דמייבי בפירות הארץ הנמצאים בח"ל ואין יודע אם בא קניעותן בארץ או בח"ל וכיון דנחזקת חיוב הם אין להתירן תספק ומייבין בדמאי. ואיפכא נמי פירות ח"ל פטורין בארץ דנחזקת פטור קיימו. אלא שהרמב"ם בחבורו פי"ג מהל' מעשר דין ד' כתב בפירות הניכרים שהם מח"ל מייבין בכל א"י ובסוריא ע"כ. משמע דבח"ל פטורין. ומלאה מהות ז"ל סובר דלא שייך הכא חזקה כיון דחיובא חלי בחקום קניעותן לחעשר וחזקה דחקום גידולן לא מהני לבנין קניעות. והלכך אפילו יצאו שהן מא"י פטורין בח"ל כיון דע"ה אומר מעשרין הן פטורין דדמי להא דתנן פ"ו מ"ה המוכר פירות בסוריא ואחר שלא מ"ה הן ומעשרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. וה"ל דכותיה אילו אמר ע"ה שנגמרו היה בח"ל היה נאמן הבחה לאחר מעשרין הן אפילו נימא שנגמרו בארץ הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ראשונה למכור

ולגיטמת הר"ש והר"ב ז"ל כיון שידועין שגדלו בא"י ליכא מנו דמסחמא במקום גידולן הוקבעו. וזה נ"ל הטעם שלא גזרו דמאי על פירות ח"ל שנכנסו לארץ כמ"ש הרמב"ם פי"ג מה"ל מעשר דין יו"ד. אע"פ שבפירות הארץ שיצאו לח"ל גזרו. מבוא דפיקר חיוב מן התורה תלוי במקום הגמר והלכך בפירות מ"ל לא גזרו אע"פ שנגמרו בארץ דמלחא דלא שכיחא הוא דאורחא דמלחא מסחמא במקום גידולן שם נגמרן כדפי': דאורן שבח"ל כל המסחמא ממנו פטור. לפי' הר"ב לא מתיישב אמאי אני מלינא דרישא וה"ל לתיתי אורז שבח"ל פטור בכל מקום. והלשון נמי משמע שלא לא לומר שפטור גם בא"י דא"כ ה"ל לתיתי אורז של א"י. אבל שבח"ל משמע שאוכלו בח"ל. ומייבי בסתם שאינו ניכר אם הוא של א"י או של ח"ל וקמ"ל דאפי' במקומות הקרובין לא"י דסד"א מחזקתן מא"י הוצאו דלאתרי' בעמר פירות הלוקח מחמרים בלוד מייבין שקרובה לא"י ומחזקתן מא"י הוצאו. בתורת לא אמרי' הכי כמ"ש הרמב"ם בחבורו שם דין ה'. ונ"ל הטעם כמ"ש בפירושו דשאר פירות מסחמא מא"י הוצאו שהם משובחין יותר. ואורז יש ממנו בח"ל ג"כ משובח ביותר. אלא אע"פ הלוקח שאר פירות מחמרים בגידון שקרובה לא"י יותר מאור כתב שם דין ז' שפטורין שחזקתן מח"ל הביאו ע"כ ומאי טעמא מצוי: **ב** להיות נאמן. פי' הר"ב אלא יהיו פירותיו דמאי. שיהא נאמן לומר זה מעשר. כ"כ הרמב"ם וא"ת הא

מצוי

סייגו בודאי הפירות שגדלו שם חייבין ג"כ מדבריהם. אבל בדמאי הפירות שגדלו שם פטורין אפילו מדבריהן אלא דמאי דמיין לה כאילו גדלו שם. אמאי כ' מש"ה שב' וז"ל ואפשר לומר דדעת הרמב"ם דחזקת א"י שאף שהוא מכזיב ולהלן כיון דאף אם היו נגמרים שם בודאי היו חייבים כמעשר מדבריהם לכך יש להסתפק אף בדמאי דשמא נגמ"ל במקום גידולן דהייב בא"י דאז חייבין אפילו כתו"ל מדאורייתא לד"ה כמ"ש ברש"ב דחלה בשם כמ"מ. אבל אם נמצאו כתו"ל דפירות שנגמרים שם פטורים אף מדבריהם. וא"כ הפירות שנמצאו שם ספק אם נגמרו בכאן ופטורין לגמרי. אי שנגמרו במקום גידולן וחייבין אף מדאורייתא. א"כ פטורין מדמאי דהוי תרי ספיקי כמ"ש הר"ב בריש מכילתין דשמא עשר. אבל היכא דודאי חייבים מדבריהם אז מספיקא חייבים בדמאי ע"כ. ולדעת הר"ש המכזיב ולהלן דיש כתו"ל גמורה ופטור אפילו מן הודאי נ"ל דס"ל כדעת הראב"ד בהשגות שם דפירות א"י שיצאו אפילו לתו"ל חייבין מדבריהם לכה"פ: בר"ב ד"ה והאורז כו' אפילו בא"י כו'. ואע"ג דבודאי חייב בא"י מדאורייתא אפילו בפירות תו"ל. כשגזרו על דמאי לא גזרו על פירות תו"ל שנכנסו לארץ. תוספתא. ופסקה הר"מ בפ"ג ה"י: **ב** בר"ב ד"ה את שהוא לוקח ע"מ למכור. הייגו בלוקח מע"מ

לתבור

חדושי מהרי"ח

כו' ובפ"א מהל' תרומות פסק דפטורין כו' עכ"ל. נ"ל כוונת הרמב"ם בין בח"ל היינו מכזיב ולהלן אבל לא בח"ל ממש וכן תראה מדוקדק בלשונו בפי' המשנה ע"ש. ומה שפסק בפ"א דתרומות דפטורין היינו בח"ל ממש וע"ש בפ' הנ"ל שכתב כן בפי'. ולשונו פ' י"ג מהל' מעשר מתעשרין דמאי בכל א"י ובסוריא ע"ש וא"ל דלא היה הני' לפני הרב תו"ם שם ובסוריא זה אי אפשר לומר שהרי באותה משנה עצמה שהיא ברמב"ם פי"ג משנה ד' כתב שאם היה בסוריא ומכ"ש מכזיב ולהלן מה שהחזיקו עולי מצרים שחייבים בדמאי ובמשנה ג קודם לזה כתב שמכזיב ולהלן לא נזרו על הדמאי היינו הפירות שגדלו מכזיב ולהלן ע"ש:

תוס' אנשי שם

כו'. אינו דואה בעיני שום סחיבה דמ"ש כאן הר"ש והר"ב דמייבין אפילו מכזיב ולהלן. ר"ל אפילו באותן המקומות שבכאן ע"מ ולא בכבר ע"ב שדינם להיות פטורין מן הדמאי כדתנן מ"ג פ' דלעיל וכ"כ בסוריא. אפ"ה אלו דברים חייבין שחזקתם מבלא מא"י גמורה. וגם מה שפסק הר"מ דפירות א"י שיצאו לחו"ל פטורים אפילו מדבריהם אמת ויציב. ומיהו הייגו דוקא בשיצאו לחו"ל גמורה אבל אם לא יצאו אלא לסוריא בהדיא פסק שם דחייבין מדבריהן וכ"ש בשלא יצאו אלא למקומות שבכאן ע"מ דעדיפי מסוריא כמ"ש הרמב"ם בפי"ג מה"מ. ומ"ש כאן הר"מ בפי' ין ובמ"ל ר"ל באותן המקומות שמחזיק הו"ל לענין דמאי. וזהו שכתב תחלה בכר הקדמנו בפרק הקודם לזה שמכזיב ולהלן פטור מן הדמאי וחמר עתה שאלו הדברים כו'. ומ"ש התוי"ט דל' הר"מ בפי"ג מה"מ מתעשרין דמאי בכל א"י. לא ידענא אמאי אתי לאין של הזורים וגיין לדבריהם דמסיים שם ובסוריא. והא כוונתו בפירושו. ועוד"ל אין נתקשה בדבר ויותר אני תמה על הרב הו"ע שהאריך מאד בזה ואחר שאחילה לא דק פשיר בבא מילתא. (ש"ג). וי"ש דלענ"ג דפירות א"י שיצאו לסוריא חייבים מדבריהם

ג המקבל. מי"ל דס"ל מפל מעמלי מקבל ומוקב ועיין שם כנגד מה שכתב כאן:

תוספות חדשים

משנה ב [תר"ם ד"ה] את שהוא לוקח כו' המפורש בתורה עכ"ל. ולפענ"ד תירוץ דחוק דלתעריך לאיתני כיון שהוא חשוד בזה ובאמת קושיתו ליט כלום דא"כ הא"ל לאיתני את שהוא מוכר לכסוף כיון דקתי ג"כ אמר שלוקח מאחרים עכ"ל רמ"ז הכהן. ובאמת נתגודם מלאתי דהעתיק את שהוא מוכר לכסוף ובירושל' הגירסא שהוא מוכר ושהוא אוכל ושהוא לוקח. ושוד קשיא לי דהא מצינו לפרושי שהוא מוכר רק משלו ולא משל אחרים. ובאמת לא ידעתי למה נולדך הרוע"ב לפרש בקושיתו שהוא מוכר כיון משלו כיון משל אחרים ולא הקשה כפשוטו דאיתא שהוא מוכר רק משלו ושהוא לוקח משל אחרים לאוכל דשהוא אוכל הוי אמינא רק מפירותיו ול"ע. ולענין קושית התוי"ט ל"ל דלק"מ דהירושלמי מקשה שפיר דלא בלוקח ע"מ לאכול הא תני לא שהוא אוכל ואין לומר דה"א שהוא אוכל דוקא מפירותיו דהא תנא ואינו מתארח אצל ע"ה. וע"כ פי' בירושל' שהוא לוקח ע"מ למכור דאת שהוא מוכר הוא אמינא רק שהוא מוכר מפירותיו כנ"ל ברור:

תוספות רע"ק

משנה ב [אות יח] אצל ע"ה) וצריך לקבל עליו דברי חברות ברבים [דהיינו ג' חברים כראיתא בבכורות דף ל ע"ב] וכשיבואו עדים נאמנים שיקבל דברים אלו ברבים ושהוא רגיל בהם תמיד ה"ז נאמן על פירותיו לומר מעשרים הם. הרמב"ם: [לא כנר הקדמון התוי"ט והמתוק דברי הרמב"ם אלו נד"ם מעשר]:

תוס' אנשי שם

דלאור למטר בדקה אפילו לתנר ולע"ה אפילו בנפה ול"ל במ"ד ורפ"ס: במשנה אבארן ו.הלא אמרו לו הייט ת"ק אלא שבאו לתת טעם לדבריהם ולגלה נרי". ול"ד להיות דרפע"ד דיבמות. דהתם אמרו לו אין נותנין טעם אלא לאמרים הדין בנבד ולכך כולהו התוס' לייסב קושיא הדייט מ"ק וכן בשאר חיבוי משא"כ סכא וכן במתני' דלק' כלו לאיסב טעמא לדבריהם שאיסף ר"י שהרי אינם בכלל עוהרים. (פ"ג): תוי"ט ד"ה על עצמו כו' מוגע בעצותו. פי' דר"ש פ"ל דבמו שא"ל לחבוא עדים על כל אכילה שהוא אוכל בביתו דטל אכילה שאוכל אצל ע"ה יש רגלים לדבר שאוכל בלתי משער וע"כ צריך עליה לעדים כפ"ע ולא דמי לאכילה שאוכל בביתו. וע' כש"ל: ג תוי"ט ד"ה להיות חבר כו' ולכאורה נראה כו'. נלאו אכי איכא בין קו לת"ח דזקן א"ל קבלה כל מיקר כדקתני טעמא שכבר קבל משנה שיבר אבל אח"ח צריך שיאמר שיקבל ע"ע שהרי בת"ח אלא היה הבר אחיי ואם עכשיו לחיות חבר דאי הוה קודם לכן מה קבלה צריך: (רמ"ן): באר"ר ומיהנה לזקן כו' כלומר ומיהנה דלת"ק דבעי זקן ויושב ביאיכה א"ל הרגל כלל דומיא דת"ח לאכא שאול. ואת"ם שכוונתו מבוארת הלשון מגומגם דהול"ל ומיהנה שמעי' לת"ק ובחבורו מוכח כו'. (כ"ד) באר"ר ומעבו כו' אין זה פעם לשנה דסר"ש מוכר ב"ב פ' עד כמה. (רמ"ן):

ושהוא לוקח מאחרים לאכול ושהוא מוכר בין משלו בין משל אחרים. דיש לומר דאת שהוא אוכל בפירות קרקעותיו לא הוה ליה לתנא למתני דאיל קרי בי רב הוא (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך. ופשיטא שאם יהיה נאמן. שיהא מחזיק בדבר המפורש בתורה: **ואינו מתארח**. עי' מ"ב פ"ד וברים פ"ז: **על עצמו** אינו נאמן. לשון הר"ב שהרי הוא אוכל דבר שאינו מתוקן. ופי' הרמב"ם שאינו נאמן שיאמר כי מה שאכלתי עמו היה מעושר מפני שהוא נוגע בעדותו [ע"ע כ. ועיין במ"ד פ"ה דבכורות]: **ג חבר**. לשון הרמב"ם חבר נקרא ת"ח וכן יקראו לת"ח חבריס ונקראו בזה השם כי חברתם זה לזה חברה נאמנת כי היא חברה נפ"ש ע"כ: **להיות חבר**. כתב הר"ב ואפילו ת"ח אינו נאמן לענין טהרות עד שיקבל וכו' אלא א"כ היה זקן וכו' ואין קבלת דברי חברות בפחות משלשה שלשה וכו' עכ"ד. ולכאורה נראה דאיכא ביניהם דזקן ות"ח דת"ח אע"פ שאינו צריך להרגיל עצמו שלשים יום אבל הזקן אינו צריך גם זה. אלא שאי אפשר לומר כן דהכי איתא בפרק ד דבכורות דף ל ע"ב. ת"ר הבא לקבל דברי חברות צריך לקבל בפני שלשה חברים. זקן ויושב בישיבה אין צריך לקבל בפני שלשה חברים שיסב. אבא שאול אומר אף ת"ח אין צריך לקבל בפני שלשה חברים ולא עוד אלא שאחרים מקבלים בפניו. אמר רבי יוחנן בימי בנו של רבי חנינא בן אנטיגנוס [שהיה כהן גדול] נשנית משנה זו [דאפילו תלמיד חכם צריך לקבל] ומפרש רבי יוסי דטעמא דמיוס שחרב בית המקדש נהגו כהנים שלשול [מעלה] בעצמן שאין מוסרין את הטהרות לכל אדם. ועיינו הרואות דדברי הר"ב מעורבים דמ"ש בתחלה ואפילו היה תלמיד חכם וכו' אלא א"כ היה זקן וכו'. הם דברי ת"ק ומשחרב בית המקדש. ומ"ש אח"כ דת"ח אין צריך בפני שלשה שאול וקודם שחרב בית המקדש. אי נמי אף לאחר שחרב בהמ"ק וכדבי יהודה שהקפיד על בנו של רבי חנינא שלא רצה למסור טהרות לתלמיד חכם ואמר שמבזה ת"ח כדאיתא התם. ומכל מקום מי שאומר זקן סבירא ליה דת"ח צריך קבלה. ומי שאומר דתלמיד חכם אין צריך קבלה דין תלמיד חכם שוה לדין זקן ואין חילוק ביניהם כלל. [*ואין לומר ונחלק דתלמיד חכם צריך הרגל מה שאין כן הזקן. דליתא לפוס סוגיא זו דהא דאין צריך לקבל טעמא מפני שאנו מאמינים לו וא"כ הרגל למה לי. וכן מוכח שם בהדיא. והרמב"ם בפירושו דפסק כאבא שאול לא הצריך שלשים יום אלא לשאינו תלמיד חכם ומינה לזקן אע"פ שת"ח אין צריך קבלה. ובחבורו מוכח יותר דלת"ק אין צריך שום הרגל לזקן. ור' יהודה שמניח דלא סלקא דעתיה להא דאמר ר"י ונהגו כהנים שלשול וכו' מ"מ לא אמר שום דבר לחלק כלל]. והר"ש כתב כדברי ת"ק וטעמא שהעתיק הירושלמי דלא תני התם להא דאבא שאול. והרמב"ם בפירושו כתב לדאבא שאול אבל בחבורו פ' עשירי מהלכות משכב ומושב פסק כתנא קמא ומשחרב

מפירות קרקעותיו: **על עצמו אינו נאמן**. שהרי הוא אוכל דבר שאינו מתוקן כשהוא מתארח אצל עם הארץ. ור"י סבר שאינו מפסיד נאמנותו בכך. ולין הלכה כר' יהודה: **ג להיות חבר**. לענין טהרות דהיינו פרוש ויהיו בגדיו ומשקיו שלו טהורים. ואפילו תלמיד חכם אינו נאמן לענין טהרות עד שיקבל עליו דברי חברות. אלא א"כ היה זקן ויושב בישיבה. והמקבל עליו דברי חברות צריך להרגיל עצמו שלשים יום ואח"כ יהיו בגדיו ומשקיו שלו טהורים ולין קבלת דברי חברות בפחות משלשה חברים. אלא א"כ היה המקבל תלמיד חכם

ואינו מתארח אצל עם הארץ ח). ר' יהודה אומר אף המתארח אצל עם הארץ ט) **נאמן**. אמרו לו על עצמו אינו נאמן י) **כיצד יהא נאמן על של אחרים** יא): **ג המקבל עליו להיות חבר** יב)

ח"ג. אף בירושלמי ל"ב מלא ז וכל"ל ג' כל. אינו

יכין

למטר: ח) שיתעכב כאורח בביתו דחשדינן ליה שיבא לאכול אצלו. ובבאו עדים שקבל בפני ג'. ושהתנהג בכל אלו ל' יום סני: ט) ואומר שלא אכל אצלו. או שאכל ועשיר מה שאכל: י) כ"ל דה"ק הרי גם על עצמו. ר"ל מה שאוכל או מוכר בביתו. אמרי' דאינו נאמן עדיין עד שיביא עדים שעשיר הכל. והילך נאמינו על של אחרים. ר"ל על הע"ה

תפארת ישראל

משנה

מני מעשר את שהוא מוכר וכיון שמעשר בפני שלוקח מה צריך לנאמנותו ומה צריך לתקן את שאוכל ואת שלוקח. וי"ל דאת שהוא מוכר אינו מעשר בשעה שמוכר אלא מעשר בביתו תחלה מה שדעתו למכור ואח"כ רצ לתקן לעשר בשעה שמוכר שדרך לעשר כל הכרי כאחת שמא יצאנו לעשר כל פעם ופעם פעמים שאין הוא עצמו מוכר אלא אשתו ובניו ולכך צריך לתקן כל פירות שבביתו שאוכל ושלוקח אבל לא יצא לשולם דבר שאין מתוקן מתוך ביתו: **ואינו מתארח אצל ע"ה**. אע"ג שיכול לעשר מה שיאכל עם כלקמן רפ"ח. התם שאזמינו כבר ובכא לבתחלה לא יעשה כן דלמא משתלי. ואפשר שיהיו דר"י מתיר משום שמעשר מה שהוא אוכל. ומכתים דאמרי על עצמו אינו נאמן שכרי דמסתמא אינו מעשר מכילתו בפני ע"ה מכיון אלא יתביש ובכפ"ח מבר שמתארח אינו מתבייש. וע"ל הא דאינו שהוא מעשר כ"א שיהא רגיל בכך ואע"פ שאכל כמה אכילות ביתיים בלא עדים ה"ה אם אכל אצל הע"ה ביתיים ג"כ אינו מבטל נאמנותו בכך דמסתמא עשר כהרגלו. ותכמים סברי דבל אכילה בלתי משער וע"כ צריך עליה לעדים כפ"ע ולא דמי לאכילה שאוכל בביתו. וע' כש"ל: ג תוי"ט ד"ה להיות חבר כו' ולכאורה נראה כו'. נלאו אכי איכא בין קו לת"ח דזקן א"ל קבלה כל מיקר כדקתני טעמא שכבר קבל משנה שיבר אבל אח"ח צריך שיאמר שיקבל ע"ע שהרי בת"ח אלא היה הבר אחיי ואם עכשיו לחיות חבר דאי הוה קודם לכן מה קבלה צריך: (רמ"ן): באר"ר ומיהנה לזקן כו' כלומר ומיהנה דלת"ק דבעי זקן ויושב ביאיכה א"ל הרגל כלל דומיא דת"ח לאכא שאול. ואת"ם שכוונתו מבוארת הלשון מגומגם דהול"ל ומיהנה שמעי' לת"ק ובחבורו מוכח כו'. (כ"ד) באר"ר ומעבו כו' אין זה פעם לשנה דסר"ש מוכר ב"ב פ' עד כמה. (רמ"ן):

יכין

ישראל

שהתארח אצלו. שהוא ודאי אינו מעשר. והילך נאמין לזה כשיאמר שעשר מה שאכל. והרי רגלים לדבר שאכל מה שאינו מעשר: יא) דבכל דוכתא אשכחן דנאמן אפי' על של עצמו מעל של אחרים [כתגיגה פ"ג מ"ה ומכשירין פ"ו מ"ג]: יב) כ"ל חבר נקרא אדם שרגילין הפרושים להתחבר אליו מדמחבר לענין טהרות. אלא יהיו בגדיו ומאכליו בחזקת טומאה.

ראשונה

ואפילו

מתארח אצל ע"ה כשלוקח מן פ"ח בתשמישו. אבל אם מאכילו בתאם מומר דאא מתאכלין את אכסניא דמאי והיא דרפ"ז שמאמינו וכן בפ"ד מ"ב. הם בכן פירוש ולא הפיר אלא מעשר בביתו תחלה מה שדעתו למכור ולא רצ לתקן לעשר בשעה שמוכר שדרך לעשר כל הכרי כאחת שמא יצאנו לעשר כל פעם ופעם פעמים שאין הוא עצמו מוכר אלא אשתו ובניו ולכך צריך לתקן כל פירות שבביתו שאוכל ושלוקח אבל לא יצא לשולם דבר שאין מתוקן מתוך ביתו: **ואינו מתארח אצל ע"ה**. אע"ג שיכול לעשר מה שיאכל עם כלקמן רפ"ח. התם שאזמינו כבר ובכא לבתחלה לא יעשה כן דלמא משתלי. ואפשר שיהיו דר"י מתיר משום שמעשר מה שהוא אוכל. ומכתים דאמרי על עצמו אינו נאמן שכרי דמסתמא אינו מעשר מכילתו בפני ע"ה מכיון אלא יתביש ובכפ"ח מבר שמתארח אינו מתבייש. וע"ל הא דאינו שהוא מעשר כ"א שיהא רגיל בכך ואע"פ שאכל כמה אכילות ביתיים בלא עדים ה"ה אם אכל אצל הע"ה ביתיים ג"כ אינו מבטל נאמנותו בכך דמסתמא עשר כהרגלו. ותכמים סברי דבל אכילה שאוכל בלתי משער וע"כ צריך עליה לעדים כפ"ע ולא דמי לאכילה שאוכל בביתו. וע' כש"ל: ג תוי"ט ד"ה להיות חבר כו' ולכאורה נראה כו'. נלאו אכי איכא בין קו לת"ח דזקן א"ל קבלה כל מיקר כדקתני טעמא שכבר קבל משנה שיבר אבל אח"ח צריך שיאמר שיקבל ע"ע שהרי בת"ח אלא היה הבר אחיי ואם עכשיו לחיות חבר דאי הוה קודם לכן מה קבלה צריך: (רמ"ן): באר"ר ומיהנה לזקן כו' כלומר ומיהנה דלת"ק דבעי זקן ויושב ביאיכה א"ל הרגל כלל דומיא דת"ח לאכא שאול. ואת"ם שכוונתו מבוארת הלשון מגומגם דהול"ל ומיהנה שמעי' לת"ק ובחבורו מוכח כו'. (כ"ד) באר"ר ומעבו כו' אין זה פעם לשנה דסר"ש מוכר ב"ב פ' עד כמה. (רמ"ן):

הכס שלין לריך בפני שלשה ולא עוד אלא שאחרים מקבלים לפניו: לח ויבש. דאין מוסרים טהרות לעם הארץ שאסור לגרוס טומאה לחולין שבארץ ישראל: ואין לוקח ממנו לח. אבל יבש לוקח ממנו שלא הוכשר לקבל טומאה כל זמן שלא בא עליו משקה. ונאמן עם הארץ לומר הפירות הללו לא הוכשרו אבל איט נאמן לומר הוכשרו אבל לא נטמאו: ולא יתארח אצל עם הארץ. שלא יטמא ויבא ויטמא מהרות: ולא מארחו. לעם הארץ: אצלו בכסותו. דכסות עם הארץ טומאתו חמורה מטומאת עם הארץ עצמו דחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה ובגדי עם הארץ מדרס לפרושים. אי נמי לכך אמרו לא מארחו אצלו בכסותו דממגע עצמו יכול ליזהר טפי ממגע כסותו: אף לא יגדל בהמה דקה. שאסור לגדל בהמה [דקה] בארץ ישראל שלא ירעו בשדות אחרים: ולא יהא פרוץ בנדרים. שסופו לבא לידי חלול: ולא יהא פרוץ בשחוק. דשחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה: ומשמש. תלמידי חכמים בבית המדרש: לא באו אלו לכלל. דאין עניכם נוגע לטהרות. ואין הלכה כר"י: **ד הנרתומים**. נחתום חבר שלקח תבואה מעם הארץ שהיא דמאי לא חייבו אותו חכמים להפרישׁ: אלא כדי תרומת מעשר. שהיא אחד ממאה אבל לא מעשר שני מתוך שטוטרי המלך ונוגשיו

חובטים

ומשחרב בית המקדש: אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש. לשון הר"ב שאסור לגרוס טומאה וכו'. ועיין מ"ש במ"ז פ"ז ושוד במשנה ט פרק ד דעבודת כוכבים: ואינו לוקח ממנו לח. כתב הר"ב אבל יבש וכו' ונאמן עם הארץ לומר הפירות הללו לא הוכשרו וכו'. הכי

אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש (ז) **ואינו לוקח ממנו לח** (ח) **ואינו מתארח אצל עם הארץ** (ט) **ולא מארחו אצלו בכסותו** (י). **ר' יהודה אומר אף לא יגדל בהמה דקה** (יא) **ולא יהא פרוץ בנדרים** (יב) **ובשחוק** (יג) **ולא יהא משמש למתים** (יד) **ומשמש בבית המדרש. אמרו לו לא באו אלו לכלל** (טו): **ד הנרתומים** (טז) **לא חייבו אותם הכמים להפרישׁ אלא כדי תרומת מעשר וחלה** (יז).

החנונים

ח"ג. ג מארחו נד"ל מארח. בכסותו נד"ל ו"ל ובכסותו. אמרו לו נד"ל ו"ל ואמרו לו.

תני בירושלמי. ומעמא דהא דאין עם הארץ נאמן לומר שלא נטמאו לפי שאינן בקיאין בדקדוק טהרות וטומאות ולפיכך אע"פ שהוא ישראל ויודע בטהרה ובטמאות איט נאמן לטהרות כמ"ש הרמב"ם בריש פ"י מהלכות משכב ומושב. והלכך לענין לומר שלא הוכשרו נאמן לפי שאין זה לריך לשום בקיאות לדקדק. [*ועיין מ"ש במשנה ג פרק בתרא דמכשירין]: ואינו מתארח אצל עם הארץ. *ואפילו עושר את פירותיו בפניו וז"ש הר"ב והר"ש שלא יטמא וכו': ולא מארחו אצלו בכסותו. כתב הר"ב דכסות עם הארץ טומאתו חמורה וכו'. עיין משנה ה פרק ז דטהרות וסוף פרק ב דחגיגה: בכסותו. כתב הר"ב שמא ישבה עליהן אשתו נדה ובגדי עם הארץ מדרס וכו'. וכ"כ הר"ש עיין מ"ש בס"ד בסוף פ"ב דחגיגה: אף לא יגדל בהמה דקה וכו'. כתב הר"ב שלא ירעו בשדות אחרים. וכסוף פרק ז דבבא קמא מפרש בענין אחר וסם אפרש בס"ד: **ד הנרתומים**. כתב הר"ב וכן הר"ש נחתום חבר וכו' ודוקא כשמוכר לחבר וכו' אבל אם מוכר לעם הארץ וכו'. והא דתנן לעיל דאין חבר רשאי למכור לעם הארץ לח ויבש וכו'. ודוחק לומר דהכא באם עבר ומכר לעם הארץ קאמרי. ואפשר לומר דחבר דהכא לאו דוקא אלא נאמן בלבד דודאי לא בעינן הכא אלא נאמן למעשרות ולאו לענין טהרה עסקינן. וכה"ג במשנה ח פרק ה. ועי' בסוף פ"ו. ועוד אפשר לומר דהכא אליבא מאן דסבירא ליה דמותר לגרוס טומאה וכו' פי' לה בחבר וכו'. ועי' מ"ש בפרק ו משנה ו: **בדי תרומת מעשר וחלה**. מפורש בריש פ"ה. ומ"ש הר"ב מחוך שטוטרי המלך וכו'. גמ' פ"ק דיומא [פ.] ולקמן בריש פ"ה מפרש הר"ב דהכא בנחתומים

המוכרים

מלאכת שלמה

ר"י בימי בט אל ר' חגיגה כן אמינגוס מגיה משנה זו: **ד הנרתומין לא חייבו אותם חכמים להפרישׁ אלא תרומת מעשר וחלה**. גרסי' וכן

ציונים

ד הנחתומים. יומא דף מ"ו ע"ב מ"ל מעשר ה"ג:

תוספות רע"ק

מ"ג [אות יב] בתי"ם ד"ה ואינו מתארח. ואפילו מישר) א"ג י"ל דאינו מתארח אצל מי שאינו חבר דבגדיו בחזקת טמא וס"ם דוא נאמן. וכיון דאינו חבר לטהרה קרא בשם ע"ה:

תוס' אנשי שם

ד"ה ואינו לוקח כו' שאין בקיאין כו'. וא"כ ליכא מגו דאמר סהדי דאלא בקיאין וכדכ' הר"ם בפאה גבי ואין נאמנין על הקפה. (רמ"ן).

יכין — תפארת ישראל — יכין

ואפילו ת"ח א"נ על זה עד שיקבל וירגיל א"ע ג"י. מיהו א"ל הת"ח לקבל בפני ג': יג) דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י. מיהו אמן קי"ל דמותר: יד) משא"כ יבש נאמן ע"ה שלא הוכשר. אבל א"נ שלא נטמא דאיטו בקי בזה. ולאאמ"ו הגאון זצוק"ל נאמן שלא הוכשר מס"ם. ולהכי א"נ לטומאה במנו. מדא"נ דלא הוכשר רק מס"ם ולא מל"ע. עכלה"ק: טו) אפילו אצל ע"ה שכבר קבל להיות נאמן על מעשרות. שמא יטמא אצלו: טז) דבגדו כמדרס לפרושים. שמא ישבה עליהן נדה ומעמא בהיסט. משא"כ מע"ה נופיה דאיטו מעמא רק במגע. יכול להזהר:

משנה ראשונה

אינו מוכר לפ"ה. עם הארץ דטולה מחני' הכא לפנין מהרות הוא שלא קיבל דברי חברות אפ"ם שקיבל עליו לחזות נאמן על המעשרות והייטו דקתני איט מחאתא אצל ע"ה וכו' דמשום אכילת דבר שאינו מתוקן ליכא למיחש אלא משום טומאה. ואין טרך למ"ש מוי"ם אפי' מיישר פירותיו בפניו. והכא"ש כתב איט מתארח אפי' לא יאכל: ואינו לוקח ממנו לח. וא"ת אפילו נזהר בכל אלו אכתי אמאי בגדיו ומשקין שלו טהורים הא קי"ל דע"ה אין בקיאין בטומאה ופרה ומאמ"ל משקין שלו טמאין והוא לא יזיב ומאני' הא מייני אפי' בע"ה שמקבל דברי חברות כדפי' לעיל. והרמב"ם כתב ומה הן דברי חברות שיהא נזהר בטומאות שלא יטמא בהן ובטהרות שלא יטמא אותן ע"כ. אבל בטשנתיטו דלא חשיב הני קשה. וי"ל דזהירות מטומאות בגיהו ומיהוא בטהרה לא צריך הגא לאיתני שזהו עיקר דברי חברות ולא אני אלא טומאות ומיהות שלא יטמאו לפ"ם ולא יקח ממנו אפ"ם שאיטו אלא שפק טומאה וכן שלא יטלא טולים משום שפק הוא וכי מקבל עליה טומאות אלו פשיטא שיפרוש מכל שפק טומאה בתוך ביתו והדברים שאיטו בקי בהן ישאל לחכמים. ובהכי מיושב הא דמוסיף ר"י שלא יגדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בנדרים וכו' דלכאורה הוא אמוה דמס ענין אלו

אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש. דאסור לגדול בהמה דקה בארץ ישראל שלא ירעו בשדות אחרים: יח) לגדור הרבה שמא יעבור: יט) דמרגיל לגזות דשחוק וקלות ראש מרגילין לערוה: כ) ר"ל איטו חושש להעמא למתים אף בחון לוכך: כא) דמה מגע זה לטהרות ור"י סבר מהוך שמתנהג בפרישות בחלו. מחזקינן ליה נמי שיזהר לענין טהרות ג"כ: כב) נחתום חבר שקנה דמאי: כג) והלוקח ממנו יפרישׁ מעשר שני. משום דהשוטרים מכריחין לנחתומים למכור בזול. וא"ל דלא הרויח הנחתום רק שא"ל להפרישׁ מע"ש. אבל עכ"ש לריך לקרות שם למעשר ראשון ולמעשר עני בשמתו. וכלקמן [פ"ד מ"ג] דהרי

לא

לטהרות וכדא"ל מכמים לא בלו אלו לכלל ומ"ש דד"י. אלא דר"י סבר דכל אלו ענינים הם דרכי ע"ה שאין מושגין לדקדק בהשקיהן בדבר שפק בטמא יבא לידי איסור כמו מגדל בהמה דקה שמא תכפה בשדות אחרים ובגדלים שמא יטבול. והלכך סבר ר"י שהמקבל חברות לריך להמיק ממנהגי ע"ה שידע להמיק מספק איסור ואז בודאי ירחיק עצמו מספק טומאה ג"כ שהרי רואה הוא שהספק מתור לחבר בודאי. אבל אם יקל בספק איסור יבא להקל בספק טומאה: ולא יהא מעמא למתים. ל"ב אמו חבר איטו מעמא למתים והרי לא הוחזרו בטומאה אלא בהגים. ומדבבנן נמי לא אמרינן שאחרו אוכלי פרות ליעמא למתים. וי"ל דגהי דחבר מעמא ע"ה המקבל חברות איטו מעמא משום שאיטו יוכל לפהר כראוי שאיטו בקי בטבילה וחליצה. ואמ"ג דמפני חייבי בין בע"ם בין בת"ח המקבל חברות. הך דאיטו מעמא לא קאי אלא אע"ם. והא דנקט טומאת מת ס"ה לשרץ ונבלה וכנוחא קמ"ל אע"ג דמטה דמטה ליעמא למתים כדי לקובלן. משום מוחר מהרות לא שריכן לי': **ד הנרתומים** לא חייבו אותם חכמים. פי' הר"ב ודוקא בחבר אבל מוכר לע"ם חייב וכ"כ הר"ש וגא"ז קיעא דקאמי הטוגים אין בשאין לחבר דמאי הייט אפי' מוכר לחבר והמשפיעין בחדש נפה בשאי לחבר נמי דוקא בחבר וכ"ל

מפי'

המוכרים במדה דקה עסקינן ומהני תרי טעמי דמפרש הכא בתנוים לכך חייבוהו בתרומת מעשר וחלה כמ"ש שם. ופטרוהו ממעשר שני מתוך שטוטרי וכו' כמ"ש הכא. ולא קפדינן לתיטוקות בטבול למעשר שני בדמאי: הסיטונות. כתב הרשב"ם בסוף פ"ה דב"ב סיטון חטין בלשון יון ומשוס שקונה הרבה חטין ביחד קורא לו סיטון ע"כ. והוסיף הר"ן ועל זה נקרא כל חגר גדול בין מיבש בין מלח סיטון שהוא שם יוני למוכר סחורות הרבה ע"כ. אבל התוס' דב"מ דף מח ע"א כתבו דלא נקרא סיטון אלא מוכר בלח. וכראה לי ראיה לדבריהם מדתנן הכא הסיטונות ומוכרי תבואה דש"מ דסיטונות לאו מוכרי תבואה הן שהוא ביבש. ולשון הר"ב שכתב סיטונות הם הסוחרים הגדולים הקונים תבואה וכו'. איני יכול לייישבו דהא ומוכרי תבואה תנן. ולשון הר"ש הסיטונות דרכן לקנות פירות מרובין ומוכרין לתגוים. וגם זה הפירוש דחוק דאם כן תרתי ביבש למה לי. ועוד דלקמן מפרש מתניתין גסה דלא. ולהר"ב והר"ש לא מצינו דכר שמיה: ה' את שדרכו בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה וכו'. פירש הרמב"ם כל הדברים שדרך בני אדם למכור במדה גסה מותר לו למכרן דמאי ואע"פ שהוא מודד במדה קטנה וז"ש טפלה דקה לגסה. ואם הדבר נמכר ממה שדרך בני אדם למדוד אותם במדה דקה שאינו מותר למכרו בדמאי כמו שאמרתי לא יהיה מותר לו מכירתו דמאי ואפילו

מלאכת שלמה

חבר פירשה רש"י והר"ש והרא"ש ז"ל. וכתב החכם ה"ר אלעזר אזכרי ז"ל גראה שהוקקו לפרש כן שאם הנחתום ע"ה שלקח תבואה מע"ה אחר שא"ל עשרתי הרי הוא מאמינו ומוחר עליו ואינו שומע לדברי הכמים שמושדין לע"ה ואפי' תמ"ע לא יפרישו ומה תועלת יש בהא דתנן לא חייבו אותם חכמים להפרים אלא כדי תמ"ע וכו' ע"כ. וכתב הר"ש ז"ל ומיהו זימנין דמיחייב במע"ש דתני עלה בתוספתא בד"א במוכר בתבואתו או על פתח חנותו אבל המוכר בפלגר או בחנות הסמוכה לחנותו חייב בשני ע"כ. ובירושלמי פריך דהכא תנן דהנחתום מפרים תרומת מעשר ולק' ברפ"ה תנן הלוקח מן הנחתום מפרים תמ"ע. ופליגי בה ר"י ור"א. חד אמר כאן בעושה בסהרה כאן בעושה בטומאה. פי' נחתום העושה בסהרה שלקח תבואה שלא הוכשרה מע"ה הוא וחזיא לאכילת כהן הסיטו על הנחתום להפרים. אבל אם לקח תבואה שהוכשרה ועושה בטומאה הוא ולא חזיא אלא לזרע להסקה לא הפריחו את הנחתום להפרים.

וחד אמר כאן במדה דקה כאן במדה גסה. פי' אם הוא מוכר במדה דקה יפרים הנחתום. ומפרש בירוש' מפני התיטוקות הקונים במדה דקה ויאכלו מבל א"ל לפי שמוכר במדה דקה ומתחכר הרבה הסיטו עליו להפרים. והא דלא משני הכא בנחתום חבר ולקמן בנחתום ע"ה דמשמע ליה דתרוייהו איירי בחד ענין עכ"ל הרא"ש ז"ל. והביאו ר"ע ז"ל לקמן רפ"ה: ה' את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה. גרסינן טפלה דקה לגסה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט כן גראה שהיא גרסת הר"ש ז"ל וגם הרא"ש ז"ל שרוב פירושו הוא קיצור פי' הר"ש ז"ל וכן בירושלמי במשנה. אבל הרמב"ם ז"ל גרים את שדרכו להמדד בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה. פי' ודייקינן ליה בגסה ומיפטר. והס"ל דאם דרכו למדוד בדקה כגון קטנית ומדדו בגסה דמחמיר ר"מ דבחר דקה שדינן ליה דר"מ בחר המינין אזיל ולא בחר המדות כדעת ת"ק. וכגרסא זו וכפי' זה גראה גם כן מן התוספתא וכן בירושלמי

המוכרים אותם בכל שנה ואומרים להם מכרו בזול לא הטריחו עליהם חכמים במעשר שני שטרחו מרובה שצריך לאכלו בירושלים ודוקא כשמוכר לחבר שהלוקח יפרים מעשר שני אבל אם מוכר לעם הארץ חייב להפרים מעשר שני קודם שימכור: החנונים. שמוכרים מעט מעט בחנות. אינן רשאין למכור את הדמאי. הואיל והן משתכרים הרבה עליהם מוטל לתקן. אי נמי מפני שרגילין למכור לתיטוקות שלא יאכלו התיטוקות דבר שאינו מתוקן: כל המשפיעים. שמוכרים בשופע הרבה ביחד: במדה גסה. לקמן מפרש כמה היא מדה גסה: רשאין למכור את הדמאי. דרך המוכרים הרבה ביחד להוסיף על המדה ולכך נקראו משפיעים שעושין מדה גדושה ומוסיפים על המדות ומשום הכי לא הטיל עליהם להפרים את הדמאי אלא על הלוקח מהם: סיטונות. הם הסוחרים הגדולים הקונים תבואה מבעלי התבואה ומוכרים אותה לחנוים במדה גסה: ה' את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה. גרסינן: טפלה דקה לגסה. ופטור כשהוא מוכר בגסה ולא

החנונים אינן רשאין למכור את הדמאי כו'). **כל המשפיעין** במדה גסה כח) **רשאין למכור את הדמאי** ט). **אלו הן המשפיעין במדה גסה כגון הסיטונות** כי) **ומוכרי תבואה** כח): **ה' רבי מאיר אומר את** כט) **שדרכו להמדד בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה** ל). **את שדרכו להמדד בדקה ומדד בגסה טפלה גסה לדקה** לא). **איזו היא מדה גסה ביבש שלשת קבין.**

ובלח

הגה. ה' להמדד בגסה כו' בירושלמי למדוד בדקה ומדדו בגסה טפלה דקה לגסה ואת שדרכו למדוד בגסה ומדדו בדקה טפלה גסה לדקה. וגר"ש ג' בירושלמי אלא דל"ג הנגת הגי' וכ"ה גי' הר"ב ונר"ב ג' כגי' שלפנינו אלא דל"ג הנגת הגי'. ומדד בגסה נמו"ב ומדדו בגסה וכ"ה במשנ"ב.

ציונים

החנונים. שם פי"ח פ"ב: כל המשפיעין. שם: ה' איזו היא מדה גסה. שם פ"ג:

ראשון לציון

משנה ד [תרי"ם ד"ה] הסיטונות כ' הרשב"ם בספ"ה דב"ב סיטון חטין בלשון יון פו'. וכ"כ הערוך ערך סטן. עוד מפרש מוכרין קמיזות ושמן. פי' אחר כעלי תוזות ע"ש. וע' יסל"מ: [בא"ר] והוסיף (הר"ן) ועל זה נקרא סו' ל"ל והוסיף הגי' סו':

תוספות רע"ק

משנה ד [אות כ] במדה גסה רשאין למכור כו') בשיטתו נראה דנחתום שמשפיע במדת גסה א"צ להפריש תרומת מעשר דבדמאי הקילו. אבל לענין חלה דאצל הנחתום נתחייב חדש וראי סבל לחלה לא מהני מדה גסה. ואולם מדברי הירושלמי שהתחתי לקמן רפ"ה מבואר דאף לענין חלה כן דאם הוא משפיע בגסה דא"צ להפריש חלה וצ"ע:

תוס' אנשי שם

ד בר"ב ד"ה רשאין כו' על הלוקח מהם. מלשון זה משמע דמייתי דוקא בחבר אבל לע"ה אסור אפילו בגסה ובדקה אסור אפילו לחבר אבל בתוס' ב"מ ל"ו. ד"ה לא התירו משמע דאף לע"ה מותר בגסה ע"ש. (ש"ר): הר"ש ד"ה הסיטונות כו' דהא ומוכרי תבואה תנן. לק"מ דמתני' קמ"ל למסקנא דרבנן ולאפוקי מר"מ ב"מ מ. לא הפירו למכור דמאי אלא לשיטת כו' ומכ"ל כו'. (רי"ב):

יכין תפארת ישראל יכין

לא מסקינן מידי בטיקרא שם. מיהו במוכר לע"ה חייב בכל: כד) מדמשתכר הרבה. חייבוהו גם במע"ם: כה) שמוכרים הרבה ביחד: כו) מדדרכם

משנה

מפני רש"י בב"מ ד' כ"ז דאמר אתם לא התירו לחבר דמאי אלא לפיטון ופי' רש"י פיטון חבר לא הגיהוהו לעשר אלא מוכרו כשהוא דמאי והלוקח יפרים מעשרותיו שבכל יודעין שהפיטון מכתה ע"ה לקח שהפיטון מן המשפיעין במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות מרובין ע"כ. ומשמע דלחבר שידעינן שהלוקח יפרים התירו בפיטון. אבל התו' שם נראה כמשתפקין בזה לתירוצם הראשון מוקמי לה נמי בחבר דוקא. ולתירוצם השני אף בע"ה הפיטון המוכר לו פעור ושאר כל אדם כשמוכרין לע"ה מיירין. ולפ"ז י"ל דלחבר הלוקח מותר כל אדם למכור לו דמאי ותל' שלמצ"ם ר"פ ו"א מה' מעשר נראה ג"כ דפיטון נמי דוקא לחבר מותר אבל לע"ה אפי' במדה גסה אסור שכתב אסור למכור דמאי לע"ה אבל מוכרין לת"ח כו' כל המשפיעין במדה גסה כגון הסיטונות מוכרין למכור דמאי מפני שכן מוסיפין על המדה הקונים מכתיב שיהא הלוקח מפרים כו' עכ"ל משמע דבמוכר לחבר איירי שהלוקח מפרים. וכן משמע לקמן פ"ג מ"ג כל שאין רשאי למוכרו דמאי לא ישנה לחבריו דמאי ומסקינא בחבריו חבר דומיא דידי' ומיהו אשכחן מבריו פ"ה כמ"ם מו"ש פ"ד מ"ב. אבל בהך דפ"ג פ"ב בחבריו חבר מדמתיר ר"י אתם בודאי וכ"כ הרא"ש בפסיעות בפ"ג מ"ב דגרסה דוקא לחבר פעור וכן מוכח עוד ר"פ דלקמן. ומ"ת למאי דפי' הר"ב רפ"ק דקפק ספיקא אדי בדמאי מ"כ הכא בדקה אמאי אסור למכור לחבר הא איכא תרי ספיקי אחת הוא מעשר ואם אינו מעשר אית יעשר הלוקח שהוא חבר. וי"ל דמ"מ בעפה שמוכרו בחזקת שאינו מתוקן

לא התירו לחבר אלא בדמאי אבל לא בודאי. ולפי"ז אם המוכר בדמאי אינו רגיל לתקן. אי נמי מפני שרגילין למכור לתיטוקות שלא יאכלו התיטוקות דבר שאינו מתוקן: כל המשפיעים. שמוכרים בשופע הרבה ביחד: במדה גסה. לקמן מפרש כמה היא מדה גסה: רשאין למכור את הדמאי. דרך המוכרים הרבה ביחד להוסיף על המדה ולכך נקראו משפיעים שעושין מדה גדושה ומוסיפים על המדות ומשום הכי לא הטיל עליהם להפרים את הדמאי אלא על הלוקח מהם: סיטונות. הם הסוחרים הגדולים הקונים תבואה מבעלי התבואה ומוכרים אותה לחנוים במדה גסה: ה' את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה. גרסינן: טפלה דקה לגסה. ופטור כשהוא מוכר בגסה ולא

שלמה

וחד אמר כאן במדה דקה כאן במדה גסה. פי' אם הוא מוכר במדה דקה יפרים הנחתום. ומפרש בירוש' מפני התיטוקות הקונים במדה דקה ויאכלו מבל א"ל לפי שמוכר במדה דקה ומתחכר הרבה הסיטו עליו להפרים. והא דלא משני הכא בנחתום חבר ולקמן בנחתום ע"ה דמשמע ליה דתרוייהו איירי בחד ענין עכ"ל הרא"ש ז"ל. והביאו ר"ע ז"ל לקמן רפ"ה: ה' את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה. גרסינן טפלה דקה לגסה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט כן גראה שהיא גרסת הר"ש ז"ל וגם הרא"ש ז"ל שרוב פירושו הוא קיצור פי' הר"ש ז"ל וכן בירושלמי במשנה. אבל הרמב"ם ז"ל גרים את שדרכו להמדד בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה. פי' ודייקינן ליה בגסה ומיפטר. והס"ל דאם דרכו למדוד בדקה כגון קטנית ומדדו בגסה דמחמיר ר"מ דבחר דקה שדינן ליה דר"מ בחר המינין אזיל ולא בחר המדות כדעת ת"ק. וכגרסא זו וכפי' זה גראה גם כן מן התוספתא וכן בירושלמי

למדוד

נתת מדה גדושה ואינן מרוויחים הרבה: כז) סוחר גדול בלח: כח) סוחר גדול ביבש: כט) דבר שדרכו וכו': ל) ופטור: לא) וחייב

ראשונה

הוא ואין דרך חבר לאוניא חבתה ידו דבר שאינו מתוקן: החנונים אינן רשאין למכור את הדמאי. פי' הר"ב שהמוכר במדה דקה צריך להפרים מפני התיטוקות לו מפני שמשתכר וכ"ה בירושלמי. ורש"י שם בפ' התבב ד' ל"ו כתב פעם אחר דבמדה דקה סבור הלוקח שמתירות שדהו הם וטולמי מיטרן הוא. אבל במדה גסה יודעין הלקוחות שאין לו מתירות אלא שהרי מוכר פירות הרבה וטולמי לקחן מכתה אנשים ומתי אתרן והלוקח מפרים מעשר פ"כ. ולכאור' היה נראה דל"מ לדינא בין המקומים לעמתי דירושל' אפי' במוכר לע"ה התירו במדה גסה דהא אינו משתכר ואינו מוכר לתיטוקות אבל בעשם רש"י דוקא במוכר לחבר שהלוקח יפרים. אלא שנוב מתפרשים ס"ל דהירושלמי נמי לא אמיר אלא לחבר כדפי' לעיל. ול"ע על רש"י דמפרש דלא כהירושלמי. ובמשנה דלקמן אכתוב לישבו: ומוכרי תבואה. נראה דתנא דמתני' סבר דבמדה גסה הקשה שמוחר למכור דמאי שאינו מוכר לתיטוקות והלכך תני מתני הסיטונות ומוכרי תבואה שמוכר הרבה יחד ואין דרכו למכור לתיטוקות שקונים דבר מועט וכן מוכרי תבואה אפי' במדה דקה אין דרכו על תיטוק ליקח תבואה אלא פת. ולמ"ד בירושלמי הטעם שמתחכר הרבה ל"ל דסיטונות בלח ותבואה ביבש כמ"ש תוי"ט: ה' ר"מ אומר את שדרכו. הר"ב נוטה הפלה גסה לדקה דר"א אזיל בחר הטעה כיון דהשתא מודד בדקה אפ"ש שדרכו למדוד בגסה דינו כמוכר בדקה. וכן איפכא כשמודד בגסה פטור אפ"ש שדרכו בדקה והרמב"ם נוטה בסוף

דר"מ

ולא אמרינן כיון דדרכו למוד בדקה חייב אף כשמודד בגסה: ובלח דינר: מדה שיש בה מה שהוא שוה דינר. לפי שלא היתה מדה ידועה ללא שהשער משתנה תמיד לכך שיערו בדמים: אכסרה. לא במדה ולא במשקל אלא אלא לפי האומד. פטור דהוי כמוכר בגסה *ואין הלכה כר' יוסי:

ובלח דינר(לב). ר' יוסי אומר סלי תאנים וסלי ענבים וקופות (לג) של ירק כל זמן שהוא מוכרן *אכסרה(לד) פטור:

ציונים

סלי תאנים. שם פ"ד [דלא כרי"ן]:

חלופי גרסאות

אכסרה בירושלמי אכסרא.

ראשון לציון

משנה ה [תו"ט סד"ח] דינר כתב הרמב"ם כו' כמ"ש כמ"ו פ"ו דפאה. ועי' תו"ע פ"מ דפאה מ"ח ד"ה מסר דינר:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות כא] אכסרה פטור) תיבת זו מצינו נ"כ במע"ש (פ"ד מ"כ): [אות כב] בהרע"ב ד"ה אכסרה. ואין הלכה כר"י) והראב"ד ז"ל בהשגות כתב לא ראינו מחלוקת אל ר"י בזה:

ירושלמי. אמנם הר"ם ז"ל פי' דר"מ דהך ברייתא פליג אר"מ דמתני' ותרי תנאי אליבא דר"מ. וכתי' הרש"ש ז"ל הברייתא בגרסת הרמב"ם ז"ל. ומתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע שדברים האמתי בגרסת המשנה ולאו בה"ה לחוד כדלתיבנא. ולא כמו שראיתי נורסין רוב שוי המפרשות שאינם שוים אלא בגא אחת אי כמר אי כמר. ומעמייהו ממי משום שלא נמצאה בגא תנייתא בכל הספרים בעדות הא' הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל. ודברים המכוונין בגסה מפ' בתוספתא אלו מיני תבואה. אבל קטניות דרכו להמדד בדקה. ושל איכא תנאי אחריני בהיא ברייתא דאית לה סברות אחרות. וכבר דבר ע"ז הא' הפלא ה"ר מנחם עזריה ל"ע בסימן כ"ח. ועי' בירושלמי. ומצאתי שכתב הא' הר"ר שלימאן אותנא ז"ל וז"ל גרסת הרמב"ם ז"ל בגרסת הספרים וגי' ר"ע ז"ל בגי' ר"ש ז"ל. אמנם גי' הרמב"ם ז"ל עיקר שכ"ה גי' התוספתא וז"ל את שדרכו למוד בגסה ומדדו בין דקה בין גסה מפלה דקה לגסה. את שדרכו למוד בדקה ומדדו בין דקה בין גסה מפלה גסה לדקה. אלו דברים הממדדין בגסה מיני תבואה. וקטניות דרכו להמדד בדקה דברי ר"מ. וחכ"א שדרכן להמדד בדקה ומדדן בגסה משפיעין ומוכרן למאי ומשדדן בדקה ה"ז חייב וכו'. ולפ"ז הא דקתני מתני' אלו הן המשפיעין במדה גסה הם מוזות ומוכרי תבואה נ"ל אלא לר"מ שהולך אחר דבר שדרכו להמדד בגסה או בדקה. דאילו לרבנן הכל הולך אחר המדידה שמודד אם הוא בגסה פטור ואם הוא בדקה חייב ודאיה לזה מן התוספתא שכתבתי דקתני בדברי ר' מאיר אלו דברים שממדדין בגסה אלו מיני תבואה וכו'. והיינו מתני' דקתני אלו הן המשפיעין

במדה גסה וכו' אלמא ר"מ היא. אבל פיפא דקתני איזהו מדה גסה בינם שני קנין וכו' אתיא כר"ע. שגם לר"מ צריך לפרש איזהו מדה גסה שנשער בה למשפיעין במדה גסה. אלא שלא"ע למה כתבן שאיהן הרמב"ם ז"ל בתבורו דהא ריפא ע"כ ר"מ היא. וי"ל דאתיא אף לרבנן ואורחא דמלתא נקט שדרך מוכרי תבואה למדוד במדה גסה. והנה לפי שנדמנה מסחא משוכנת לר"ם ז"ל הוצרך לומר דתרי תנאי נינהו אליבא דר"מ על"ל ז"ל: ובלח דינר. ירושלמי על דעתיה דתנא דמתני' נתנו שיעור ליבם ולא נתנו שיעור ללח. נתנו דמים ללח ולא נתנו דמים ליבש. ותנא דברייתא איפכא דתני ר' חייא

הגה"ה ס"א לימן והתכס ס"ר בגלגל ז"ל הגיה מיון וכהשפתא אחרת שכתבה הר"ם ז"ל שכתוב בה לימון פי' הוא ז"ל דלימון שם מדה גסה ואח"כ כ' בסוף דיתכן שזה וזה שם מעכנא]

אין מדה גסה מן ההין ולמסה מדה דקה. *ממן דהייט שם מסבא מדה דקה. מממן ולמעלה מדה גסה. על דעתיה דהיין תנא נתנו שיעור ללח ולא נתנו שיעור ליבש נתנו דמים ליבש ולא נתנו דמים ללח: סלי תאנים וסלי ענבים. ס"א סלי זיתים וסלי ענבים וכן הוא שם גרמב"ם פרק י"א זיתים. אלא שראיתי מי שהגיה שם תאנים. וז"ל הרש"ש ז"ל סלי תאנים וענבים בהאי לא שייך מדה אלא מנין ודרכן היה למכרן במנין כך אבטולות לדיר כך תאנים לדיר דומיא דסלי ירק דלא שייך בהו משפיעין וחטנים אלא בעל הגה עשה מהן אגודות במנין ומי שעתן בלא מנין קרוי אכסרה ע"כ:

למדוד אותה במדה גסה שר"מ הולך אחר הדבר הנמכר ע"כ. והר"ב מפרש ע"פ גירסא האחרת. [*ומ"ש ופטור כשהוא מוכר בגסה ולא אמרי' וכו'. כ"כ הר"ם וטעמו נראה לי דר"מ הולך אחר המדידה היאך היא ולא אחר הדבר הנמכר מה שהוא] וכסדר המשנה דירושלמי כגירסת הר"ב אבל בגמרא שם הובאה כגירסתו הרמב"ם. וכן תני רבי חייא כגירסתו: דינר. כ' הרמב"ם שיעור הדינר ששה זהים מכסף. ומשקל כל זוז ששה עשר שעורים ע"כ. וזו שכתב רולה לומר מעה כמ"ש במ"ו פ"ו דפאה:

מלאכת שלמה

יכין תפארת ישראל יכין

לעשר: לב) מה ששוה דינר ודינר ו' מעין [ומעה וזו שוין] ומעה כסף משקל ע"ז שעורים: לג) פאשעור מלאות ירק: לד) לפי האומד:

משנה ראשונה

דר"מ חזיל בתר שדרכו. ואני תמה דנפ' הזכב ד' ע"ו איתא בהדיא כגירסת הרמב"ם דאמר לא התיזו למכור דמתי אלא לפיטון בלבד ונעל הבית בין כך ובין כך לרבן לעשר דברי ר"מ וחכ"א אחד פיטון ואחד בעה"ב מוכר ושולא למכרו ונתן במתנה ואינו מעשר. הרי לפנינו דלר"מ בעה"ב אפי' מוכר בגסה לרבן לעשר לפי שדרכו תמיד למכור בדקה דאיהו חזיל בתר שדרכו. וחכמים אזלי בתר השתא ולפי המדה שמודד עכשו. ופשטא דמתני' מוכח הכי דר"מ תני את שדרכו וחכמים לא הזכירו זה. ואפשר לייחס גירסא הר"ב דאיהו מפרש דבעה"ב

אלא משום שדרכו תמיד בדקה חייב אלא משום שהבע"ה דרכו שמוכר מפירות שדהו בלבד שבעה"ב פירותיו וסומך עליו הלוקח ואינו מעשר והלכך בעה"ב חייב. והסיפון שיצא אחין הפירות משדהו ולוקח מעמי הארץ הוא עושרן המוכר והלוקח ממנו מעשר וא"כ אין לחיב מהתם דר"מ חזיל בתר שדרכו. וזה נראה לייחס פי' רש"י שם דכתב עצמא דנפקי' במדה גסה דפטור משום שלוקח מכמה אנשים ועמי הארץ ויודע הלוקח ממנו שלא כיעשרו ומפשרן ואמאי שביק לעמי דיכולמי מפני שמשכר או מפני התיבוקות. אלא דלפי הטעמים האלו אין מקום לחלק בין פיטון לבעה"ב אלא משום דבעה"ב דרכו בדקה ור"מ חזיל בתר דרכו וזה דלא כגירסת הר"ב ואדרבה ר"מ בתר השתא חזיל. לכן הוצרך לעשם אחר וקו"ל דעמי דיכולמי לא איתמרו אלא לגבי פיטון שדרכו ליקח ולא לגבי בעה"ב שמוכר מפירות שדהו דבהא לא מהני טעמא דמשכר ותיבוקות: כל זמן שהוא מוכרן אכסרה. מדלא מני כשהוא מוכרן אכסרה ומני כל זמן משמע דאמי לתיבר בכל מיני אפי' אין בהן שלשה קנין ומכלל דמ"ק סבר אפי' אכסרה פחות משלשה קנין מייב וזהו הטעם של הרמב"ם והר"ב שכתבו אין הלכה כר"י. ולא כהראב"ד שכתב בהשגות אלא אמנא מחלוקת אל ר"י:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב'

פרק ב משנה א פירות שנכרין שהן מא"י מתעשרין דמאי בכל מקום. כגון דבילה השטינה. ותמרים הגדולים. וחרובין משוטים. והארז הלבן ביותר. וכמון הגדול (וי"ג השוה). אורז שאינו לבן. ניכר שמה"ל הוא. ולפיכך אפילו בקנוהו בא"י פטור מדמאי:

משנה ב המקבל עליו לפני ג' לעשר מה שאוכל ומה שמוכר ומה שקונה לשוב למכרו. ושלא להתארח בעיכוב אצל ע"ה. ויש עדים שנוהג כך ל"י. ת"ו נאמן על המעשרות:

משנה ג כ"כ הרוצה שיחזיק בגדיו ומאכליו פרוזות כשאר חבר. יקבל בפני ג' שלא ליקח מע"ה מאכל לח ושלא ליתארח אצל עם הארץ הם שלא לארחו בכשרותו וביש עדים כנ"ל נאמן:

משנה ד נתרוסם חבר שקנה דמאי. מדתרוותהו מועט בפקדת שוטרי עיר. א"צ להפריש רק תרמ"ע וחלה. ומעשר שני יפריש הקונה. אבל חנוני שתרוותהו מרובה. צריך להפריש הכל כשאר קונה דמאי: כל המוכר במדה נפה תרבה ביותר. כגון סימון בלח כשמוכר שוה דינר. ומוכר תבואה ביבש כשמוכר ג' קבין. מותרים למכור לחבר דמאי:

משנה ה כשמוכר סלי תאנים וענבים ירק בלי מדה פטור מדמאי (ולהרמב"ם חייב)

פרק ג א מאבילין את הענייס. וטעמא כתב הר"ב בפ"ק משנה ד ורים פ"ו דברכות ומ"ש הר"ב והרוזה לעשר יעשרן עיין פרק ה משנה ה. ועי' שד מה שהכתוב בסוף מתניתין בס"ד: האבסניא. פי' הר"ב חיל של מלך ישראל וכו' אבל אם לו וכו'. ליכא דמוקי הכי בירושלמי. ועיין מ"ש בספ"ק דעירובין בס"ד: נמצאו נותנין את המעושר לשאינו מעשר ח) ואת שאינו מעושר למעשר ו) למעשר. ונותנין לו ביותר מכדי מעשרותיו וגמלו כל האדם אוכלים מפיקן. וב"ש לטעמייהו דאמרי אין מאכילין את העניים דמאי.

פרק ג א מאבילין את העניים דמאי א) ואת האבסניא ב). רבן גמליאל היה מאביל את פועליו דמאי ג) גבאי צדקה ד). בית שמאי אומרים את המעושר לשאינו מעשר ה) ואת שאינו מעושר למעשר ו) נמצאו

פרק ג א מאבילין את העניים דמאי. ליכא למיקי לה בירושלמי בעניים ואבסניא חברים אלא שנרגיל להודיעם שהוא דמאי והרוזה לתקן יתקן. ודוקא באבסניא שובת אבל אם לו אם חייבין לעשר. וליכא דמוקי לה בעניים ע"ה ובאבסניא שובד כוכבים. אבל בעניים חברים ואבסניא ישראל לא אמרי' והרוזה לתקן יתקן אלא חייבים לתקן. הרא"ש ז"ל. והרמב"ם ז"ל פי' מאכילין וכו' כדי להקל עליו הצדקה ואבסניא הם האורחים ונעשה זה לחוק מלות אבסניא בדתיו כדי להקל על בעלי האבסניא ע"כ. וכ"כ ג"כ בפ"ה דה' שמטה דמאכילין את האבסניא פירות שביעית ואין כאן משום משלם חוט מפירות שביעית. וכתב בתוי"ט דהא דקתני מאכילין ולא קתני אוכלין כו' ואני נלע"ד לומר שוד ע"ש דרכו בדקדוק אחר שיש לדקדק במתני' דאמרי לא ערבינהו ותנא מאכילין את העניים ואת האבסניא דמאי. אלא מאכילין הייט לאת ממש לאוכל פיו של עני אם הוא אולה דליכא תרתי לגיבוחא. ולאין הענני דומיא דאבסניא דסתמא הוא בריא. ומלת עני תסבול פי' אולה כמו אמרי משכיל אל דל. מלוא אתה ככה לל בן המלך. ולרמוז לנו דין זה אני מאכילין ופלגינהו לתרי בני. דו"ק. וגם הוא מראה שכתב זה בקיצור ע"ש. וכתבו

פרק ג א מאבילין את העניים דמאי. ליכא דמוקי לה בירושלמי בעניים ואבסניא חברים אלא שנרגיל להודיעם שהוא דמאי והרוזה לתקן יתקן. ודוקא באבסניא שובת אבל אם לו אם חייבין לעשר. וליכא דמוקי לה בעניים ע"ה ובאבסניא שובד כוכבים. אבל בעניים חברים ואבסניא ישראל לא אמרי' והרוזה לתקן יתקן אלא חייבים לתקן. הרא"ש ז"ל. והרמב"ם ז"ל פי' מאכילין וכו' כדי להקל עליו הצדקה ואבסניא הם האורחים ונעשה זה לחוק מלות אבסניא בדתיו כדי להקל על בעלי האבסניא ע"כ. וכ"כ ג"כ בפ"ה דה' שמטה דמאכילין את האבסניא פירות שביעית ואין כאן משום משלם חוט מפירות שביעית. וכתב בתוי"ט דהא דקתני מאכילין ולא קתני אוכלין כו' ואני נלע"ד לומר שוד ע"ש דרכו בדקדוק אחר שיש לדקדק במתני' דאמרי לא ערבינהו ותנא מאכילין את העניים ואת האבסניא דמאי. אלא מאכילין הייט לאת ממש לאוכל פיו של עני אם הוא אולה דליכא תרתי לגיבוחא. ולאין הענני דומיא דאבסניא דסתמא הוא בריא. ומלת עני תסבול פי' אולה כמו אמרי משכיל אל דל. מלוא אתה ככה לל בן המלך. ולרמוז לנו דין זה אני מאכילין ופלגינהו לתרי בני. דו"ק. וגם הוא מראה שכתב זה בקיצור ע"ש. וכתבו

מלאכת שלמה

פרק ג א מאבילין את העניים דמאי. ליכא למיקי לה בירושלמי בעניים ואבסניא חברים אלא שנרגיל להודיעם שהוא דמאי והרוזה לתקן יתקן. ודוקא באבסניא שובת אבל אם לו אם חייבין לעשר. וליכא דמוקי לה בעניים ע"ה ובאבסניא שובד כוכבים. אבל בעניים חברים ואבסניא ישראל לא אמרי' והרוזה לתקן יתקן אלא חייבים לתקן. הרא"ש ז"ל. והרמב"ם ז"ל פי' מאכילין וכו' כדי להקל עליו הצדקה ואבסניא הם האורחים ונעשה זה לחוק מלות אבסניא בדתיו כדי להקל על בעלי האבסניא ע"כ. וכ"כ ג"כ בפ"ה דה' שמטה דמאכילין את האבסניא פירות שביעית ואין כאן משום משלם חוט מפירות שביעית. וכתב בתוי"ט דהא דקתני מאכילין ולא קתני אוכלין כו' ואני נלע"ד לומר שוד ע"ש דרכו בדקדוק אחר שיש לדקדק במתני' דאמרי לא ערבינהו ותנא מאכילין את העניים ואת האבסניא דמאי. אלא מאכילין הייט לאת ממש לאוכל פיו של עני אם הוא אולה דליכא תרתי לגיבוחא. ולאין הענני דומיא דאבסניא דסתמא הוא בריא. ומלת עני תסבול פי' אולה כמו אמרי משכיל אל דל. מלוא אתה ככה לל בן המלך. ולרמוז לנו דין זה אני מאכילין ופלגינהו לתרי בני. דו"ק. וגם הוא מראה שכתב זה בקיצור ע"ש. וכתבו

יכין תפארת ישראל

פרק ג א) אפי' לחברים ואפילו בקבישות. לחכמים דסיפא: ב) אפילו לחיל מלך ישראל שחייב לזונם ומכל שכן שאר אורחים. מיהו בלא האורחים לכ"ע חייבים. ולהכי פלגינהו לעניים ואורחים בתרי כבי. ומעם דסבור. הוא כדי להקל מלות צדקה הכנסת אורחים. ומשום הכי יוחיים. דברכו יעשרו. ולהכי תני

תוספות אנשי שם

פרק ג א בשאנת מאבילין את העניים דמאי. דע דאף תמ"ע של דמאי לאחר שהוכרם ג"כ מאכילין לעניים כן מלאתי בר מכ"ה בשם הרמב"ן פ"ג דהלכה בחדושיו דל"ד ע"ב ד"ה ואל דמאי. ומ' בר"ן שם ובמלחמות שם. (רי"ב): בר"ב ד"ה מאבילין פי' חברים. ע' בתור"ע בשם ירושלמי. וע"ע דלפי' הר"ש יקשה על ר' יוחנן הא דק"ל בכ"ד דלא בעי מעשר נכסיה ומי עני ואחי ליה דהא אפילו לעני לא חזי אלא שהקנו אותן ארשאי ליתן הצדקה ולא חייבין שאת שבאת לחודיע בחייבין בעשר. ולפי' הרא"ש יקשה על ר' יוסי דהא לא הקנו אלא ליתן לע"ה ואין עליו איסור דלעני שר. אבל בעני אחבר לאסול עד שיעשר. וע"ע: בר"ב ד"ה ואת האבסניא חיל של מלך ישראל כו'. כ"ה גם ל' הר"ש ומשמע דשאר אורחים אחרים בדמאי. ואולי אלא כדעת הר"מ דמפ' אבסניא אורחים. ובעיקר פי' דמיירי בישראלים אחי המה דהא הר"ב אחיל בשיטת הר"ש וא"כ לא אתיא לאבסניא ישראל לאסול דמאי דר' יוחנן לא מ"ל כלל איתר אכילה אפילו לעני ור"ל דאיתר אכילה בעני הא מוקי לה לאבסניא דמתני' בשוכר בוכבים אבל באבסניא ישראל אפשר דאפילו בחבירים אחר ליתן לפה דמיישין שמא ישבח לאודיעם. והר"מ אפשר לומר דאיל בשיטת הרא"ש ופסק כר' יוחנן אבל לכר"מ אמוש. וע"ע: בא"ר אבל אם לא. אמנם דלא אתיא זה בירושלמי אלא בפירות שבבל לאלות אשר לא רלו אני בבית של בעל הפירות ומה שרוחין עכשיו אני בית אבסניא אין קונים לאעשר דדוקא בית שלו קונים ולא בית אחר כפ"ב מ"ג דמעשרות. ובלו אי בכיתם וקונים. אבל בשאמתים מיירי בחבר שמאכיל את האבסניא פירות שלו שבביתו דאלו בכר אוקבנו מה שייך לאתן בין לו ולא לו. (פאה"מ): ד"ח ר"ב כו' שונא חוטו כו'. וכ"ה בפי' הר"מ וע"ע דבשלמא לחרמ"ם ניחא דהוא אורחים אבל חיל של מלך אחר לאכיל משום דפרא חוטו בממונו של בחר. אבל הר"ב דמפ' אבסניא חיל של מלך וכו' ומוכל על בני המקום לפרנסם הרי דמאחר לפרוא חוטו בדמאי וא"כ למה יגרע בחר בפועלים. (לה"מ): ד"ח ואת שאינו מעושר כו' ביותר חוטו בבכדי מעשרותיו כ"ל

יכין תפארת ישראל

פרק ג א) אפי' לחברים ואפילו בקבישות. לחכמים דסיפא: ב) אפילו לחיל מלך ישראל שחייב לזונם ומכל שכן שאר אורחים. מיהו בלא האורחים לכ"ע חייבים. ולהכי פלגינהו לעניים ואורחים בתרי כבי. ומעם דסבור. הוא כדי להקל מלות צדקה הכנסת אורחים. ומשום הכי יוחיים. דברכו יעשרו. ולהכי תני

תוספות אנשי שם

פרק ג א בשאנת מאבילין את העניים דמאי. דע דאף תמ"ע של דמאי לאחר שהוכרם ג"כ מאכילין לעניים כן מלאתי בר מכ"ה בשם הרמב"ן פ"ג דהלכה בחדושיו דל"ד ע"ב ד"ה ואל דמאי. וע' בר"ן שם ובמלחמות שם. (רי"ב): בר"ב ד"ה מאבילין פי' חברים. ע' בתור"ע בשם ירושלמי. וע"ע דלפי' הר"ש יקשה על ר' יוחנן הא דק"ל בכ"ד דלא בעי מעשר נכסיה ומי עני ואחי ליה דהא אפילו לעני לא חזי אלא שהקנו אותן ארשאי ליתן הצדקה ולא חייבין שאת שבאת לחודיע בחייבין בעשר. ולפי' הר"מ יקשה על ר' יוסי דהא לא הקנו אלא ליתן לע"ה ואין עליו איסור דלעני שר. אבל בעני אחבר לאסול עד שיעשר. וע"ע: בר"ב ד"ה ואת האבסניא חיל של מלך ישראל כו'. כ"ה גם ל' הר"ש ומשמע דשאר אורחים אחרים בדמאי. ואולי אלא כדעת הר"מ דמפ' אבסניא אורחים. ובעיקר פי' דמיירי בישראלים אחי המה דהא הר"ב אחיל בשיטת הר"ש וא"כ לא אתיא לאבסניא ישראל לאסול דמאי דר' יוחנן לא מ"ל כלל איתר אכילה אפילו לעני ור"ל דאיתר אכילה בעני הא מוקי לה לאבסניא דמתני' בשוכר בוכבים אבל באבסניא ישראל אפשר דאפילו בחבירים אחר ליתן לפה דמיישין שמא ישבח לאודיעם. והר"מ אפשר לומר דאיל בשיטת הרא"ש ופסק כר' יוחנן אבל לכר"מ אמוש. וע"ע: בא"ר אבל אם לא. אמנם דלא אתיא זה בירושלמי אלא בפירות שבבל לאלות אשר לא רלו אני בבית של בעל הפירות ומה שרוחין עכשיו אני בית אבסניא אין קונים לאעשר דדוקא בית שלו קונים ולא בית אחר כפ"ב מ"ג דמעשרות. ובלו אי בכיתם וקונים. אבל בשאמתים מיירי בחבר שמאכיל את האבסניא פירות שלו שבביתו דאלו בכר אוקבנו מה שייך לאתן בין לו ולא לו. (פאה"מ): ד"ח ר"ב כו' שונא חוטו כו'. וכ"ה בפי' הר"מ וע"ע דבשלמא לחרמ"ם ניחא דהוא אורחים אבל חיל של מלך אחר לאכיל משום דפרא חוטו בממונו של בחר. אבל הר"ב דמפ' אבסניא חיל של מלך וכו' ומוכל על בני המקום לפרנסם הרי דמאחר לפרוא חוטו בדמאי וא"כ למה יגרע בחר בפועלים. (לה"מ): ד"ח ואת שאינו מעושר כו' ביותר חוטו בבכדי מעשרותיו כ"ל

ציונים

א מאבילין. בכתב מה: שנא קבה: פירוזבין יה: נא. מקדים ה: ביצה יב: מוכא נה: מי' ע"י מאלמה בבאר מ"ש:

תוספות חדשים

[משנה א] מאבילין כו'. בכמה חזקתו בס"ם מינו דלא בני מעקיר לעכסיה והוי עני ומחי ליה דתנן מאכילין כו' אר"ם תנא בס"ת. אין מאכילין. ואנא תמוה למה הוצרך להביא בכ"מ דכ"ם פליגי. וכ"ל לאבן דסבר הר"מ והר"ב פי' דחוקא מאכילין אבל בכיתו של עני לא יאכל דמאי והתו"ם מפיג עליהם וכתב ע"ם הר"מ חזר בו. ונלע"ד לאביא ראיה ברורה להתו"ם מכל הסוגיות שאמרו לי בני מעקיר נכסי כו'. וק' דאפילו יעקיר איתר חזי ליה כיון דאיתו אוכל אבל נמי"ב ומ' פי"ח דשבת בני מעקיר דאפילו מומה וכו' דמוכח דאפילו על מוכח אמרינן דלא בני מעקיר. ודלא כתי"ם שכתב לאבן ממעכנין בדמאי משום מ"ו משום דלא כוי אלא כ' סעודות. ונזכר זה בחמת ל"ע על הר"מ והר"ב. ומ"ל ע"מ דאין מיקר. ופפ"ו יש לישב עיש"ש

ראשון לציון

משנה א [תוי"ט ד"ה] מאבילין את העניים ושעמא כתב הר"ב בפ"ק כו'. לא מלאתי בני' הרע"ב להדיא אלא שכתב בפ"ק מ"ד מ"ו דאי בני מעקיר נכסי' אכוי עני ואחי ליה אבל לא ביאר הטעם לומה חזי לעני יותר מלעשיר בא הכי"מ ריש פ"ו דברכות ד"ה דמאי כו' אבכנים לדברי משום דחב ע"ם מעשרן כו' פ"ם:

תוספות רע"ק

משנה א [אות כג] בר"ב ד"ה מאבילין כו'. אפילו חן חברים) בירושל' איתא א"ר יונה מתני' בעניים חברים כו' ר"א בעני ע"ה כו' ופירש הר"ש דר' יונה מיקי מתני' דוקא בעני חברים ודא דנתנן לחם ומודיעים שאינו מעושר אבל לע"ה לא ור"י מיקי לה אף בעני ע"ה. והרע"ב דנקט אפילו חן חברים משמע דמתני' אינו בדוקא רק בחברים וחיינו כר"י וחא דנקט בלישנא אפי' חן חברים וחא עניים ע"ה חדי רבותא יותר. חיינו אף דעניים חברים רק ברבו לחקן מתקנים אבל אינם מחויבים לחקן ולאאוקי אם"ש הא"ש בפירושו דר"י מיקי דוקא בעני ע"ה אבל חברים מחויבים הם לעשר. וחא דלא נקט הרע"ב בהיסך אפילו עניי ע"ה. היינו דבאמת זהו ליבא חדרוא כ"כ דאף אי מתני' מיירי בחברים כיון דאינן מחויבים לעשר מה"ח יחא אסור לאאכיל לע"ה ובדהקשה הר"ש באמת על ר' יונה חדיה בקושיא: [אות כד] בר"ב ד"ה ואת האבסנאי. ויל של מלך ישראל) ותוס' ברכות (דף מ"ז) כתבו יא"ג באבסנאי של שבר מכבים שרשל עליהם המלך. ומ"ם דוקא דמאי אבל ודאי לא דא"ב פרש ושבו בסמטו של כתן (ודחו לדעת הרוסקים הבאו בתו"ם בסבתין (פ"ח מ"ח) דתקנת חז"ל ברמאי ליתן ותרומה לכתן ולא לבכרת דאילו לחסברים דרשאי לחברת לכתן אפשר פ"ל לב"ש דאין מאבילין אבסנאי דשאי הא ברמאי לב"ש דשרש חזבו בסמטו של כתן כיון ורשאי לשאל דשים מכתן) ובעירובין (דף י"ז) כתבו דאצטריך לאשמעינן

מחת

והרוצה לתקן יתקן. שלא הותר הדמאי לעניים אלא כשאוכלין אכילה אחת אגל בעל הבית אבל הפירות שיטולו לידם הם לעשרן דמאי. דיקא נמי דקתני מאכילין את העניים דמאי ולא תני העניים אוכלין דמאי כ"כ רמב"ם: ב לחזום. לכרום ולהרך ולין לו דומה במשנה: לתקל ממשאו. שלא יכבד עליו: לא ישליך עד שיעשר. שמא ימלאם עם הארן ויאכל אותם כשאינם מתוקנים ונמצא טותן מכשול והני מילי בירק הנאגד דלא בשלא נאגד אכתי לא אתחייב במעשר:

נמצאו כל האדם אוכלין מתוקן. וחכמים אומרים גובין מהם ומחלקין מהם ז) והרוצה לתקן יתקן: ב הרוצה לחזום עלי ירק ל להקל ממשאו לא ישליך עד שיעשר מ).

חיג. א האדם ניטשלמי אדם וכ"ש בל"ם. הלוקח

הר"ב בשם הרמב"ם שלא הותר הדמאי לעניים אלא כשאוכלין אכילה אחת אגל בעל הבית אבל הפירות שיטולו לידם וכו'. ולשון הרמב"ם בפירושו אבל כשיחלקו עליהם הקופה ונפל לכל אחד מהם חלק טוב ובא ברשותו וכו' עב"ד. אבל לא קשיא אדתכן בפ"ק משנה ד דמעריבין בדמאי במגו דחזי ליה וכו'. דאין צריך לערב בחלק טוב רק כפי שיעור. ואע"ג דערובי תחומין צריך שיעור שהי סעודות כדתנן בפ"ח דערובין (מ"ב) אכתי לא הוי אלא כעני האוכל אגל בעל הבית דהא תנן בסוף פאה שבת טותנין לו מזון שלש סעודות דהא כולה טעמא דמאכילין העניים דמאי אגל בעל הבית להרמב"ם כמ"ש כדי להקל עליו הצדקה. אבל קשה טובא על הר"ב שפירש לעיל במאכילין את העניים וכו' והרוצה לעשרן יעשרן ואם כן הייט הך דסיפא והרוצה לתקן יתקן ואין אנו צריכין למה שמחלק הרמב"ם בין אכילה אגל בעל הבית וכו' אלא דלשולם הרוצה לתקן יתקן וז"ש הר"ב לעיל מן הירושלמי הוא וקשיא על הרמב"ם. ובאמת שבחיבורו חזר בו שכן כתב שם בפרק עשירי מהלכות מעשר מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי וצריך להודיעו ואת האורחים אם רצו לתקן מתקן.

מלאכת שלמה

תחת ידך נדרכו. מ"ש דרבנן אם מדקדק אחם אחריו אף הוא ממעם בצדקה ע"כ: וחכ"א גובין מהם. קשיא לי חכמים הייט ת"ק. ונלע"ד דאפשר דחכמים בתו להוסיף דלא מיבעיא בשב"ב הטותן דא"ל לעשר כדי שלא יתנע מלחת אלא אפי' הגבאין עצמן אינם צריכין לעשר דמאי מה שגבו אלא גובין מהם ומחלקין מהם והרוצה לתקן יתקן. ותמהני שלא ראיתי מי שדבר בזה. ח"ל הרמב"ם ז"ל אם מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי וצריך להודיעו והעניים עצמן והאורח אם רצו לתקן יתקן ובגבאי צדקה גובין מהם מכל אדם ומחלקין מהם והרוצה לתקן יתקן ע"כ ואין אם רמז כלל למ"ש בשמו ר"ע ז"ל אלא בפירושו יש רמז קצת. ומסמע דבריהם דמיירי בבעלי הבית עצמן צריך להודיעו אבל בגבאין מחלקין מהם וכזה מתורץ ג"כ דבריהם דאיכא בסיפא במילתא דחכמים מבריהם. וגראה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"ם אלא תרוייהו ת"ק וחכמים פליגי אב"ש: ב לחזום פי' בערוך לחזום פי' לגלף העצים הרעים וי"א לעשותן אגודות בל' שמעאל קורין לאגודות אלחוזם ע"כ. והרש"ם ז"ל כ' גראה בפירוש שהוא כמו לחבוש דהייט לכרות הענף כמו שעושין לכריסין ולשומין ולבגדים ולגמות דכולהו חזו לאכילה ולהקל ממשאו עקרם והעליכם. ומגלן דהחמיה ל' כריתה כדתנן בפפ"ז מכלים הסלים של עץ מטיחבות ויקבב דהייטו כשבורת אותן קנות הנמצים של עץ לו הגומא כסוף הסל וכן פי' הרמב"ם ז"ל כשקנץ לו כורת. ולא ממעני רבנן מלהחליף זיי"ן בסמ"ך כדכתיב נתעלמה באחבים וכתיב ועלו לפניו. ועוד בה. ועוד גראה לפ' שהוא כמו לעזום בחיצוף חי"ת בפי"ן ותרגום ירזם ומלק את ראשו ויעזום יח ריעזיה. וכמו שאינו משער לתנגבמתני' גוסה דמפרש בגמ' ירזם שהוא כמו מחוסר עכ"ל ז"ל: לא ישליך עד שיעשר. ובירושלמי מפרש טעמא דהזוכה אכה בדקה ואין המפקיר מפקיר בגסה. כלומר זה שהשליך והפקיר ל"ד למודל בגסה דאמרן בפירקין דלעיל שפטור מלעשר והזוכה דהייטו אותו שימצאם מלקט מעט מעט דהייטו דקה. הר"ש ז"ל. והקשה ע"ז הרא"ש ז"ל ח"ל ולא ידענא מה צריך לטעם זה דהא דאמרי' לעיל דהמוכר בגסה פטור מלעשר הייטו במוכר לחבר לפי שיולדא שפטרו חכמים את המוכר ויעשר הוא אבל במוכר לע"ה בכ"ע חייב לעשר וכבא מי חייב לעשר משום ע"ה

המוצאם

יבין תפארת ישראל בועז

לעשר: ז) ר"ל דשאין לעשות כן. וא"ת ולמה לא יעשר כדברי ב"ש. דבהיות טוב אל תקרי רע. י"ל דבשיעשו כן תפסד הצדקה מדצריך ליתן להמעשר עפי כמש"ל. וגם אפשר שיפסיד העני כשלא יהיה כ"כ בקופה ותמהוי ממעשר. מיהו לר' יהודה [פ"ה מ"ה] לא יתנו לעני מ' ממעשר ומשליט מעשר. דשמא יפרים מזה על זה: ח) לחתוך הירק מהקלחים [ת"י ומלק ויחזום]: ט) שמא ימלאהו הע"ה (א). ומיירי אחר. כך נ"ל נולא דברי ע"ר זצוק"ל] עכ"פ במחזיר לעוכר בסיפא. לירושלמי משקשו בברי. [אבר הגנס. כן פי' קצת מפרשי לירושלמי. וע' מ"ש לק' פי' יא] וקי"ל מה מהני לר"ש שזורי (ר"ש דיר"ב) דאין בילה ביבש. וא"ל מדר"ש רק לכתחילה קאמר כדמוכח החס. והכא מדאין תקנה כדיעבד דמי (כי"ד סס"ח) עכלה"מ. ובירושלמי הקשה למה צריך המשליך לעשר. מהי כעוכר במדה גסה. ומשני המלקט מלקט מ' מ'. והו"ל כקונה בדקה. והקשה הרא"ש. מה צריך לזה. הרי דוקא בעוכר לחבר פטור בגסה (כלעיל פ"ב כ') והכא שמא ימלא ע"ה. ותי' רבינו הגאון מהו' עקיבא אלגיס"א. [בלות כו] דמתני' מיירי בשוק דרוב חבריס ט'. עכלה"ע. איברא לפי דברי ע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל. כי"ל בל"ז לק"מ. דסתם בוזלאי מוכרים לע"ה. משא"כ הכא איכא ס"ס כי"ל:

פ"ג (א) הקשה רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל. איך יעשר קודם הסלהה. שמא המוצא יפרים מפטור אחיזב לו להיפך כספ"ה. ואח"ל דהו"ל ס"ס. דשמא יפרים מינים ובים. או שמא יש לאחוד במקומו. [אבר אחוד אבר בקיר. בנו ותלמידו. וא"מ היה ב"ל כיון דהך תשמא שיפרים מחיוב עה"פ אינו רק כשמצא אבר אח"כ. והרי הוא יחוס ממי שמא הסליפס אבר ושברם מקודם. כמו דאמרי' (ב"מ דל"ח מ') בחשמא שמא עשאן בעה"ב תרומה על מקום אחר. נפיק על סמך זה. בעה"ב עושה אותן תו"מ על מקום אחר. כך נ"ל נולא דברי ע"ר זצוק"ל] עכ"פ במחזיר לעוכר בסיפא. לירושלמי משקשו בברי. [אבר הגנס. כן פי' קצת מפרשי לירושלמי. וע' מ"ש לק' פי' יא] וקי"ל מה מהני לר"ש שזורי (ר"ש דיר"ב) דאין בילה ביבש. וא"ל מדר"ש רק לכתחילה קאמר כדמוכח החס. והכא מדאין תקנה כדיעבד דמי (כי"ד סס"ח) עכלה"מ. ובירושלמי הקשה למה צריך המשליך לעשר. מהי כעוכר במדה גסה. ומשני המלקט מלקט מ' מ'. והו"ל כקונה בדקה. והקשה הרא"ש. מה צריך לזה. הרי דוקא בעוכר לחבר פטור בגסה (כלעיל פ"ב כ') והכא שמא ימלא ע"ה. [בלות כו] דמתני' מיירי בשוק דרוב חבריס ט'. עכלה"ע. איברא לפי דברי ע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל. כי"ל בל"ז לק"מ. דסתם בוזלאי מוכרים לע"ה. משא"כ הכא איכא ס"ס כי"ל:

משנה ראשונה

שמעשלל לשליט מעשר וגם בעה"ב שנוגין מהם אין מפקידין בלוס והלכך אין מאכילין ומכמים סברי דלא פלוג בצדקה ולא מעכמיין לגבאים: והרוצה לתקן יתקן. מ"ש הר"ב בשם הרמב"ם דדייק מדתני מאכילין ולא תני עניים אוכלין. לא הבנתי דיוק זה כיון דעיקר הייטר הוא משום צדקה אי הוה תני עניים אוכלין ס"א שמותר לעני לקנות דמאי מע"ה ולאכול. וזה אינו אלא דוקא כשמאכילו בעה"ב בצדקה והייטו מאכילין: ב הרוצה לחזום עלי ירק להקל ממשאו. הא דלא תני סתם המפקיר פירותיו לא יפקיר פד שיעשר. דבבותא קמ"ל בעלי ירק שהם דבר גדול ואינו חשוב כדבר המשליך להקל ממשאו שמשליך הפקולת וקרוב הדבר שאם ימצאנו אדם לא יטלנו שאינם חשובין ותלוין הן בשדה בכל מקום. קמ"ל דאע"ה מיירי: לא ישליך עד שיעשר. בירושלמי הטעם שעכה בדקה ואין המפקיר מפקיר בגסה ע"כ. וכתב הרא"ש לא ידענא מה צריך לטעם זה דהא דמוכר בגסה פטור היי. כשמוכר לחבר שיודע שמפטרו חכמים את המוכר ויעשר הוא. והכא הא מיירי שימצאנו ע"ה עכ"ל. וכ"ל דהירושלמי נמי מתכוין לזה ואם שאומר שהשוכה שכה בדקה כלומר כי היכי דשוכר בדקה חייב לעשר אלא יתן לחיטקה דבר מיקור ס"ל זה שמפקיר מפקיר בגסה כלומר

תוספות אנשי שם

כ"ל וכ"ה בהגהת הטו"ר על מהדורא קמא שלו. (ב"ד): במשנה וחכ"א. נ"ע אמאי לא תני לה בסם ב"ה. ושמא קמאי דקמאי אמרתה ואמו כ"ם ופליגי עלה. (רמ"ז): בר"ב ד"ה והרוצה כו' חייבים הם כו'. ומ"ש המגמתיו הרוצה לתקן הוא תולא לחבר שרוצה תמיד לתקן לאשוקי ע"ה שהיו חוצה לתקן לשולם. וה"ק הרוצה לתקן הייטו שחבר בודאי יתקן. (רמ"ז). ולשמא דאמרי' נמי דיקא דכי דאל"ה הו"ל בקלה והרוצה יתקן אלא כדאמרן. (ש"ל). ואל תתמה כיון דכאמת מליט שכרה כזאת גם ברישא לר' יוסי לדעת הרא"ש ע"ש: תוי"ם ד"ה והרוצה לתקן כו' אלא דלשולם הרוצה לתקן יתקן. ולא תקשי לפ"ז למה נקטה מתנתיו זה כאן כיון דאם ברישא נמי דינא הכי. די"ל דכבותא קמ"ל דאפילו בגבאים דס"ל דאפילו הרוצה לתקן תומרא יתירא היא כיון דמן הכלל גוביס וחזב ע"ה

מעברין

[משניות זרעים] ב 20.

ציונים

חכמים אומרים. מיי' שם ט"ל: ב הרוצה לחזום. שם פ"ל ס"ל:

תוספות חדשים

קשיא דתוספות נכמה סוגיות שהקשו אמו ר"ס מעמא דב"ש אמתיגע. ולמ"ש עוגא אמתיגע דלי לא הוי ידעינן דבית שמאי פליגי הייטו מוכרחין לחלק בין מאכילין לאוכלין בביתם דאם לא כן היאך סברי בית שמאי בסיפא דטתנין משער לשליטו מעשר מטא"כ כשידעינן דבית שמאי פליגי וסברי אין מאכילין מ"כ בסיפא ב"ש לעטמייהו כמה שבתנו המפרשים וא"ל לחלק בין מאכילים לאוכלים בביתם ולפ"ז בכל מקום שאומר מיגו כו' וחזי ליה הוצרך להביא דר"ה תנא דב"ש פליגי דמזה מוכח דא"ל לחלק בין מאכילין לאוכלין בביתם ושפיר חזי ליה דאי לא נדע דב"ש פליגי ע"כ צריך לחלק בין מאכילין לאוכלין בביתם דלא יקשה מב"ש דסיפא וא"כ היאך חזי ליה משא"כ כשמגיע דב"ש פליגי אי"כ בסיפא ב"ש לעטמייהו ואין צריך לחלק בין מאכילין לאוכלין בביתם ושפיר חזי ליה דאי לא נדע דב"ש לעטמייהו דאפילו לאכמים הדין כן וכ"ש שבתב דב"ש לעטמייהו משום דס"ל מאכילין לא דוקא אבל מל הרע"ב ל"ע ואפשר דקושטא דמילתא קאמר דהא ב"ש בתמא פליגי ודו"ק. (מהרב מהר"ש שפירא):[תוי"ם ד"ה] והרוצה לתקן וכו' אבל בשם הרמב"ם כו' אבל בעה"ב כו' עכ"ל. ס"ש הקשות על זה עכ"ל כל שעה ושאר דוכתי דקאמר מיגו דאי כמי מפקיר

תוספות רע"ק

לאשמעינן דמאכילין אכסנאי עובדי כוכבים דמאי דשבל אסור בהנאה ובדמאי הקילו [אות כה] בתו"ח ד"ה והרוצה. יש לתקשות על זה) לא ידעתי מה קשיא ליה הא התוי"ם נזהר והשתיק לשון הרמב"ם ונפל לבל אחד מהם חלק טוב וכו' הייטו לפרש שלא נטמא בלשון הרע"ב דתליה הכל אם אוכל אצל בעה"ב או לא אלא דתליה באם אוכל כפי השיעור הענו שאוכל [אצל] בעה"ב או שהגיע לידו יותר וע"ז כתב הרוי"ם והלכך ל"ק וכו' הייטו דבפשוטו היה קשה מהריא דיעיובין אבל ללשון הרמב"ם הנ"ל ניחא. ומ"ש הגאון זצ"ל לתרץ דלישנא דמאכילין לרבותא דב"ש נקט. לענ"ד אינו. דלקשי דליתני רבותא לב"ה דאפילו אוכלים דהוי כהא דהתיראא. וגם ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ועיין ריש ביצה

גבלי לדקה גובין סתם מכל אדם ומחלקין סתם והרוצה לתקן יתקן ע"כ. ולענין דקדוקו מדקתני מחכילין ולא תני אוכלין וכו' נראה לי דלהכי תנן מחכילין דרשאי לתת לתוך ידם מה שאין כן רופא חבר אינו רשאי לתת לתוך ידו של חולה מדמאי של החבר אע"ג דבשל חולה רשאי כדפסק שם הרמב"ם מהירושלמי. ואפשר נמי דהכא אפילו מחכילין לתוך פיהם אע"ג דבשל חולה אינו רשאי בענייס הקילו יותר. אבל כ"ל יותר פי' קמא דלתוך ידו אשמעינן מלומר דהקילו בענייס יותר מבחולה: **ב** לא

הלוקח ירק מן השוק [1] **ונמלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר שאינו מחוסר אלא מנין** [2]**. היה עומד ולוקח** [3] **וראה**

הר"ג. ב מחוסר נילוקלמי מעושר וכ"ה נר"ש. **טועה**

הלוקח ירק מן השוק. ונטל לגודות ירק בידו שמומתן ידועה כך וכך לגודות בפרוטה ולאחר שנטלן נמלך עליהן להחזירן למוכר: לא יחזיר עד שיעשר. ויתן לו דמי המעשר שהוא מפרים דמכי לגבהינהו נעשו שלו ונתחייב עליהן לעשרן: שאינו מעושר אלא מנין. הלי מעשר הוי פירושא מחוסר כלומר כבר קנה אותם בהגבהה ולא היה מחוסר אלא למותן שכבר היה ידוע כך וכך לגודות בפרוטה: היה עומד ולוקח. ולא

ירק בהגבהה. כלומר זה שהשליך והפקיר לא דמי למודד בגסה לחברין בפרקין לעיל שפטור מלעשר והוכה דהייט אותו שימלאם מלקט מעט מעט דהייט דקה ע"כ. והייט נמי מעמא דסוף פרק קמא דפאה דלאחר שנתמרחה התבואה אינו נותן מעשר הפקר: **ונמלך**. חזר בעצתו תרגום אינעלך אמלכיך. הרמב"ם: **עד שיעשר**. כתב הר"ב דמכי לגבהינהו וכו'. לעטמיה אזל כמו שפסק במשנה ד מפ"ק דקדושין שכל שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה וכדמסיק במשנה ז פרק ה דב"ב. ואע"ג דסיפא דמתניתין תנן מפני שלא משך דהא דוקא אלא כלומר שלא קנאו כדין הקנייה וכוד דבריס הנקנים הם במשיכה. וכהאי גוונא תירצו בתוספות בבא בתרא דף פו ע"א בדבור המתחיל אבל וכו'. ובפ' מי שמת פריך ממלוגמא דשמרי והא לא משך לאו דוקא נקט משך אלא לכלומר והא לא הגביה ע"כ. וכן צריך לתרץ בסוף שביעית כמ"ש שם בסייעתא דשמיא. ועי' במ"ז פ"ה דב"ב. וז"ש הר"ש במשנתינו כבר קנה במשיכה לו בהגבהה. ומעתה לא קשיא נמי על הרמב"ם שהוא פוסק בפרק ג מהלכות מכירה המקבץ עניים לו פשתן וכו' שהרי אפשר להתיר האגוד והגביה עץ עץ וכן כל כיוצא בזה ע"כ. ובפ' י"ח מהלכות מעשר העתיק משנתינו כלשונה ולפי ג"כ כתב דמטלטלים אינם נקנים [בגתינת] ממון אבל עיקר זכותם במשיכה ולא קשיא דמשיכה לאו דוקא אלא שהשאילו לשון משיכה לקנייה ולפיכ"כ אינו [*וז"ל הרמב"ם בפירוש משנה ד פרק קמא דקדושין כל מה שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה ולפיכ"כ אינו נקנה במשיכה. ועי' מ"ש שם משנה ה בשם הר"ן]: **עד שיעשר**. כתב הר"ש בירושלמי ולא נמצא עושה חקלה לבאין לאחריו פירוש שיכבו הכל דמאי ויפרישו ממה שתקן זה שהוא פטור על השאר שהוא חייב ומשני עושה אותן לבור לפניו ויקבעם לתוך פירותיו ע"כ. ותו בירושלמי ולא כן הני קובע הוא אדם מעשרותיו של חבירו לתוך פירותיו ולפיכ"כ עושה חקלה לבאים לאחריו: **שאינו מחוסר**. גירסה הר"ב והר"ש מעושר וכן הוא בסדר המשנה בירושלמי. ופירשו בו מחוסר שכן לא יקפיד האומר מלומר מעושר בתקוס מחוסר. ומלאתי לו חבר בילקוט פ' ראה [רמז תתל"ג] עשר תעשר שלא תתחסר. ואין תימה כי הני"ן והחי"ת ממולא הגרון והש"ן והמ"ך ממולא הגיים. וזה שהוסיפו תיבת שלא. לפי שאחרי שדרכו כאילו כתב עשר תתחסר הוקשה שאי אפשר לומר שיעשה הש"י שיעשר ועל ידי כן יתחסר אלא שהוא כאילו כתוב עשר לו תתחסר ואתיא כמ"ד דלא בעינן לו לחלק דממילא משמע וכדאיתא פרק ח' דב"מ דף לד. וז"ש עשר שלא תתחסר הייטו כפי הענין אבל הדרשא תדרש עשר תתחסר כלומר עשר לו תתחסר: **דיה עומד ולוקח**. כתב הר"ב ולא נטלם וכו'. פירש הרמב"ם אבל היה המוכר מונה ומיחד אותם לקונה ע"כ. ודתנן לשון מותר להחזיר הייטו להחזירם מן היתוד. אי נמי אידי דרשא נסיב נמי בסיפא לשון להחזיר

מלאכת שלמה

ממון ועי"ן ותי"ת מתחלפין וכן שי"ן וסמ"ך. מנין הקטב שהיה לסם מגודות ירק במעשר. מ"ל עשה עמו קנסה. אלכך כיון שהגביהן לקנות קנאם בהגבהה ולא"ל לו להחזירן עד שיעשר כדתנן לעיל שלריך לעשר את שהוא מוכר. וכיון פריך היאך הוא מעשר משל מוכר שלא מדעתו וכי אינו אסור משום גזל. אינכא מ"ד דמפרים מן הענין ואין בעל הירק מקפיד על דבר מופט כזה. ואינכא מ"ד שנותן לו דמי המעשר. והדר תו פריך ולא נמצא עושה חקלה לבאין אחריו שיפרישו מזה המתוקן על אחר שאינו מתוקן ומשני שעושה מהן לבור ואומר למוכר שלא יערבם עם שאר הירק אלא ימכרו לאחר לבדם. היה עומד ולוקח כגון שהיה בורר אזה מהן יקח ולא נמר בלבו לקנות כי הסיא דתניא

יכין תפארת ישראל יכין

בנאגד כבר דנתחייב במעשר. דבהופקר מקודם פטור ממעשר: י) מעם הארץ. ונראה לי דהאי לוקח לא לשון קנין רק ר"ל נטל: יא) דמדשומתן ידוע. כבר קנינהו במשיכה לו בהגבהה.

תוספות אנשי שם

מעשרין וגם יש מבריים הרבה שנותנין ומ"כ הו"ל תרי רוזי נגד מישותי דלא עשרי ונטיל קמ"ל דאפ"ס ס"ד לעשר אם רוצה. והשתא דאתית לכסי ניישב מאי דקאמר דכיון דכ"ס בכרי אחין מלכילין את העניים דמאי אמאי לא תני לה רבי בריש פ"א בנגע דגבאים אלא משום דאי הוה תני בריש ה"א דכ"ם מודו בגבאים. (רמ"ז): **ב** בר"ב סד"ה הלוקח כו' להחזירן למוכר. מדעת המוכר. (תוס'): תוי"ט ד"ה שאינו מחוסר כו' ממולא הגלון. הכא נמי כדכתיבנא רפ"ו דפאה דאית דקרו הענין כתי"ם וכן בנוחם נמי כאלוניקי יע"ש כשקורים רשע לומרים רשה ושמע שמת. (רמ"ז): בא"ר אן תתחסר. לפ"ז הוליל תתעשר דתעשר משמע תמכר לאחרים והיכמן כמ"ש הרמ"ז שר"ל אם תעשר פ"א תעשר אח"כ בשנה אחרת ולא כאלו הוה ממעשר מעשרותיו משנה לשנה וכן היו מתחכיים פירותיו. ואלו דאמרו שלא תתחסר לפרש הענין בפי' ולא קאי אקרא. (ש"ל): ד"ה היה שומר כו' כמוכר מונה כו'. עי' בפי' פרש"ש

תוספות רע"ק

משנה ב [אות כו] בתר"ש ד"ה לא ישליך. דדייגו דקה) והרא"ש כתב וז"ל ולא ידענא מת צורך לשנם זה הא מה דאמרינן לעיל דמוכר במדה גסה פטור מלעשר דמאי הייטו במוכר לחבר. לפי שיודע שפטרו חכמים למוכר ויעשר הוא. אבל במוכר לע"ה בבל ענין הייב לעשר. וה"נ הייב לעשר משום ע"ה שימצאם עכ"ל. ואולי י"ל דהירושל' בא לייתן טעם אף בעיר שרובם חברים ותולין שאחד מהרוב ימצאם דאפ"ה הייב משום מדה דקה. ועדיין אין זה מספיק דהא החבר יכול לתלות שנפל מהרוב דהייטו מהחבר וקיימא אחזקה דחבר אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן עי' פ"ק דפסחים (דף ט') דעכ"פ יכול לאכול עראי דהוי ספק ופסק אין זה מספיק דהא החבר ושבא חכניסה במוש וא"כ יהיה מכשול. שהחבר השוצא יאכל עראי בלא מעשר: [אות כו] בתוי"ט ד"ה עד שיעשר. לאו דוקא) ובתוס' הרשים הקשה מסוגיא דב"ב (דף פ"ז) דאריך ממתני' משך

הלוקח ירק. שם ס"ח: חדי עומד. שם:

תוספות חדשים

לגבהה והוי עני ומתי ניה דאפילו הוי הפקר מ' לא חזי ליה אלא על שולחן בעה"ב וכיכי נפיק ניה הכאתא שכרי אין בידו לעבוד אבל אחרים שמא לא יתכרו בו ומאי מינו אינה. אלכך נראה כדעת הרי"ש דבכל גוונא שרי ודקדוקו של הרמב"ם הא דקתני מחכילין י"ל אידי דקאמרי ב"ש אין מחכילין ולדידהו הוי רבותא דאפילו על שולחן בעה"ב אסורין קאמרי ב"ש ומי בהאי ליכא מחכילין ובכיי ס"ם דאמריך הכם לאתויי אי"ר הוא תנא בש"א אין מחכילין כו' ודו"ק: (מהגאון הגדול המפורסם המופת מוה' אריה ליב זצ"ל אב"דור"מ דק"ק אמסטרדם): [בא"ר] נ"ל דלהכי כו' דרשאי כו'. עכ"ל ולי"ג דזה הוי רבותא דרשאי ליתן לכם דמאי דהו"א כיון דמלות לדקה היא מ"מ ומחוייב בו כדי כפורע חובו וכן גבי אכסניא דמש"ה אסור ליתן לפועלים קמ"ל דמותר וממילא קמעא דעניים רשאין לאכלו משא"כ אי תנא אוכלין לא הוה ידעינן דמותר התבר ליתן להם וק"ל. (ממהורש"ת זצ"ל): משנה ב [תוי"ט ד"ה] עד שיעשר כו' בעתיק כו' משך וכו' עכ"ל. ואפשר דלאומרא נמי כאן קומה מעיכה בלא הגבהה לכך לא הקשה הגמ' בבבא בתרא דף פ"ו מכלן לבל להמוי"ם דמשך לאו דוקא א"כ מאי מקשה שם ממתני' שם דקתני משך ולא מדד קנה עוד מקשה מקדושין וחכ"א בהמה דקה במשיכה כדי ליה לתרץ דלאו דוקא אלא צריך לומר דהתנא דייק בלשונו ומה שהתוספות כתבו בבבא בתרא דף פ"ו מכלן שם לא דקדק בהיטת ליתנא מה שאין מגיע לעניים אבל התנא ודאי מדקדק.

(ממהורש"ת זצ"ל): [תוי"ט ד"ה] עד שיעשר כו' ויקבעם לתוך פירותיו. פי' כל' קומה ועיין במפרש לפירושלמי למסר"א דמאי דירושלמי

ולא נטלם בידו ולא הגביהם: טוען אחר. משאלו אחר של ירקות: ג לא יצניע עד שיעשר. דלאו לאוליא מידו דבר שאינו מתוקן: שלא יאבדו. ולא נתכוין לזכות בהן: שאין אדם רשאי למכרו דמאי. כגון במדה דקה דאמרינן בפירקין דלעיל: לא ישלח לחבירו דמאי. בדקה אבל שולחו בגסה כיון שרשאי למוכרו בגסה: רבי יוסי מתיר. לשלוח לחברו ודאי אפילו בדקה ובלבד שיודיעו ומודה רבי יוסי שבדמאי אסור בדקה ואין הלכה כרבי יוסי: ד לטוחן כותי. לכותי שטוחן התבואה: הרי הן בחזקתן. דלא חשידי שמא החליפו אלו המחוקנים באחרים שאינן מתוקנין: לטוחן עובד כוכבים דמאי. דעובד כוכבים חשוד להחליף ולבתר דאשכחו יונה בראש הר גריזים ולשביעית כא) לטבל עובד כוכבים דמאי כב). המפקיד פירותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית.

טוען אחר יפה ממנו מותר להחזיר אפני שלא משך יג): ג המוצא פירות יד) בדרך ונטלן לאוכלן ונמלך להצניע טו) לא יצניע עד שיעשר. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו טז) פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרן דמאי יז) לא ישלח לחברו דמאי יח). רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו יט): ד המוליך חטים לטוחן כותי כ) או לטוחן עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית כא) לטוחן עובד כוכבים דמאי כב). המפקיד פירותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ בחזקתן למעשרות ולשביעית.

ר"ג ג לאוכלן נר"ג ו"ג אוכלן. ואם נתשלמו אם. יאבדו [illegible]. למכרן נתשלמו למכרו ו"ש נר"ג. ד לטוחן נר"ג לטחון וכן בכל המשנה.

במשנה ג פרק ג דב"ק: רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיעו. לשון הרמב"ם ר"ל כי הוא מותר לו לשלוח טבל ולהודיע למי שישלחו שהוא טבל ואינו חושש ר"י שמא אם נתיר לו זה ישלח לו ולא יודיענו ע"כ. ומדבריו למדנו טעם למ"ש הר"ב והר"ש מהירושלמי דמודה רבי יוסי שבדמאי אסור דמשום שהוא דמאי מודה רבי יוסי שיש לחוש שמא לא יודיענו. ועי' פ"ה מ"ח: ד למעשרות ולשביעית. לא הוי זן ואל"ל

מלאכת שלמה

דתניא בפ' המוכר את הספינה הלוקח ירק בשוק בירך והניח בירך והניח אפי' כל היום כולו אינו חייב במעשר עכ"ל ז"ל: ג שלא יאבדו. בירושל' פריך מהא דאמרי' פ' המניח ההופך את הגדל למעלה משלשה חייב במקום אפי' לא נתכוין לזכות וכו' והכא פטור ממעשר. ומשני מ"ר בון תמן כתיב בעל הבור ישלם פי' כל מי שהוא בעל התקלה ואפי' אינו אלא דבור ברה"ר לא אמר דיליה הוא ואפ"ה חייבתו תורה והכא כתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך המצא מעשר ולא משל אחר: כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי. כגון מדה דקה כדתנן בפרקין דלעיל גם לא ישלחנו לחבירו אע"ג דהני תרי טעמי דמפרש בירושלמי במוכר משום התיקות או משום דמוכר משתכר במדה דקה לא שייכי בשולח לחבירו מ"מ ל"פ חכמים ואין (הגה"ה. ל"ע אם חסר פס לשון וכך היה ל"ל אבל מותר לשלוח לו בגסה ואין וכו' אלא שאני כך מצאתיו) בלא חשש עבירה דמיירי בשולח לחבר והוא יודע כמה יש לו לעשר אבל השולח לע"ה צריך לעשר בכל ענין. ור' יוסי מתיר בודאי בין דקה בין גסה ובלבד שיודיעו דכיון דמתנה הוא מתן לו אינו זקוק לעשר רק שיודיענו. ובירושל' קאמר ר' יוסי אוסר בדמאי בדקה ובגסה שרי ור"י נטעמיה דפסר נעיל במוכר אכסרה הרא"ש ז"ל. והטעם שהחמיר ר' יוסי בדמאי עפי מבודאי

מפני שהוא קל כי היכי דלא יזלזלו בו אי שמא לא יודיענו. ושל גרסי' בירושלמי עלה דמתני' תני אין מעבירין על האוכלין פי' המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהם ולהניחם שם ר' יעקב ב"ר זבדי בש"ר אבהו הלא דתימא ברא"שונה אבל עכשיו מותר מפני הכשפים: ד המוליך חטים לטחון כו'. בפ' המיזקין פי' רש"י ז"ל לטחון זה שם האומן בלשון המשנה. ובלשון גמרא טוחן. וכן מוסר קרוי בלשון משנה מסור ע"כ. וכן פי' ג"ר בפרק הגוזל עניים דף נ"ע מהטיא בריתא דמייתי התם דקתני המוליך חטים לטחון כו' פי' אלא בהממונה על כך וכו'. ואיתא נמי התם בריתא בב"ב פ' המוכר פירות דף נ"ל: בחזקתן למעשרות ולשביעית אבל לא לטומאה. כך נראה שנ"ל וכך הוא שם בגיטין דנראה לתן לותה דמייתי התם בריתא [אלא מתני'] היא. וכ"כ הה' הרש"ם ז"ל. שכך מצא במשניות דוקניות. וז"ל עוד. אבל לא לטומאה. דחיישינן שמא נגע בה ובפרק המיזקין מפרש לה וכגון דטוכסרו ומשום הכי גבי תרומה מהורה אין מוחגין ומפקידין אבל בלא הוכסרו מוחגין ומפקידין בדאיתא בתוספתא ומייתי לה התם. לטחון עובד כוכבים דמאי. ס"ה פסק אם החליפו אם לאו וטרא בהן דין דמאי והאי תנא ר"מ הוא דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי

יכין — תפארת ישראל — יכין

ג) דמשיכתו לא היתה ע"ד לקנות. וקמ"ל אף דמדאורייתא מעות קונות עכ"פ הכא הם אמרו והם אמרו. הם אמרו לעשר דמאי. והם אמרו דבכה"ג לא יהיו מעות קונות: יד) שהוקבעו למעשר: טו) ר"ל להניחן במקום מוצנע שבהפקר ולא ירצה לאכלן. דלהאיכן אסור [כשיטתו דס"ד כ'] : טז) ולא נתכוון לזכות בהן: יז) כמוכר

משנה

ניא משיכה לא קמכא דמתיה כמ"ש הר"ב פ"ה דע"ז מ"ז: מפני שלא שך. לאתי דקיימא לן ד"ה מעות קונות ל"ל שגם המעות עדיין לא נתן ל"ל אפי' נתן מעות לא נתן אלא כדי שיקח איזה שילה וכל כמה דלא משך לא ביכר איזה יקח אין כאן קנין. ושוד דשיקר דאמר מדרבנן ומדאורייתא ה"ה נאמן דכונן מעשרין וכם אמרו דפ"ה אינו נאמן דמעות דמעות אין קונות: ג המוצא פירות. מייתי בגמרא דמייב לעשרן דאמר כדלקמן פ"ג מעשרות מ"ד ופ"ב דמכשירין מ"י. ואע"ג דכל מליאה הפקר היא והפקר אור ממעשר. הכא שכבר הוקבעו למעשר מייתי ואין הפקר פוטרן כדתנן ב"ק דפ"ה: לא ישלח לחבירו דמאי. בגמרא לו בתמהה אמ"ג דמוכר בדקה ט מיב אלא אלא משום שמשתכר או משום מיתוקות כדלעיל ובתמהה לחבירו לא ין אבי מעמי גזרו משום לא פלוג וכ"כ הרא"ש: ר"י מתיר בודאי. לקמן

תוספות חדשים

שירושלמי פירון ע"ז הקושיא ח"ל תקנו בלוקח ולא בממחיר. אבל כל מפרשי המשניות מולקים עליו דקאי בקושיא בירושלמי להעתקת התוספות יום טוב. והא דאמר תקנו בלוקח קאי על הסיפא עיין שם וסי' הקושיא דלמה לא יחזיר עד שיעשר יפריש עליהם מפירותיו ולא מיישינן לתקלה דלמא ישכח כן פי' המפ':

תוספות רע"ק

ולא מדד ומתני' בהמה דקה במשיכה ולא אמר דמשך לאו דקה. ולק"מ דהתם דעסיק בדינא דקני' הו"ל לתנא לדקדק ולמתני הגבהה. אבל הכא דלא עסיק בדינא דקנין אלא דעסיק לומר דכל כמה דלא קנה יכול להחזיר בלי עישור לא חש התנא לדקדק בלישנא:

תוס' אנשי שם

ברא"ש שהובא בס' מ"ש: במשנה כותר להחזיר. הא דלא תני דומיא דיבש ורוצה להחזיר מ"ל לעשר. דמה רמז לנו דבכגון הא מותר לכתחלה להחזיר ואין בו משום מתוסרי אמנה וממילא משמע דא"ל לעשר. (הו"ע): ד בר"ב ד"ה ה"ה בחזקתן כו' המחוקים כו'. פי' המעושר בשאינו ממעשר וסירות שיש בסירות שביעית ולא יאכלנו בקדושת ז'. מ"ל דשביעית פטור מן המעשר ולא ניחוש שיתלישנו בשל שבת ולא יעשרנו ויאכל דמאי. (רמ"ן): במשנה לטוחן עכו"ם דמאי. נ"ע דלא נקט נמי שביעית. ותי' הרא"ש ז"ל יוסף תולין דף ו' דלענין מעשר אין מוטיל ס"ס משום דעבל הוי דשל"מ משא"כ בשביעית שפיר הוי ס"ס שמא לא אחליפן ואח"ל החליפן שמא בשל שאר שני שבוע. (לה"מ): בר"ב ד"ה לטוחן עובד כו' ולבתר דאשכחו כו' וה"ע דלא ערבינהו לטוחן כותי לו ע"ה דכותי הוא דוקא בשביע קדמוניות וע"ה כן דיש לעולם. (ש"ל):

ציונים

ג המוצא פירות. שם ה"י: כל דבר. שם ה"ל. ופ"ז ה"ן פוכ ופ"ב ז"ל כ' שנ"ל פקי"ל: ד המוליך חטים. נ"מ: ד המוליך חטים. שם פ"ל: המפקיד פ"ל: המפקיד פ"ל: עם. נכסות יא: ופוס' עממות דף מז. וכמוכות דף נ.:

אצל העובד כוכבים בפירותיו (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

מלאכת שלמה

מידי מעשר עכ"ל ז"ל: וכתבו התוס' בס"פ עד כמה שדקדק ר"ת ז"ל דבר"מ שמזכיר במשנה או בברייתא מעשר אצל הבינית כגון מחני' דקתני בחזקתן למעשרות והבינית דמיירי במתן מע"ש בשם חולין. ודייק לה ממתני' דבסוף לוחו פרק דקתני החשוד על הבינית אינו חשוד על המעשרות ומס' בנמרא מקום למעשר כיון דבני חומה חמיר עליה. ולשון מעשר משיח כן. דהיכא דאיירי בהשמטת דאינו מתוקן נקיט סבל לו דמאי: **אצל העובד כוכבים בפירותיו**. ופי' ר"ע ז"ל ופירות של עובד כוכבים פטורים מן המעשר ע"כ.

אמר המלקט נראה לפי זה דהאי תנא ס"ל יש קיין לעובד כוכבים להפקיע מן המעשר אבל ראיתי שכ' ע"ז החכם ה"ר אפרים משכמי ז"ל וח"ל וכן פי' הרמב"ם ז"ל וע"ע בכבורות ד' י"ח ע"ב וח"ל סגמ' נשם על זו המשנה המפקיד פירותיו וכו' א"ר אלעזר להפרש כ"ע ג"ם. כי פליגי ניתן לכהן ת"ק סבר דמאי ודאי חלפיהו ור"ש סבר דמאי מתוקן. וכתב לפרש בזה דברי הירושלמי הנ"ל עי"ש. ותמוה לי מאד על הרמב"ם והרא"ש והרע"ב. הלא פתגיא ערוכה פ"א דבכורות (דף י"ח) דקאמר על מתני' דתכא א"ר אליעזר לחפריש כ"ע ל"ש כו' ליתנם לכהן דת"ק ס' ודאי אחלפינהו ובעי ליתנם לכהן ור"ש סבר דמאי הדר מפרש כתראב"ד דכפירותיו חייבין דחייב לעשר ודאי וצע"ג: [אות בט] בא"ד **נתחלפה** קופה זו בקופות אחרות של ישראל) ותראב"ד בהשגות הקשה הא הוי ס"ס ספק לא אחלפינהו וספק שמא אותם פירות מעושרים מבעליהם. וחכ"ם תי' דמאחר דקי"ל דרוב ע"ה מעשרין ואפ"ה אחמור בהו רבנן לרוש למיעוטא אחמור בהו ג"כ לחוש לס"ם. ויש לעיין לר"ל בירושלמי בריש מסכתין ובשיטת זו אצל הרע"ב שם דהקלין שברמאי חשיתין וכו' הוא טעמא ס"ם הרי דבדמאי מהני ס"ם. ויש לחלק דכי הדיבי דהדיבו דהוי עכ"ם תחלה חיוב מעשר אלא דרוב מעשרים ואחמור בהו רבנן ח"נ אם הס"ם הוא כח"ג דלכל צד היו פירות האלו מדייבים בודאי במעשר אלא דב' הספיקות אם הם מעשרים. אבל בהחיא דהקלין שברמאי דיש בהם חד צד דלא נתחייבו במעשר שהם הפקר בזה אקלין. אח"ז בא לידי אפר שער המלך ומצאתי שבגוגאו

אצל חעובד כוכבים. בכוכים פס. פ"ו לא. ובירושלמי פס. מיי' פס הפ"ו:

תוספות רע"ק

מ"ר [אות כח] ברע"ב ד"ה **אצל** העובד כוכבים. ופירות של עובד כוכבים פטורין מן המעשר) וכ"כ הרמב"ם והראב"ד בהשגות מפרש בפירותיו דחייב לעשר ודאי דהראי אחלפינהו **בפירותיו** דחייבין מדרבנן [משום בעלי כיסין כדאי' במנחות דף ס"ו] ור"ש סבר דמאי דהוי רק ספק אם אחלפינהו. ולזה פריך בירושלמי דמ"ש ברישא דהוא דמאי ומשני כאן קופה בקופה וכאן פירות בפירות. ר"ל דרישא מיירי בקופה ומתירא שמא אינו מכוין למלאות המדה. משום הכי ליכא ודאי דאחלפינהו. ובהרא"ש רצה ג"כ לפרש כן ודחה דמה"ת הוי ודאי דאחלפינהו. ואמאי ל"א המ"ל ולזה מפרש בפירותיו הייו כפי חפירות שיש לעובד כוכבים כגון שהפקיד אצלו ב' קופות ויש לעובד כוכבים ב' קופות שניהם דמאי ואם אין לעובד כוכבים אלא קופה א' דמאי וקופה א' ודאי מתוקן. וכתב לפרש בזה דברי הירושלמי הנ"ל עי"ש. ותמוה לי מאד על הרמב"ם והראש והרע"ב. הלא פתגיא ערוכה פ"א דבכורות (דף י"ח) דקאמר על מתני' דתכא א"ר אליעזר לחפריש כ"ע ל"ש כו' ליתנם לכהן דת"ק ס' ודאי אחלפינהו ובעי ליתנם לכהן ור"ש סבר דמאי הדר מפרש כתראב"ד דכפירותיו חייבין דחייב לעשר ודאי וצע"ג: [אות בט] בא"ד **נתחלפה** קופה זו בקופות אחרות של ישראל) ותראב"ד בהשגות הקשה הא הוי ס"ס ספק לא אחלפינהו וספק שמא אותם פירות מעושרים מבעליהם. וחכ"ם תי' דמאחר דקי"ל דרוב ע"ה מעשרין ואפ"ה אחמור בהו רבנן לרוש למיעוטא אחמור בהו ג"כ לחוש לס"ם. ויש לעיין לר"ל בירושלמי בריש מסכתין ובשיטת זו אצל הרע"ב שם דהקלין שברמאי חשיתין וכו' הוא טעמא ס"ם הרי דבדמאי מהני ס"ם. ויש לחלק דכי הדיבי דהדיבו דהוי עכ"ם תחלה חיוב מעשר אלא דרוב מעשרים ואחמור בהו רבנן ח"נ אם הס"ם הוא כח"ג דלכל צד היו פירות האלו מדייבים בודאי במעשר אלא דב' הספיקות אם הם מעושרים. אבל בהחיא דהקלין שברמאי דיש בהם חד צד דלא נתחייבו במעשר שהם הפקר בזה אקלין. אח"ז בא לידי אפר שער המלך ומצאתי שבגוגאו

יכין — תפארת ישראל — בועז

בהבואה ע"ה שהיה אצלו לטחון. ולרמב"ד אין זה החשש דמ"כ הו"ל ס"ס. אלא החשש הוא שמא החליפה העובד כוכבים עם שלו וס"ל להרמב"ד דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר (ב) : כג) דאף דחשיד להחליפן בשלו

ודוחק לומר דבאמת ר"ש בתרתי פליג. וס"ל דרק לשמא החליף בשל ע"ה אחר חייבי. ואי משום קו' הרמב"ד דהו"ל ס"ס. י"ל דהו"ל ס' הרגיל להחליפן. [אב"י אמת"ק של ע"ר אחמ"ו הגאונ"ל הכ"מ י"ל בענין הקושיות על הראב"ד כמ"ש הרמב"ד בעצמו בהשגותיו בשם פירושלמ ח"ל הכא את אמר דמאי והכא את אמר ודאי. ומשני כאן.כלומ' בריש"ת דקתני דמאי. קופה בקופות. דמתירא שלא יכוין במלאותם. וכאן בסיפא דקתני כפירותי ודאי, בפירות בפירות. דאינו מתירא להחליף. מיהא ע"ר זאוק"ל ברמה דמיתן בזה משום קושית הרש"ש כאן. דמכ"ל דבמפקיד וודאי החליפם שמא לא החליפם והמע"ה. ובענין קושית הרמב"ד על הרמב"ם דהוה ס"ס. נ"מ כ"ל לתרץ. לפמ"ש תו' כתובות (ד"ש ג' ד"ה ואמ"ל) דשם אומם חד ונא הוה ס"ם וכמ"ש ר"ל סי' ק"י דיני ס"ם אות יא. מ"כ ס"ל נא הוה ס"ם דשם מעשר חד. מיהא נ"ע מרגיש המגיד פ"ג מהל"מ ה"ב. דכ' דמש"ה ספק הרמב"ם דפתוי קמנה נאו אומם הוא משום קושית התוס' שהזכרתי דס"ם הוא. אמ"כ דפתוי קמנה נאו אומם אפי' ס"ם משם ג' הוה ס"ם והנה הכ"מ בהל' מעשר פרק יא הי"ג תי'. דמאחר דקי"ל דרוב ע"ה מעשרין ואפ"ה אחמור בהו ג"כ לחוש נס"ם. והקשה הגאון מהרע"ק זצוק"ל בתוס' רע"ק [אות בט]. דלרמב"ם דמירוח עובד כוכבים פוטר הוי נמי ס"ם. ספק נא החליפן וספק החליפן בשל עובד כוכבי

משנה ראשונה

מעשר ור"מ היא דקסבר אין קיין לעובד כוכבים בא"י ואין מירוח העובד כוכבים פוטר. ובירושלמי פריך ריש"א לסיפא דברישא קתני דמאי ובסיפא תני ודאי ע"כ. וז"ל הרא"ש ז"ל אצל העובד כוכבים בפירותיו. לכאורה היה נ"ל לפרש דהן בפירות העובד כוכבים ומעשרן ודאי שברור לו שמחליפן אבל ברישא אינו ודאי שהחליפן לפי שהוא מחפרנס מאומותו וירא לעשות שקר שמא יקפח פרנסתו. ובהכי נמי הוי ניחא למאי דאמריך להני תרי בתאי לאשמעינן דכותי וע"כ לא תמיהי לאחלופי אלא זו אף זו קאמר נ"מ אומן אלא אפי' בפקדון לא תמיהי לאחלופי. ואי אפשי לפרש כן דמפקיד אצל עובד כוכבים יעשר ודאי דשמא לא החליפן העובד כוכבים ומעש"ם. וכ"ל לפ' ע"פ הירושלמי דפריך מרישא לסיפא הכא את אמר לעובד כוכבים דמאי והכא את אמר אצל העובד כוכבים בפירותיו. ומשמי כאן בקופה בקופות כאן פירות בפירות. פלוגתא דר"ש ורבנן בקופה בקופות דהכי איתא בירושלמי לא אמרו אלא כדי קופתו הפקיד אצלו שתים אחת דמאי ואחת ודאי וה"פ אצל העובב כוכבים בפירותיו כפי הפירות שיש לו לעובד כוכבים אם הפקיד אצלו שתי קופות ולעובד כוכבים שתי קופות שהיכן דמאי ואם אין לעובד כוכבים אלא קופה אחת מ' דמאי ומ' ודאי מתוקנת דלא חייבי' שמא הביא העובד כוכבים פירות מן החוץ והחליפן אבל אם הפקיד אצלו פירות בלא קופה אע"פ שאין לעובד כוכבים פירות כ"כ כיון שהם מעורבין הכל תורת דמאי יש להם דאין יכול לשער כמה פירות של עובד כוכבים ובמתון עובד כוכבים אפי' קופות הרי כמו פירות בפירות ואפי' לא היו חמים בביתו של עובד כוכבים הוי דמאי לפי שהכל מוליכין שם חמים לפתון אף אם אין לו רע משלו מחליף רע של אחר בטוב של זה ואח"כ כשיזדמן לו רע יתנהו לבעל הרע הלוך הכל דמאי ור"ש מחמיר דאפי' במפקיד בקופה הכל דמאי. ואע"ג דשמעינן ליה לר"ש במנחות פ' ר' ישמעאל דמירות העובד כוכבים פוטר מ"מ חייב משום גזרה דבעלי כיסין. ובס"ק דבכורות גרסי' א"ר אלעזר להפרש כ"ע ל"ש דבעי לאפרושי כי פליגי ליתנן לכהן ת"ק סבר דלמי חלפיהו ובעי מיתבינהו לכהן ור"ש סבר דמאי. עכ"ל ז"ל. והוא ג"כ כפי' הר"ש ז"ל. אבל ר"ע ז"ל תפס פי' הרמב"ם ז"ל. ופי' רש"י ז"ל שם בבכורות שלפי"ק ד' י"א אצל העובד כוכבים בפירותיו של עובד כוכבים דולמי חלפיהו ולריך להפרש מהן מעשר וכגון דלמרחינהו לפירות

מלאכת שלמה — **הגהה"ה** אמר זמן רב ראיתי עכ' ג"כ הח' הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל על פי' שהביא ר"ע ז"ל וז"ל פי' זה שאינו נראה דא"כ מה אמר בפירותיו יאמר הרי אלו בחזקתן אי הרי אלו פטורין. כי אין שבעבור זה אמר בפירותיו לגמר שאם פירות הישראל היו עכל אלו דמאי מתחלה עתה נפסדו בעובר שמסרן ביד העובד כוכבים כי ולולי החליפן דמי יאמר שולמי החליפן להקל עליהן ופו דבמס' בכורות פ"ק אמרי' בפירות שפירות העובד כוכבים חייבין וע"כ אמר בפירותיו כלו' שהן בכל גמור דולמי החליפן. וכ"ש אומר אין אלו גריכין להתמיר עליהם כ"כ כי שמא לא אחליפן וי"ל דין דמאי. ומה שפי' ר"ע ז"ל דר"ש סבר דחייבי' שמא נתחלפו בפירות של ישראל אחר וכו' כמה דמוקים דבריו וכ"ש אחרי שגמ' עכוכם היא במס' בכורות שלא כדבריו עכ"ל ז"ל:

ציונים

תוספות יום טוב — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

יכין — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

תפארת ישראל — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

בועז — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

מלאכת שלמה — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

משנה ראשונה — **אצל העובד כוכבים בפירותיו** (פ"ג) ; **ר"ש אומר** חייבין שמא מפקיד חולין מחוקקים. וז"ש הר"ב ברישא שמא החליפו פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים: ורבי שמעון סבר דאף בפירות חייבין בית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן המשולים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו

אלו בחלו ואין הלכה כר' שמעון: ה פונדקית. שומרת הפונדק והולכי דרכים מתאכסנים אצלה: מעשר את שהוא נותן לה. דאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאיו מחוקן: ואת שהוא נוטל ממנה. דאע"ג דעם הארץ איו חשוד להחליף כדאמרן נעיל הפונדקית חשודה להחליף שהיא מהכוונת לעובה ונוהגת משלה שהוא יותר יפה לחבר ואומרת בלבה ראוי שאאכיל משלי שהוא חס ויפה לחבר ואני אטול את שלו הקר והגרוע: אין אנו אחראין לרמאים. כלומר אין אחריות הרמאים עליו לשומרם שלא יאכלו דבר שאיו מעושר לפיכך איו מעשר מה שהוא נותן לה ואם הקחתו הפונדקית לעצמה ואתאכלו כשאיו מחוקן אין לחבר מזה כלום ואיו מעשר אלא מה שהוא נוטל בלבד ור' יוסי סבר דלגזול היא

אומר דמאי [כו]: ה הנותן לפונדקית [כח] מעשר את שהוא נותן לה [כט] ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה לחלוף [ל]. אמר רבי יוסי אין אנו אחראין לרמאין [לא] אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד:

חיג. ה לפונדקית נמצאים שם לפונדקית שלו. הנותן

אלו המחוקים: ה מעשר את שהוא נותן לה. כתב הר"ב דאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאיו מחוקן. ירושלמי. וע"ע לאמאי לא תנן הכי לעיל בטוחן עובד כוכבים שנחשד להחליף בקופות אחרות של ישראל ונמצא שישראל אחר שהחליף בשלו ויבא לידו פירותיו של החבר בלתי מחוקים. ואפשר דהואיל ויד עובד כוכבים באמצע והחבר איו מוציא מידו ליד ישראל לא הוי בכלל אין החבר מוציא מתחת ידו וסו': אין אנו אחראין לרמאים. וכתב הר"ב ורבי יוסי סובר דלגזול היא מחכוונת. וכן כתב הר"ם. ולכאורה דבהא פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן סברי דלעובדא מחכוונת כמו שכתב הר"ב בפי' דת"ק. אבל אי ידעינן דמכוונת לגזול בזה אין אנו אחראין אף לרבנן. והכי קאמר רבי יוסי אין אנו אחראין וכזה אתם מודים. ואני אומר שזו הפונדקית גם בכלל הרמאים היא שכוונתה לגזול. וכזה מתיישב קושית התוס' בפרק קמא דחולין דף ו שהקשו על פירוש רש"י בדברי תנא קמא דלעובדא מחכוונת. והאמר ר' יוסי לתנא קמא אין אנו אחראין לרמאים והביאה הר"ם וכמה שכתבתי הוראה הקושית. ויתחא לפי זה דאף תנא קמא סבירא ליה דאין אנו אחראין לרמאים דהא אשכחן הכי לרבן שמעון בן גמליאל במשנתנו דריש פ"ה ממסכת מעשר שני דסבירא ליה הלעיטהו לרשע ויעות ואין אנו חושדין שמא יאכל דבר איסור. והלכה כמותו כדאיתא בגמרא פרק מרובה דף סט. וכן פסק הרמב"ם בפרק ט מהלכות מעשר שני. אבל בירושלמי דמעשר שני ודפרקין רבי יוסי ורבן שמעון בן גמליאל שניהן אמרו דבר אחד וסו' מסתברא ר' יוסי יודי לרבן שמעון בן גמליאל וסו'. ורבן שמעון בן גמליאל לא יודי לרבי יוסי. שאין דרך חבר להיות מוציא מביתו דבר שאיו מחוקן

מלאכת שלמה

לפירות דשובד כוכבים ישראל. אי הלי תנא סבר דאין מירות השובד כוכבים פטור ופלוגתא היא במתות פרק ר' ישמעאל. ר"ש אומר דמאי. ספק הנאן ספק לא הנאן. להפרים כ"ע נ"ם. דאמר' לר"ש דאמר ספק מספיקא לא אכיל מבלים שבמיתה הן ובעי אפרושי הכל דמי לדמאי דע"ה דמפרים: דמאי. והמע"ה ישראל מוכר לכהן את התרומה והדמים שלו. והאי דמאי לא דמי לשאר דמאים שנתן לכהן אחד ממאה דהתם איכא טעמא כדמפרש במסכת סוטה. משום דסבר ע"ה לעי הוא דפקיד דחמנא למיתב תמ"ע ולא לדידי. אבל הכא ההיא ספקא גופה דאיכא בתמ"ע איכא בת"ג ע"כ. וכ"כ בתוס' הגויות אומר ר"י דהך דמאי אינו כשאר דמאי דעלמא דלא בעי להפרים תרומה הכא צריך להפרים תרומה גדולה ולא קאמר אלא ד"ל תורת דמאי דא"ל ליתן

יבין — תפארת ישראל — בועז

ארי פירות שובד כוכבי' פטורי. (ב) דיש קנין לעובד כוכבי' להפקיע ממעשר: בד) דשמא גם הע"ה הפקיד אצל והחליפן בהם: כה) בעלת אכסניא: כו) לבשל ולאפות: כז) דמורה היתר לאחליפי. מדטרחה בשבילו. אי דלעובדא מחכוונת להחליף רע בטוב: כח) לחוש שמא החליף ואתאכל

יותר מחבירו. והרי כאן אין ספק א' מתיר יותר מחבירו. דבשלמא באם נאמר אח"ל ספק החליפן בשל ע"ה עשרן. אז אחיר הספק האחרון יותר מהראשון. דאם נאמר דלא החליפן אין כאן שום איסור. ואם נאמר דהחליפן בשל ע"ה יש כאן איסור ואח"ם עכ"פ מוכל להחליפו בספק דשמא עשרן. משא"כ באם נאמר דהחליפן בשל עובד כוכבים. אם לי אם נאמר שלא החליפן ואין כאן מציאות לאיסור מבל. אם לי אם נאמר דהוא של עובד כוכבים ואין כאן מציאות לאיסור מבל. בין כך ובין כך לא נכנסת לאיסור מבל שיהיה כדרך כל ס"ם ודו"ק: (ג) ב"ב הר"ב. והקשה רבינו הגאון אאב"ז זצוק"ל. דא"כ הול"ל בהדיא פטור. ותו מדברבה. הרי סתם ספ"ה דדמאי דמעשר משל ישראל על של עובדי כוכבים. אלמא דאין קנין לעובדי כוכבים בא"י להפקיע ממעשר. ולכאי נ"ל. דסתם כאן בפירותיו. משום דלא פסיקא מלתא דפעמים פטור. דמודה ר"מ דדינון עובדי כוכבים פטור (כמנחות דס"ו) משא"כ בפירות דא"ל דינון אז בחידון מישראל חייבים. עכלה"מ. וכ' רבינו הגאון מהו' עקיבא אלינ"א [בחות בח] וז"ל. והרמב"ד מפרש בפירותיו. ר"ל שמתייב לעשר ודאי. והקשה הרא"ש על זה. דאמר יהיה ודאי דאמר לא החליפן. ותמיה לי מאד כו' ועע"ג. ודנתי לפי רבינו הגי"ל. הרי ר"מ סתם ס"ל דדינון עובדי כוכבים בשל עובדי כוכבים חייב. כמ"ש נ"כ רש"י סתם. להכי איצטריך לפרש. דבלהפרים כ"ע נ"ם. מיהו רמב"ם ור"ב

אזלי

משנה ראשונה

אי חייבינן שהחליף בשל ישראל הא כמה פפיקי לקולא שמא לא החליף דשמא החליף בשל חבר שפירותיו מחוקים. ואמ"ל בשל ע"ם שמא מעשר דרוב ע"ם מעשרין כן. וזה הקשה הראב"ד בהשגות והכ"מ מיקן דבדמאי דלא מסני רובא לקולא ס"ב לא מהני ס"ם. ולהכ"ב אין לישב כן דאיכא כתב בגמ"ק דמשום ס"ם שרי. והראב"ד מפרש ע"פ הירושלמי דכולא מתני' מיירי בהחליף בשלו ופירות עובד כוכבים חייבין מדרבנן וריעא בטומן עובד כוכבים דמאי מייבי בקופות שמסירה להחליף שמא לא יכוון בחילוקם ואיכא לאלא ספק שמא החליף והוי דמאי. וסיפא פירות בפירות ודאי החליף וסח כפירותיו של עובד כוכבים. ומ"מ נ"ע דהא קאמי אמי שביעית ואיסור שביעית לא שייך בפירות עובדי עובדים אפי' מדרבנן כמ"ש הרמב"ם ספ"ד מה"ל מתתה פ"ם בכ"מ. ועוד

עובדי

ציונים

ה חנותן לפונדקית. נ"מ: סח: סוגין ו: מ"ר' שם ה"ב מיר ופ"ב יו"ל פ"ימן קיט ס"ג:

חדושי מהרי"ח

משנה ה [תוי"ט ר"ה] מעשר את שהוא נותן לה כו' וצ"ע אמאי לא תנן הכי לעיל בטוחן שובד כוכבים שנחשד להחליף כו' עכ"ל. לא הבנתי דהלא שם הוא באמת לא הוציא מתחת ידו דבר שאינו מחוקן דהא חנן בחוקתן למעשרות כו' נמצא איירי שעישר רק שמחלק בין ע"ה וכותי דלא חשידי להחליף ובין שובד כוכבים ואי צ"ע של חרב תוי"ט למה לא חני באמת שם בטוחן שובד כוכבים שלא יתן לטוחן שובד כוכבים לטרוח דבר

תוספות רע"ק

שכותתי בזה לדעתו תגדולה (בהל' י"ם פ"א ה"ב ע"ש) וס"ם עדיין קשה ביון דהרמב"ם והרע"ב בתבו דכפירותיו וייבו דפירות שובד כוכבים פטור מעשר. א"כ בטוחן שובד כוכבים הרי ס"ם. ספק לא החליפן וספק החליפן בשל שובד כוכבים דהא פשיטא דשובד כוכבים נ"כ באים לטוחן לטוחן והוי ס"ם מלי': משנה ה [אות ל] ואת שהוא דאינו חושש לשביעית ואינו דמיירי שהוא רחוק משביעית. כגון רביעית וחמישית בזה אין הששים שנשתיירו לחם פירות שביעית אבל בקרוב לשביעית באמת חוששין. רשב"א פ"ק דחולין (דף ו') בשם רבינו שמואל. והא דקתני במתני' דבסמיך מדה ר"י בטוחן להמיתו שביעית צ"ל דבוחא נקט אפילו בטוחן בשביעית ומכ"ש בקרוב לשביעית. או דשביעית היינו בזמן קרוב דיש לחוש לשביעית. אולם ברמב"ם (פ"א הי"ב מה' מעשר) משמע להדיא דדוקא בשנת שמיטה ממש אסור הרשב"א שם בשם הרמב"ן כתב דא"ה אינו חשוד כלל על שביעית והא דתני במתני' הקדום בחוקתן למעשרות ולשביעית לצדדין קתני דלשביעית קאי אכותי עיי"ש. וכ"כ התוספות כתובות (דף כ"ד ע"ח) בשם ר"ת וכתבו עוד א"כ תתם בדאי חשוד איירי. ועי' מה שאכתוב בגליון (פ"ם מ"ע דשביעית):

מתוקן. ע"כ. משמע כדעת התוספות דלתנא קמא אע"ג דרמאי הוא סבירא ליה דאחרלאין אנן לרמאין. ורש"י והר"ב פירשו כגמרין דלעיל. וכתב עוד הר"ש דלא דמי הכא לעני ירק דלעיל (במשנה ב דלא ישליך עד שיעשר) דהטוטלן אינו נוטלן בגזל דאפקורי מפקרי להו: ן להלוף את המתקלקל. וגבי פונדקית לא הני המתקלקל. הייט כדמפרש רש"י בפרק קמא דחולין לפי שאכסנאי תמיד סומך על הפונדקית ליכך חוששת ביותר: אמר רבי יהודה וכו'. כתב הר"ב בירושלמי מפרש דקמייתא נמי מלתא דר' יהודה היא והכי קאמר וכו'. והו התם ורבנן אמרי

ן הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה להלוף את המתקלקל (מ"ב). אמר רבי יהודה (ג) רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית שאינה חשודה להחליף (לא) להאכיל את בתה שביעית (לב):

הנותן לחמותו כנותן לסכנתו כהדא דתני הנותן לסכנתו פת לאפות לו או תבשיל לעשות לו אינו חוטף לא משוס שביעית (ד) ולא משוס מעשרות. ומזה לחי תמה על הר"ב שפסק כר' יהודה ונמשך אחר הרמב"ם בפירושו שכתב והלכה כר' יהודה בשני המאמרים שחכמים מודים לו. והרי התבאר בש"ס שחכמים חולקים עליו. [(ו)כוותייהו סתם לן התנא (ה)בסוף פרק ד' דכתובות]. ובתבורו פרק י"א מהלכות מעשר חזר בו ופסק כהנך רבנן. שאינה חשודה וכו'. עיין מ"ש במשנה ד' בשביעית דשמיטת דשמיטת:

מלאכת שלמה

ס' מל ורשב"ג לא יודה לר' יוסי שאין דרך חבר להיות מוליא מביתו דבר שאינו מתוקן. פי' דשמאי הכא אמשמר לה בידים הדמאי: ן אמר ר' יהודה רוצה היא כו'. הרא"ש ז"ל מפרש דלא קמייתא דקאמר בירושל' דהיא נמי על דעתיה קאי אמתני' דלעיל הנותן לפונדקית וכו' ע"כ. וכתב הר"ש ז"ל דמפ' בירושלמי דר"י אומר נותן לחמותו כנותן לפונדקית כלומ' דמורית ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא ליכול קרירא ורבנן אמרי נותן לחמותו כנותן לסכנתו דאינו חוטף לו משוס שביעית ולא משוס מעשר כדאיתא בפרק קמא דחולין ע"כ. ובירושלמי נמי מה חמותו מן האירוסין אף מן הנשואין ופשיט מהאי פיסקא דקתני חודה ר"י נותן לחמותו שביעית שאינה חשודה וכו' דילמא פן יקרא לבתה אז לאחתא אסון משון חומר שביעית שמע מינה דבין באירוסין בין בנשואין מיירי מלה מתני' וכן פסק הרמב"ם לאפי' מן האירוסין:

יכין תפארת ישראל בועז

טבל: כט) ובפונדקית לא קתני המתקלקל. דאפילו לא מתקלקל על ידה מחלפת. כדי להרגיל אצלה בנ"א. [ולכאורה יש להוכיח כתוס' דפונדקית ברישא חשידא ליתן לו רע תחת טוב דאל"כ ל"ל תו למתני חמותו. אי תרוייהו חד טעמא מיהו. מיהו לרש"י דבפונדקית נמי חשודה ליתן טוב תחת רע. י"ל דנקט סיפא משוס שביעית דבפונדקית נקט מעשר דוקא. דבשביעית אסור כלל ליתן לה. ובחמותו נקט מעשר דוקא. הא שביעית מותר לגמרי]: ל) טעמא דת"ק קאמר: לא) כלומר כשנתן לחמותו בשנת שביעית ספיחי שביעית שמהפקר המותרים [בשביעית פ"ע פי' י וסי' יד] לא חיישינן שהחליפתן במשומר בשביעית. אפילו נתקלקל מה שנתן לה חתנה: לב) דר"י לטעמיה דשביעית חמיר להו לעם הארץ טפי ממעשר [בנטרות ל"ל ע"א]:

ידידי הרב מ"ו נעי' במ"ל פי"א ממעשר ה"ט. מ"ש לתרץ בזה. ולענד"נ דהתם אף אם נגקט כדברי הראשונים דרמ"ל. דמתני' דמכשירין לעניין אכילת תרומת מייבי. עכ"פ כיון דנספק אם עשרן (קמה). הוה אזלינן לחומרא לענין אכילת קבע. דאז ליכא ס"ס. וכיון דנעשה ספק זה לחומרא. הוה כוותאי איסור כמ"ש פוסקים כעין זה בספק דאורייתא וע"י נגעול הוה דרבנן. משא"כ בקלין שבדמאי. דמכח ס"ס נפטרו פירות אלו לגמרי. ולא דנין נהס כלל ענין חומרא ע"י ספק א':

משנה ראשונה

חכמים נמי מודו: ומודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית. לריך עיון מתי קאמר דאם היא חשודה לאכול שביעית נמה איכא חשודה להחליף כמו בתבשיל שהוא נתקנת בתה ואי שביעית חתיר להו היאך חשודה לאכול. ואי באינה חשודה לאכול מאי קמ"ל ומאן פליג דקאמר ומודה. ונראה לי שלבך נמה לו הרמב"ם בפירושו דלך אחר דתייני שהוא נותן לה פירות שביעית ואמר דלא חיישינן שמא תחליף ותקח לבעלמה אלו הפירות של שביעית והבשל לאוכלן אלא נקדושה קתשמה לן אלא נחשדו לאכול באיסור דשביעית חתור להו ונראה דברים להאכיל את ביתה ביו"ד וכ"ל בני ביתה:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א מאבילין דמאי לעניים או לחיל סלחמה אפילו של מלך ישראל. ולכולם צריך להודיע. דלבשיראו ישעשו:

משנה ב המנתק ירק מראשי לפתות ושליך עלין. כדי להקל משאו. יעשר דירק מקודם מרנתחייב כבר במעשר. ובכה"ג לא מהני הפקרי: לקח ירק מא"ח ונטלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר ואם לא משך א"צ לעשר:

משנה ג מצא פירות שרוקבו לטעשר והגביהן לאכלן ונטלך להניחן במקום מוצנע. מראסור לחשליך אוכלים. חייב לעשר מקודם. וכשלא הגביהן לוכות בהן רק להצניען כנ"ל. פטור מלעשר: כל מה שאסור לסכור דמאי אסור ליתן בסתנת דמאי:

ן הנותן לחמותו. ניפין סס מולין סס. תוס' ביומא לף מז: מיי' סס. טוש"ע סס:

חידושי מהרי"ח

דבר שאינו מתוקן ז"א צריך דוח מוכח פזה דע"כ לא פליג ת"ק ור' יוסי אלא ת"ק סבר לטובת סכוונת ור"י סבר לרעה מכוונת אבל חתם מה ששע ישראל השני שהשובר בוכבים החליף שלו אוי ודאי אינו יכול ליתן לסוחן שובר כוכבים שאינו מתוקן מחמת חשש שלא יבא לישראל כנ"ל וסברת חתי"ם דחוקה מאוד דעכ"פ יכשיל החבר לישראל אחר שלא בפשיטת הישראל כנ"ל:

תוספות רע"ק

[אות לא] בתוי"ט ד"ה אר"י.ולא משום מעשרות) לפ"ז לישנא דמודה ר"י כפשטיה דמודה לרבנן דסברי דחמותו כשבתו ואינה חשודה להחליף מודה להו ר"י לענין שביעית דאינה חשודה להחליף. אבל הרמב"ם בפי' מפרש דדינא דר"י מעשר את שהוא נוטל בא לחלוק על ר' יוסי דאמר א"א אח־אין לרמאין ועלה קאמר דמודה ר"י בנותן לחמותו פירות של שביעית דאין לו לחוש שהאכיל לאנשי ביתה פירות שביעית שלא בקדושת שביעית. דהמוציא לחו שביעית: [אות לב] בתוי"ט סד"ה אר"י. בפפ"ד דבכורות)אינו מובן דהתם לא נזכר כלל מענין חשודה להחליף. והתם מיירי דק בלקוחות מהם אבל לא בנותן להם:

תוס' אנשי שם

ה תוי"ט ד"ה אין כו' מכמע כדעת התוס' דלת"ק אע"ג דרמאי הוא כו' כל"ל. (כ"ל). אבל סמהני מל"ל דהירושלמי ס"ל ככנגת התוס' דלמא ס"ק אין דרך חבר להיות מוליא כו' ככס"ל דמתני' דלעיל מתכוונת. (רמ"ק):

ן תוי"ט ד"ה אר"י כו' בפפ"ד דבכורות. ע' תוי"ט וכ"ל דמודת התוי"ט על שני המאמרים. בריטא פליגי מכמים בירושל' דהמותו כשבתו. ולענין מה דמודה ר"י בשביעית ע"ש כ' דלפי מתי דס"ל דחיישינן לאחלופי א"כ גם בשביעית נמי הו"ל לאיתם דלא קי"ל כר"י דמודה בשביעית משום דס"ל דשביעית חמירא להו. דחכמים פליגי עליה בהא וס"ל דשביעית לא חמירא להו וכוותייהו סתם בפפ"ד דבכורות דהתשד על שביעית אינה חשוד על המעשרות. (בית שלמו):

יכין תפארת ישראל בועז

חזי לנסיסתיי' (וכפ"ה מסל' תרומות הי"ה) דדיגון עובדי כוכבים בטל עובדי כוכבים פטור (וכ"כ הכ"מ פי"ה ממעשר הפ"ז) ובמיסתיה אף בלספרים פליגי. והשבני רבינו הג"ל. עכ"פ לרא"ש קשיא. דסרי כל עיקר קשיתו. רק אי נימא דדיגון עובדי כוכבים חייב והיינו כר"א התם. ואיך מקשה שמא לא סחליפם. והממנ"ה: עוד כתב רבינו הג"ל [בלחם בט] ס' אמנם הקשה הרא"ב"ד. דלמה בטוחן עובדי כוכבים חייבי'. הרי הו"ל ס"ס כו' ומ"כ שכ"כ בפ"ה מהיו"ט ה"ב. עכלה"מ. נובחתי לפני רבינו. מ"כ כמה נפרנס מטנה שלימה (פ"ב דמכשירין מ"י) והרי התם אינא ס"ס מעלית. דאף דספק ממשוט שלבתיהם. לא מלטרף לס"ס. דמיטוט לנבי רוב כלתא דמי (כס"ד י"ד דל"ג סק"ו) עכ"פ בל"ז אינא ס"ס. ס' נפלו קולס שרלו אבי הבית. וס' משטרין. ובס"ס זה אינא ספיר למימר שמא לא חל עליהן שם מעשר מעולם. ודוחק לומר דעכ"פ חל עליהן שם מעשר בדיעבד. וכמעשר דאשון שהקדימו בשבלים. אע"כ שאין כל הספיקות שוין. והשבני רבינו הג"ל וז"ל ומחול דהתם אף אם נגקט כדברי הראשונים דרמ"ל. דמתני' דמכשירין לעניין אכילת תרומת מייבי. אבל אינא לחומרא לענין אכילת קבע. דאז ליכא ס"ס. וכיון דנעשה ספק זה לחומרא. הוה כוותאי איסור כמ"ש פוסקים כעין זה בספק דאורייתא וע"י נגעול הוה דרבנן. משא"כ בקלין שבדמאי. דמכח ס"ס נפטרו פירות אלו לגמרי. ולא דנין נהס כלל ענין חומרא ע"י ספק א':

משנה ראשונה

רובי בהתם דקא כדלעיל פ"ב מ"ג. ואמרי' המרגין רוכן רשפים. וה"ל קיס ליה לר"י דפונדקית נמי חשידא: ן שהוא חשודה לחלוף את המתקלקל. לשמת הר"ב נרא"ק דספק פפיקא מומר נגי דמלי קשה לאמאי מעשר את שנטל ממנה לאיכא ס"ס שמא זה לא נתקלקל ולא נחלף ואח"ל נחלף שמא מעשר. ובשלמא לעיל בפונדקית תמיד מחלפת להאכילו יפה משנו. וכן בעותן מובדי כוכבים ולאי מחליף כלאמר בבכורות דף י"א. אבל הכא אם לא נתקלקל איכא מחלפת. וא"ל דה"ל מתקלקל לאו דוקא אלא נוחכת לו תמיד היפה משנו כמו הפונדקית אלא מדברי רש"י שהביא תוי"ט לא משמע כן: רוצה היא בתקנת בתה. ונראה לפ"ז כ"ש בנותן לאתו דשביעית רוצה בתקנת בנה ואפשר דבנה

משנה ד הנותן תבואה לחותן ע"ה או הפקדון בידו. אין חוששין שהחליפן. אבל בחותן עובר כוכבים או כותי הוישינן שהחליפן. ויעשר דמאי. ובהפקדון בידו יש חוקה שהחליפן בפירותיו. ויש בזה ג' חלוקים. א) אם הפקיד והוחזר חולין מתוקנים פטור מלעשר דדינן עובר כוכבים פטור (ולראב"ד עכ"פ חייב מד"מ): ב) ואם סבל שנגמ"ל למעשר חייב לעשר דמאי. ג) ואם סבל שלא נגמ"ל חייב לעשר וראי כשיוחזר רוגטר מלאכתו ע"י ישראל:

משנה ה הנותן לפונדקית לאפות ולבשל. מעשר מה שנותן ומה שמקבל דחיישינן לאחלופי. ולחכי בשביעית אסור ליתן לה:

משנה ו אבל בנתן כך לחמותו (לא) חיישינן לאחלופי למעשר ולא לשביעית.